

การศึกษาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชน
ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์
ของ
ดวงพร พิณรุักษ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ
พฤษภาคม 2545
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

14/1
ด.ม.ก
จ.จ

การศึกษาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชน
ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ
ของ
ดวงพร พิณบุรักษ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ
พฤษภาคม 2545

11/10/2545

ดวงพร พิณรุักษ์. (2545). การศึกษาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : รองศาสตราจารย์ ดร. ดวงเดือน ศาสตราภรณ์ , อาจารย์สมเกียรติ ทิพย์ทัศน์.

งานวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม ดังต่อไปนี้ 1) ศึกษาระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบ 3) ศึกษาพัฒนาการของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม 4) ศึกษาพัฒนาการของความรู้สึกผิดชอบ 5) ศึกษาเปรียบเทียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ตามรูปแบบการได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน และ 6) ศึกษาเปรียบเทียบความรู้สึกผิดชอบ ตามรูปแบบการได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ เป็นเด็กและเยาวชนอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร จำนวน 300 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ แบบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม แบบสอบถามความรู้สึกผิดชอบ และแบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดู การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติใช้ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทิศทางเดียว และการทดสอบพหุคูณโดยวิธีดุกี เอชเอสดี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มรวม และกลุ่มไทยพุทธ มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 4 ส่วนเด็กและเยาวชนในกลุ่มไทยมุสลิม มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 5 สำหรับความรู้สึกผิดชอบนั้นพบว่า เด็กและเยาวชนทั้งในกลุ่มรวม กลุ่มไทยพุทธ และกลุ่มไทยมุสลิม มีความรู้สึกผิดชอบอยู่ในระดับปานกลาง

2. การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ทั้งในกลุ่มรวม กลุ่มไทยพุทธ และกลุ่มไทยมุสลิม มีความสัมพันธ์กัน

3. เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ทั้งในกลุ่มรวม และกลุ่มไทยมุสลิม ที่มีระดับอายุแตกต่างกัน มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกัน

4. เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ทั้งในกลุ่มรวม กลุ่มไทยพุทธ และกลุ่มไทยมุสลิม ที่มีระดับอายุแตกต่างกัน มีความรู้สึกผิดชอบไม่แตกต่างกัน

5. เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ทั้งในกลุ่มรวม กลุ่มไทยพุทธ และกลุ่มไทยมุสลิม ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกัน

6. เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ทั้งในกลุ่มรวม กลุ่มไทยพุทธ และกลุ่มไทยมุสลิม ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน มีความรู้สึกผิดชอบแตกต่างกัน

A STUDY OF MORAL REASONING AND CONSCIENCE OF JUVENILE
WHO LIVED IN CROWDED COMMUNITIES IN BANGKOK

AN ABSTRACT
BY
DUANGPORN PHINTURAK

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Developmental Psychology
at Srinakarinwirot University
May 2002

Duangpom Phinturak. (2002). *A Study of Moral Reasoning and Conscience of Juvenile Who Lived in Crowded Communities in Bangkok*. Master thesis , M.Ed. (Developmental Psychology). Bangkok : Graduate School , Srinakarinwirot University. Committee : Assoc. Prof. Dr. Duangduen Satraphat , Mr. Somkiat Thipyathusn.

The aims of this survey research were to study moral reasoning and conscience of Juvenile who lived in crowded communities in Bangkok , among the whole group , the Thai – Buddhist group and the Thai – Muslim group , as follows : 1) the level of moral reasoning and conscience , 2) the relationship between moral reasoning and conscience , 3) the development of moral reasoning , 4) the development of conscience , 5) the comparative study of moral reasoning by different types of child – rearing practices and 6) the comparative study of conscience by different types of child – rearing practices.

The studied groups were 300 Juveniles aged 10 , 13 and 16 years who lived in crowded communities in Bangkok. The instruments used in this research were Moral Reasoning Test , Conscience Test and Child – Rearing Practices Test. Pearson's Product Moment Correlation Coefficient , t – test , One – way Analysis of Variance and multiple comparison according to Tukey HSD were used as tools for statistical analysis.

The results of the research revealed that

1. Juvenile who lived in crowded communities in Bangkok , among the whole group and the Thai – Buddhist group pursued fourth stage moral reasoning but the Thai – Muslim group pursued fifth stage moral reasoning. For conscience , Juvenile , among the whole group , the Thai – Buddhist group and the Thai – Muslim group pursued medium level conscience.

2. Moral reasoning and conscience of Juvenile who lived in crowded communities in Bangkok among the whole group , the Thai – Buddhist group and the Thai – Muslim group were correlated.

3. The different aged group of Juvenile who lived in crowded communities in Bangkok , among the whole group and the Thai – Muslim group showed the different in moral reasoning.

4. The different aged group of Juvenile who lived in crowded communities in Bangkok , among the whole group , the Thai – Buddhist group and the Thai – Muslim group demonstrated no difference in conscience.

5. Juvenile who lived in crowded communities in Bangkok , among the whole group , the Thai – Buddhist group and the Thai – Muslim group , who had received the different types of child – rearing practices pursued different moral reasoning.

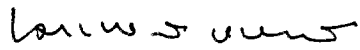
6. Juvenile who lived in crowded communities in Bangkok , among the whole group , the Thai – Buddhist group and the Thai – Muslim group , who had received the different types of child – rearing practices pursued different conscience.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

การศึกษาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชน
ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร

ของ
นางสาวดวงพร พิณรุักษ์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร. นภาพร หะวานนท์)

วันที่ 8 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2545

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร. ดวงเดือน ศาสตรภัทร)

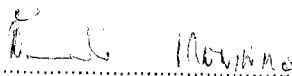
.....กรรมการ

(อาจารย์ สมเกียรติ ทิพย์ทัศน์)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประณต คำนิม)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ ดร. ดวงเดือน ศาสตราภกร ประธานกรรมการปริญญานิพนธ์ และ อาจารย์สมเกียรติ ทิพย์ทัศน์ กรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำ ให้ความรู้ ข้อคิดเห็น และช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณา และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประณต เค้าฉิม ที่ให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ในการสร้างและพิจารณาตรวจเครื่องมืออย่างละเอียดรอบคอบด้วยดี และกรุณารับเป็นกรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติมในการสอบปากเปล่า

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร ที่กรุณารับเป็นกรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติมในการสอบปากเปล่าและให้คำแนะนำต่าง ๆ ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. วิลาสลักษณ์ ชวัลลสี ที่ให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ในการสร้างและพิจารณาตรวจเครื่องมืออย่างละเอียดรอบคอบด้วยดี

ขอขอบคุณ พล.ต.ต.วัชร เข้มศักดิ์สิทธิ์ (ผู้บังคับการตำรวจนครบาล 8) , พ.ต.ท. วิบูลย์ กิตติอัมพานนท์ (รองผู้กำกับ สน.บางยี่เรือ) , พ.ต.ท. อติศักดิ์ มีสินธุ์ (สารวัตรป้องกันปราบปราม สน.บางยี่เรือ) , เจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ และเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายปราบปราม สน.บางยี่เรือทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือ อนุเคราะห์ และอำนวยความสะดวกในการประสานงานกับชุมชน เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอขอบคุณ คุณสุทริวุฒิ วีระวงศ์ เจ้าหน้าที่จากสำนักพัฒนาชุมชน ที่กรุณาให้ข้อมูลพื้นฐานและคำแนะนำต่าง ๆ เกี่ยวกับชุมชนในกรุงเทพมหานคร

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ทุกท่านในศูนย์จตุรมิตรสัมพันธ์ แขวงศิริบุญจิ เขตธนบุรี ที่กรุณาให้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับลักษณะของประชากรที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอขอบคุณเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร เขตธนบุรีทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ คุณวิสุทธิ์ อริยภิญโญ ที่ให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

ขอขอบคุณ พี่ เพื่อน และน้อง เอกจิตวิทยาพัฒนาการ โดยเฉพาะคุณอรอนงค์ รัตตกุล ที่ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ และเป็นกำลังใจจนกระทั่งปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี

ท้ายสุดนี้ผู้วิจัยขอนมัสการถึงพระคุณ บิดา มารดา ที่ให้การอบรมเลี้ยงดูมาเป็นอย่างดี ขอระลึกถึงพระคุณครู อาจารย์ทุกท่านที่ถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ให้ผู้วิจัยได้นำมาใช้เพื่อศึกษาค้นคว้าจนถึงปัจจุบัน คุณความดี และประโยชน์ที่พึงมีของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของบิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณยิ่งทุกท่าน

ดวงพร พิณรุักษ์

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	ภูมิหลัง.....	1
	ความมุ่งหมายในการวิจัย.....	4
	ความสำคัญของการวิจัย.....	4
	ขอบเขตของการวิจัย.....	5
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	5
	ตัวแปรที่ศึกษา.....	6
	นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
	นิยามปฏิบัติการ.....	8
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชนแออัด.....	15
	ความหมายของชุมชนแออัด.....	15
	เกณฑ์การพิจารณาชุมชนแออัด.....	15
	สาเหตุของการเกิดชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร.....	17
	ประเภทของชุมชนแออัด.....	18
	ปัญหาของชุมชนแออัด.....	18
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตในทางศาสนา.....	19
	วิถีชีวิตในทางศาสนาของชาวไทยพุทธ.....	19
	วิถีชีวิตในทางศาสนาของชาวไทยมุสลิม.....	19
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู.....	19
	ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู.....	19
	ความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดู.....	20
	ประเภทของการอบรมเลี้ยงดู.....	21
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม.....	26
	ความหมายของจริยธรรมและการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม.....	26
	ลักษณะทางจริยธรรมของบุคคล.....	27
	เนื้อหาและโครงสร้างของจริยธรรม.....	28
	ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม.....	29
	พัฒนาการทางจริยธรรม.....	31
	การวัดระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม.....	34

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
2(ต่อ)	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกผิดชอบ.....	36
	ความหมายของความรู้สึกผิดชอบ.....	36
	ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกผิดชอบ.....	37
	พัฒนาการทางความรู้สึกผิดชอบ.....	42
	ลักษณะของความรู้สึกผิดชอบ.....	44
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	45
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบ.....	45
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและระดับอายุ.....	46
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกผิดชอบและระดับอายุ.....	47
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและการอบรมเลี้ยงดู.....	48
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกผิดชอบและการอบรมเลี้ยงดู.....	49
	สมมติฐานในการวิจัย.....	50
	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	51
3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	52
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	52
	ประชากร.....	52
	กลุ่มตัวอย่าง.....	52
	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	53
	แบบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม.....	53
	แบบสอบถามความรู้สึกผิดชอบ.....	55
	แบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดู.....	57
	วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	62
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	62
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	63
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	64
	การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	64
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	65

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	85
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	85
สมมติฐานในการวิจัย.....	85
วิธีดำเนินการวิจัย.....	86
สรุปผลการวิจัย.....	87
อภิปรายผลการวิจัย.....	89
ข้อเสนอแนะ.....	101
บรรณานุกรม.....	104
ภาคผนวก.....	110
ภาคผนวก ก.....	111
ภาคผนวก ข.....	121
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	130

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามประเภทชุมชนและระดับอายุ.....	6
2 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก.....	34
3 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามประเภทชุมชนและระดับอายุ.....	53
4 ตัวอย่างแบบสอบถามความรู้สึกผิดชอบ.....	56
5 ตัวอย่างแบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดู แบบรักสนับสนุนน้อย – มาก.....	60
6 ตัวอย่างแบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดู แบบรักควบคุมน้อย – มาก.....	60
7 ตัวอย่างแบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดู แบบลงโทษทางกาย – จิต.....	60
8 ตัวอย่างแบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดู แบบใช้เหตุผล – อารมณ์.....	60
9 ตัวอย่างแบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดู แบบรักฝึกให้พึ่งตนเองน้อย – มาก.....	60
10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและ ความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม.....	65
11 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบ ของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม.....	67
12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและ เยาวชนอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มรวม.....	68
13 วิเคราะห์ความแปรปรวนของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มรวม.....	68
14 เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของ เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มรวม ที่มีอายุต่างกัน.....	69
15 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและ เยาวชนอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มไทยพุทธ.....	70
16 วิเคราะห์ความแปรปรวนของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มไทยพุทธ.....	70
17 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและ เยาวชนอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มไทยมุสลิม.....	71

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
18 วิเคราะห์ความแปรปรวนของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มไทยมุสลิม.....	71
19 เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มไทยมุสลิมที่มีอายุต่างกัน.....	72
20 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความรู้สึกผิดชอบ ของเด็กและเยาวชนอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มรวม.....	73
21 วิเคราะห์ความแปรปรวนของความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มรวม.....	73
22 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มไทยพุทธ.....	74
23 วิเคราะห์ความแปรปรวนของความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มไทยพุทธ.....	74
24 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มไทยมุสลิม.....	75
25 วิเคราะห์ความแปรปรวนของความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มไทยมุสลิม.....	75
26 เปรียบเทียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน ในกลุ่มรวม.....	76
27 เปรียบเทียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน ในกลุ่มไทยพุทธ.....	77
28 เปรียบเทียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน ในกลุ่มไทยมุสลิม.....	79
29 เปรียบเทียบความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน ในกลุ่มรวม.....	80
30 เปรียบเทียบความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน ในกลุ่มไทยพุทธ.....	82

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
31 เปรียบเทียบความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน ในกลุ่มไทยมุสลิม.....	83
32 ค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม.....	122
33 ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามความรู้สึกผิดชอบ จำนวน 40 ข้อ.....	123
34 ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามความรู้สึกผิดชอบ จำนวน 20 ข้อ.....	125
35 ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดู จำนวน 50 ข้อ.....	126
36 ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดู จำนวน 35 ข้อ.....	128

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ปัจจุบันสังคมไทยได้ก้าวสู่สังคมสารสนเทศ เป็นสังคมของข้อมูลข่าวสารหรือที่เรียกว่า สังคมยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งข้อมูลข่าวสารเคลื่อนไหวถึงกันได้อย่างไร้พรมแดน มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุอย่างมากโดยเฉพาะด้านเทคโนโลยี ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อดี คือ ทำให้มนุษย์สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปแสวงหาข้อมูล มนุษย์มีความเป็นอยู่ที่คล่องตัวและสะดวกสบายยิ่งขึ้น ส่วนข้อเสียของสังคมยุคโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมายได้แก่ สมาชิกในสังคมมีความต้องการทางด้านวัตถุมากขึ้น มีการแข่งขันกันมากขึ้น มีความเครียด ความวิตกกังวล ความขัดแย้งในใจ ความก้าวร้าว ไม่ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ไม่คำนึงถึงกฎเกณฑ์ของสังคมหรือจิตใจของผู้อื่น ขาดการควบคุมตนเอง ป่วยเป็นโรคจิตมากขึ้น สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม ศิลธรรมเสื่อมโทรม ระบบครอบครัวอ่อนแอลง วัฒนธรรมดั้งเดิมถูกแทรกซึมเนื่องจากมนุษย์มีการเรียนรู้และเลียนแบบในด้านความคิด ความเชื่อและพฤติกรรมซึ่งกันและกัน ปัญหาอาชญากรรมและยาเสพติดมีความรุนแรงมากขึ้น เด็กและเยาวชนมีการกระทำความผิดกฎหมายมากขึ้นด้วย (โสภา ชูพิกุลชัย ชปิลมันน์, 2541 : 13 – 19)

สิ่งที่น่าวิตกอย่างยิ่งคือ ปัญหาต่าง ๆ ของสังคมยุคโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลกระทบอย่างมากต่อเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน ดังที่สมพงษ์ จิตระดับ ได้เปิดเผยถึงผลการวิจัย “ เด็กไทยพันธุ์ใหม่ วัตถุนิยม ยาเสพติด เพศเสรี ” ที่ทำการสำรวจจากกลุ่มเด็กและเยาวชนอายุ 13 – 20 ปี แล้วพบว่า เด็กไทยพันธุ์ใหม่นิยมเสพยาบ้า ชอบออกนอกบ้าน ชอบสบาย ชี้เกียจ ไม่อดทนกับความทุกข์ มีความคิดเสรีในเชิงปล่อยเนื้อปล่อยตัว สุนัขเห่า คีฬาเหล้า เทียวกลางคืน เสพยาเสพติด มีเพศสัมพันธ์กันง่ายและรวดเร็ว มองแต่เหตุผลที่เข้าข้างตนเอง มีความอ่อนแอทางจิตใจ ขาดความยับยั้งชั่งใจ ไม่สามารถทนต่อสิ่งชั่วร้ายในสังคมได้ ไม่เคยพูดเรื่องศาสนา ไม่เชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษ ไม่สนใจการทำบุญ และท่างเห็นวิถีชีวิตดั้งเดิมอย่างสิ้นเชิง (สมพงษ์ จิตระดับ, 2544 : <http://www.dailynews.co.th/women/836.html>)

โดยเฉพาะปัญหาเสพติดในเด็กและเยาวชนที่ทวีความรุนแรงอย่างยิ่งในปัจจุบัน ดังที่วัลลภ ตังคณานุรักษ์ เลขาธิการมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก ในฐานะวุฒิสมาชิก ได้เปิดเผยถึงสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชน ในปีพ.ศ. 2544 นี้ว่า “ มีปัญหาบาประบาดอย่างหนักในเด็กและเยาวชน โดยให้เด็กและเยาวชนเป็นทั้งผู้เสพและผู้จำหน่าย เนื่องจากกระบวนการค้ายาบ้ากระจายตัวอยู่ตามชุมชนต่าง ๆ มากมาย อาศัยเด็กและเยาวชนเป็นลูกค้าสำคัญและเป็นผู้กระจายเม็ดเงินไปสู่กลุ่มเด็กและเยาวชนด้วยกัน ” (วัลลภ ตังคณานุรักษ์, 2544 : http://www.care-tor.org/children_p2001.htm) สอดคล้องกับสถิติจากกองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนที่พบว่า ในช่วง 6 เดือนแรกของปีพ.ศ. 2544 มีเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมในคดียาเสพติดมากกว่าปีพ.ศ. 2542 ถึงร้อยละ 20 โดยเด็กและเยาวชนเหล่านี้มีพฤติกรรมมั่วสุมยาเสพติดโดยเฉพาะยาบ้ามากที่สุด นอกจากนี้ยังสามารถจับกุมเด็กและเยาวชนในคดีลักทรัพย์ได้รองลงมาจากคดียา

เสพย์ติต ซึ่งพ.ต.ท. สุรัชย์ เจ็ดพี่น้องร่วมใจ สารวัตรแผนกสืบตรวจตรา กองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนกล่าวไว้ว่า “ ความผิดทั้งสองคดีนี้มีความเกี่ยวเนื่องกันคือ เด็กและเยาวชนลักทรัพย์เพื่อไปซื้อยาเสพย์ติตมาเสพ ” (กองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน. 2544 : http://news.mweb.co.th/hot/hot_118/html)

จากสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนในสังคมไทยยุคโลกาภิวัตน์จะเห็นได้ว่าเป็นภาวะวิกฤติที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นแหล่งที่มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น แออัด การดำรงชีวิตอยู่ในลักษณะที่ต่ำกว่ามาตรฐานทั่วไป เป็นแหล่งเพาะอาชญากรรม มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ความเสื่อมโทรมทางด้านศีลธรรม (สิริลักษณ์ แก้วคงยศ. 2533 : 12 , 162) ตลอดจนเป็นแหล่งแพร่ระบาดของที่สำคัญยิ่งของสารเสพย์ติต (โสภา ชูพิกุลชัย ขปิลมณีน. 2533 : ฉ) เด็กและเยาวชนจึงมีแนวโน้มที่จะถูกล่อลวงได้ง่ายและเสี่ยงต่อการติดสารเสพย์ติต อันเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เด็กและเยาวชนซึ่งควรจะเป็นพลังของชาติในอนาคต ต้องกลบกลายมาเป็นภาระของสังคม ครอบงำความสงบสุขของสังคมและเป็นบ่อนทำลายความมั่นคงของชาติในที่สุด (โสภา ชูพิกุลชัย ขปิลมณีน. 2533 : ค) สมควรอย่างยิ่งที่ทุกคนในชาติต้องให้ความสำคัญ ช่วยกันแสวงหาแนวทางแก้ไขและป้องกันปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ให้ได้

การแก้ไขและป้องกันปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้นั้น ต้องพิจารณาให้ถ่องแท้ถึงสาเหตุของสถานการณ์ปัญหา ดังที่มีผู้รู้หลายท่านได้แสดงความเห็นถึงสาเหตุของสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนในสังคมไทยยุคโลกาภิวัตน์ที่ได้กล่าวไปแล้วในข้างต้นนั้นเกิดจาก พื้นฐานการเมืองที่มุ่งแสวงหาประโยชน์ส่วนตน สนใจแต่การลงทุนทางด้านวัตถุที่ทำให้สามารถคอร์รัปชั่นได้มาก จึงปล่อยปละละเลยการลงทุนทางด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างจริงจัง พื้นฐานความอ่อนแอทางสังคมและเจ้าหน้าที่ตำรวจ ที่ปล่อยให้แหล่งอบายมุข สีสลามกอนาจาร และสิ่งเสพย์ติตแพร่หลายอยู่ทั่วไป (วัลลภ ตั้งคนานุรักษ์. 2544 : http://www.care-tor.org/children_p2001.htm) พื้นฐานความอ่อนแอของสถาบันครอบครัว การศึกษาและชุมชน (สมพงษ์ จิตระดับ. 2544 : <http://www.dailynews.co.th/women/836.html>) อีกทั้ง ธรรมชาติแห่งวัยที่เต็มไปด้วยความอยากรู้อยากลองและต้องการเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อน (กองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน. 2544 : http://news.mweb.co.th/hot/hot_118/html)

จากสาเหตุของสถานการณ์ปัญหาต่าง ๆ ที่ได้กล่าวไปแล้วในข้างต้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าสิ่งสำคัญอันดับแรกที่จะต้องพิจารณาก็คือ ตัวบุคคลที่เป็นปัญหาซึ่งในที่นี้ก็คือเด็กและเยาวชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ต่าง ๆ ของพวกเขาได้มากขึ้น โดยทำการตรวจสอบจิตลักษณะบางประการที่มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เหล่านั้น ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของจิตลักษณะสองประการ ประการแรก คือ “ การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ” (Moral Reasoning) เป็นการที่บุคคลให้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำ หรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเหตุผลที่บุคคลให้นี้จะแสดงให้เห็นถึงแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่าง ๆ ของบุคคล มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการด้านอื่น ๆ และพฤติกรรมประเภทต่าง ๆ ของบุคคล อีกทั้งเป็นเครื่องแสดงถึงพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลด้วย ซึ่งบุคคลที่มีจริยธรรมสูงคือบุคคลที่มีพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ ให้การสนับสนุนและพอใจว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524 : 3)

สำหรับจิตลักษณะอีกประการหนึ่ง คือ " ความรู้สึกผิดชอบ " (Conscience) เป็นการตระหนักรู้จากภายในตนเองของบุคคลว่าสิ่งใดถูกต้องและสิ่งใดที่ไม่ถูกต้อง สิ่งใดที่บุคคลควรและไม่ควรที่จะปรารถนา รู้สึก หรือกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ในสถานการณ์ที่ไม่มีผู้มาคอยควบคุม จัดเป็นการควบคุมตนเอง เพราะในความเป็นจริงพ่อแม่ไม่สามารถใช้เวลาทั้งหมดในการเฝ้าดูทุก ๆ การกระทำของลูกได้ เด็กจึงต้องเรียนรู้ที่จะควบคุมตนเองด้วยการพัฒนาความรู้สึกผิดชอบขึ้นมา (Sears , Maccoby & Levin. 1976 : 362) ซึ่งบุคคลที่มีการควบคุมตนเองจะรู้จักเลือกตัดสินใจ รู้จักยับยั้งชั่งใจ รู้จักอดทนเมื่อเผชิญกับความยากลำบาก และปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับสถานการณ์ (นงนุช โรจนเลิศ. 2533 : 2 ; อ้างอิงจาก Thoresen & Manoney. 1974 : 178)

การศึกษาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนไทยในสังคมยุคโลกาภิวัตน์นั้น จะทำให้ทราบว่าพวกเขามีแรงจูงใจอะไรที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่าง ๆ แรงจูงใจนั้น ๆ มีความเหมาะสมกับวัยและความคาดหวังของสังคมหรือไม่ พวกเขามีการตระหนักรู้จากภายในตนเองเกี่ยวกับสิ่งที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง หรือสิ่งที่ควรและไม่ควรที่จะปรารถนา รู้สึกหรือกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ในสถานการณ์ใด ๆ ที่ไม่มีผู้มาคอยควบคุมหรือไม่ อย่างไร เพื่อให้เข้าใจในพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ต่าง ๆ ของเด็กและเยาวชนไทยที่เป็นสถานการณ์วิกฤติอยู่ในปัจจุบันนี้

นอกจากการทำความเข้าใจในตัวบุคคลที่เป็นปัญหาแล้ว ยังต้องทำความเข้าใจในพื้นฐาน/ประสบการณ์ในระยะแรกของชีวิตพวกเขาด้วย ในระยะแรกของชีวิตมนุษย์ทุกคน บุคคลที่มีความหมายอย่างยิ่งก็คือพ่อแม่ (อารี รังสินนท์. 2527 : 107) เพราะเป็นผู้ที่มีหน้าที่สำคัญในการอบรมเลี้ยงดูลูกทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อให้เด็กเติบโตในสังคมอย่างสมบูรณ์ ได้เรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และเด็กที่มีความแตกต่างกันก็เนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน เพราะฉะนั้นสถาบันครอบครัวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการวางรากฐานทางบุคลิกภาพและอุปนิสัยต่าง ๆ ที่จะติดตัวเด็กไปจนตลอดชีวิต (วราภรณ์ รักวิจัย. 2529 : 5 - 8) อันจะทำให้เด็กเป็นคนดีหรือคนเลวก็ได้ (อานนท์ อาภาภิรม. 2517 : 25)

จากการที่ผู้วิจัยได้ไปขอข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร จากสำนักพัฒนาชุมชน กองการพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานครนั้น ผู้วิจัยมีโอกาสดำเนินการรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการประกวดชุมชนดีเด่น กรุงเทพมหานครระหว่างปี 2532 - 2538 ที่จัดให้มีขึ้นโดยความร่วมมือของสำนักพัฒนาชุมชน สำนักอนามัย สำนักนโยบายและแผน สำนักการโยธา สำนักผังเมือง และสำนักรักษาความสะอาด ของ กรุงเทพมหานคร ซึ่งใช้เกณฑ์พช.กท. 4 ที่นำมาปรับปรุงโดยสำนักพัฒนาชุมชน ในการพิจารณาตัดสินชุมชนดีเด่น กรุงเทพมหานคร โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านอนามัย และด้านจิตใจ ซึ่งคุณสุทธิวุฒิ วีระวงศ์ เจ้าหน้าที่จากสำนักพัฒนาชุมชน ผู้เป็นหนึ่งในคณะกรรมการพิจารณาตัดสิน ได้ให้ข้อมูลที่น่าสนใจว่า ชุมชนไทยมุสลิมที่ได้รับคัดเลือกจากสำนักงานเขตเข้ามาประกวดชุมชนดีเด่น กรุงเทพมหานครนั้น จะมีคะแนนในด้านจิตใจสูง มีปัญหาอาชญากรรม และการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยความรุนแรงน้อยกว่าชุมชนไทยพุทธ

จากข้อมูลทั้งหมดที่ได้กล่าวไปแล้วในข้างต้น ได้เป็นที่มาแห่งความประสงค์ของผู้วิจัยในการศึกษาเกี่ยวกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบ ของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด

กรุงเทพมหานคร ทั้งที่เป็นชุมชนไทยพุทธและชุมชนไทยมุสลิม โดยจะทำการศึกษาจิตลักษณะสำคัญสองประการนี้ทั้งในเชิงความสัมพันธ์ ในเชิงพัฒนาการตามระดับอายุ และในเชิงเปรียบเทียบระหว่างการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจในสถานการณ์ปัญหาต่าง ๆ ของเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ได้อย่างกว้างขวาง ครอบคลุมมากขึ้น และยังเป็นข้อมูลสำคัญที่จะนำไปทำนายหรือวางแผนแก้ไขสถานการณ์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนไทยในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ได้อีกด้วย

ความมุ่งหมายในการวิจัย

1. เพื่อหาระดับของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม
3. เพื่อศึกษาพัฒนาการของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ที่มีระดับอายุแตกต่างกัน ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม
4. เพื่อศึกษาพัฒนาการของความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ที่มีระดับอายุแตกต่างกัน ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม
5. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม
6. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และกลุ่มไทยมุสลิม

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. ได้ความรู้เชิงทฤษฎี คือ
  - 1.1 ทำให้ทราบว่า การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับความรู้สึกผิดชอบ หรือไม่ อย่างไร ในเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งสามารถนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับตัวแปรเหล่านี้ในกลุ่มตัวอย่างอื่น หรือในด้านความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่น ๆ ต่อไป
  - 1.2 ทำให้ทราบว่า การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร มีการพัฒนาตามอายุที่เพิ่มขึ้นหรือไม่ อย่างไร ซึ่งสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพิจารณาเกี่ยวกับความสำคัญของอายุ ที่มักจะเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับตัวแปรต่าง ๆ ทางจิตวิทยา

1.3 ทำให้ทราบว่าการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน มีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร ซึ่งสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพิจารณาเกี่ยวกับความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูที่มีต่อจิตลักษณะต่าง ๆ

1.4 ทำให้ทราบว่าการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบระหว่างเด็กและเยาวชนไทยพุทธและไทยมุสลิมที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร มีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร ซึ่งสามารถนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับตัวแปรอื่น ๆ ระหว่างเด็กและเยาวชนไทยพุทธและไทยมุสลิมที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร หรือในบริเวณอื่น ๆ และในช่วงวัยอื่น ๆ ต่อไป

2. ได้แนวทางในการนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ คือ

2.1 ทำให้หน่วยงานต่าง ๆ หรือบุคลากรที่มีความเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ได้รับทราบถึงระดับของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร เพื่อนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวางแผนทางการปลูกฝัง ส่งเสริม และแก้ไขเกี่ยวกับจิตลักษณะทั้งสองประการนี้ซึ่งเป็นที่พึงปรารถนาของสังคมต่อไป

2.2 ทำให้บุคคลทั่วไปและสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ได้ตระหนักถึงความสำคัญและบทบาทของสถาบันครอบครัวในการหล่อหลอมจิตลักษณะต่าง ๆ อันเป็นที่พึงปรารถนาของสังคม ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ก็คือ การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งจะส่งผลต่อความร่วมมือของบุคคลทั่วไปและสถาบันทางสังคมอื่น ๆ ที่มีต่อสถาบันครอบครัว

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นเด็กและเยาวชน อายุ 10 , 13 และ 16 ปีที่กำลังศึกษาอยู่และอาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ขนาดกลาง ซึ่งมีจำนวนหลังคาเรือนเท่ากับ 141 – 499 หลังคาเรือนต่อพื้นที่ 1 ชุมชน ทั้งชุมชนไทยพุทธและชุมชนไทยมุสลิมในพื้นที่ 7 เขต ซึ่งแต่ละพื้นที่เขตจะมีทั้งชุมชนไทยพุทธและชุมชนไทยมุสลิมอยู่ในพื้นที่เขตเดียวกัน ได้แก่

1. เขตจอมทอง
2. เขตธนบุรี
3. เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย
4. เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย
5. เขตราชเทวี
6. เขตวังทองหลาง
7. เขตสวนหลวง

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้เป็นเด็กและเยาวชน อายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่และอาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ขนาดกลาง ซึ่งมีจำนวนหลังคาเรือน เท่ากับ 141 – 499 หลังคาเรือนต่อพื้นที่ 1 ชุมชน ในพื้นที่ 7 เขต ได้แก่ เขตจอมทอง เขตธนบุรี เขต ปิงกุ่ม เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตราชเทวี เขตวังทองหลาง และเขตสวนหลวง โดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) มา 1 เขต ได้เขตธนบุรี แล้วสุ่มชุมชนไทยพุทธมา 1 ชุมชน จากทั้งหมด 25 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนกุฎีขาว ชุมชนกุฎีจีน ชุมชนเกื้อวิทยา ชุมชนโกวบ่อพัฒนา ชุมชนข้าง สถานีรถไฟวงเวียนใหญ่ ชุมชนแซ่ซิ้มสวนบน ชุมชนตรอกเทวดา ชุมชนตรอกสะพานยาว ชุมชนประสานมิตร ชุมชนปศุศ ชุมชนพัฒน์บ้านล่าง ชุมชนโรงเจ 1 ชุมชนโรงเจ 2 ชุมชนวัดกัลยาณ์ ชุมชนวัดดาวคะนอง ชุมชนวัดบุปผาราม ชุมชนวัดประยูรวงศ์ ชุมชนวัดราชวรินทร์ ชุมชนวัดใหญ่ศรีสุพรรณ ชุมชน วัดอินทาราม ชุมชนศรีภูมิ ชุมชนสองร้อยห้อง ชุมชนสายสัมพันธ์ ชุมชนสี่แยกบ้านแขก และชุมชน สุทธาราม โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้ชุมชนวัดใหญ่ศรีสุพรรณ สำหรับชุมชนไทยมุสลิมมีเพียงชุมชนเดียว คือ ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ จึงได้ใช้เป็นชุมชนตัวอย่าง ต่อจากนั้นได้ สุ่มกลุ่มตัวอย่างมาศึกษาในทั้งชุมชนไทยพุทธกับชุมชนไทยมุสลิม โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ทั้งนี้มีจำนวนดังต่อไปนี้

ตาราง 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามประเภทชุมชนและระดับอายุ

ระดับอายุ	ประเภทชุมชน		รวม
	ชุมชนไทยพุทธ (ชุมชนวัดใหญ่ศรีสุพรรณ)	ชุมชนไทยมุสลิม (ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ)	
10 ปี	50 คน	50 คน	100 คน
13 ปี	50 คน	50 คน	100 คน
16 ปี	50 คน	50 คน	100 คน
รวม	150 คน	150 คน	300 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตอนที่ 1 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับความรู้สึกผิดชอบ ของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร

ตัวแปรที่ศึกษาความสัมพันธ์ ได้แก่

- การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม
- ความรู้สึกผิดชอบ

ตอนที่ 2 ศึกษาเปรียบเทียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ที่มีระดับอายุแตกต่างกัน

ตัวแปรต้น ได้แก่ อายุ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

- 10.00 - 10.11 ปี
- 13.00 - 13.11 ปี
- 16.00 - 16.11 ปี

ตัวแปรตาม คือ การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

ตอนที่ 3 ศึกษาเปรียบเทียบความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ที่มีระดับอายุแตกต่างกัน

ตัวแปรต้น ได้แก่ อายุ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

- 10.00 - 10.11 ปี
- 13.00 - 13.11 ปี
- 16.00 - 16.11 ปี

ตัวแปรตาม คือ ความรู้สึกผิดชอบ

ตอนที่ 4 ศึกษาเปรียบเทียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน

ตัวแปรต้น ได้แก่ การได้รับการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งแบ่งเป็น 5 แบบ คือ

- แบบรักสนับสนุนน้อย – มาก
- แบบควบคุมน้อย – มาก
- แบบลงโทษทางกาย – จิต
- แบบใช้เหตุผล – อารมณ์
- แบบฝึกให้พึ่งตนเองน้อย – มาก

ตัวแปรตาม ได้แก่ การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

ตอนที่ 5 ศึกษาเปรียบเทียบความรู้สึกผิดชอบระหว่างเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน

ตัวแปรต้น ได้แก่ การได้รับการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งแบ่งเป็น 5 แบบ คือ

- แบบรักสนับสนุนน้อย – มาก
- แบบควบคุมน้อย – มาก
- แบบลงโทษทางกาย – จิต
- แบบใช้เหตุผล – อารมณ์
- แบบฝึกให้พึ่งตนเองน้อย – มาก

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความรู้สึกผิดชอบ

3. นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่และอาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ขนาดกลาง ซึ่งมีจำนวนหลังคาเรือนเท่ากับ 141 – 499 หลังคาเรือนต่อพื้นที่ 1 ชุมชน

2. ชุมชนแออัด หมายถึง สถานที่หรือกลุ่มของสถานที่ที่อยู่อาศัย ที่มีอาคารหนาแน่น ทรุดโทรม มีผู้อยู่อาศัยอย่างหนาแน่นเกินไป ผิดสุขลักษณะอนามัย มีการดำรงชีวิตอยู่ในลักษณะที่ต่ำกว่ามาตรฐานทั่วไป มีสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม ไม่ปลอดภัย มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และ คีลธรรม ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ครอบคลุมเฉพาะชุมชนแออัด ในกรุงเทพมหานคร

3. อายุ 10 , 13 และ 16 ปี หมายถึง อายุ 10.00 - 10.11 ปี , 13.00 - 13.11 ปี และ 16.00 - 16.11 ปี ตามลำดับ

4. นิยามปฏิบัติการ

1. การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลให้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำ หรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเหตุผลที่บุคคลให้นี้จะแสดงให้เห็นถึงเหตุผลใจ หรือ แรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่าง ๆ ของบุคคล และเป็นเครื่องแสดงถึงพัฒนาการทางจริยธรรมของ บุคคลนั้นด้วย ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 6 ชั้น 3 ระดับ ตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (ทิพวรรณ ลิ้มสุนันันตร์. 2535 : 27 ; อ้างอิงจาก Kohlberg. 1964 : 405) ได้ดังนี้

ระดับที่ 1 คือ ระดับก่อนกฎเกณฑ์ หรือระดับก่อนมีจริยธรรม (Pre – Conventional Level) ในระดับนี้บุคคลจะตอบสนองต่อกฎเกณฑ์ ซึ่งผู้มีอำนาจเหนือตนเป็นผู้กำหนดขึ้น และบุคคลจะตัดสินใจเลือกกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองเป็นหลัก โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับ ผู้อื่น การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับนี้ จะพบในบุคคลที่มีอายุ 2 – 10 ปี แบ่งเป็น 2 ชั้น คือ

ชั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ (Punishment and Obedience Orientation) พบในเด็กที่มีอายุ 2 – 7 ปี ในขั้นนี้บุคคลจะยอมทำตามคำสั่งของผู้ที่มีอำนาจเหนือตนโดย ไม่มีเงื่อนไข เพื่อไม่ให้ตนถูกลงโทษ

ชั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (Naive Instrumental Orientation) พบในเด็กที่มีอายุ 7 – 10 ปี ในขั้นนี้บุคคลจะเลือกกระทำตามความพอใจของตน โดยให้ความสำคัญกับการได้รับรางวัลตอบแทน ทั้งรางวัลที่เป็นวัตถุหรือการตอบแทนทางกายและใจ โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง ของสังคม

ระดับที่ 2 คือ ระดับตามกฎเกณฑ์ หรือระดับมีจริยธรรมตามกฎเกณฑ์ (Conventional Level) ในระดับนี้บุคคลจะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ ตามความ คาดหวังของครอบครัวและสังคม โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นในขณะนั้นหรือผลที่จะเกิดขึ้นในภายหลัง และจะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมโดยคำนึงถึงจิตใจของผู้อื่น การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับนี้ จะพบในเด็กวัยรุ่นอายุ 10 – 16 ปี แบ่งเป็น 2 ชั้น คือ

ชั้นที่ 3 หลักการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ (Interpersonal Concordance or Good boy – Nice girl Orientation) พบในเด็กที่มีอายุ 10 – 13 ปี ในขั้นนี้บุคคลจะใช้เหตุผลในการ เลือกกระทำในสิ่งที่กลุ่มยอมรับ เพื่อให้เป็นที่ชื่นชอบและเป็นที่ยอมรับของเพื่อน บุคคลจะไม่เป็นตัวของ ตัวเอง คล้อยตามการชักจูงของผู้อื่น เพื่อต้องการรักษาสัมพันธภาพที่ดี

ชั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ของสังคม (Law and Order Orientation) พบในเด็กวัยรุ่นอายุ 13 – 16 ปี ในขั้นนี้บุคคลจะปฏิบัติตามระเบียบของสังคมอย่างเคร่งครัด รับบทบาท หน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งในสังคมและปฏิบัติตามหน้าที่ของตนในสังคม เพื่อดำรงไว้ซึ่งกฎเกณฑ์ ของสังคม

ระดับที่ 3 คือ ระดับเหนือกฎเกณฑ์ หรือระดับมีจริยธรรมของตนเอง (Post – Conventional Level) ในระดับนี้บุคคลจะตัดสินใจขัดแย้งต่าง ๆ โดยใช้ความคิดไตร่ตรองอย่างลึกซึ้ง อาศัยค่านิยมที่ตนเชื่อและยึดถือเป็นเครื่องช่วยในการตัดสินใจ ปฏิบัติตามสิ่งที่เห็นว่าสำคัญมากกว่า โดยมีกฎเกณฑ์ของตนเองซึ่งพัฒนามาจากกฎเกณฑ์ของสังคม และจริยธรรมอันเป็นที่ยอมรับทั่วไป การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับนี้ จะพบในบุคคลอายุ 16 ปีขึ้นไป แบ่งเป็น 2 ชั้น คือ

ชั้นที่ 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา (Social – Contract Orientation) พบได้ในบุคคลอายุ 16 ปีขึ้นไป คือ ประมาณวัยรุ่นตอนปลายและวัยผู้ใหญ่ ในขั้นนี้บุคคลจะมีเหตุผลในการเลือกกระทำโดยคำนึงถึงประโยชน์ของคนหมู่มาก ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น สามารถควบคุมตนเองได้ ตัดสินใจที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ไม่ถูกควบคุมจากบุคคลอื่น มีพฤติกรรมที่ถูกต้องตามค่านิยมของตนและมาตรฐานของสังคม ถือว่ากฎเกณฑ์ต่าง ๆ สามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยพิจารณาประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นนี้

ชั้นที่ 6 หลักการยึดอุดมคติสากล (Universal Ethical – Principle Orientation) พบได้ในวัยผู้ใหญ่ที่มีความเจริญทางสติปัญญา ในขั้นนี้บุคคลจะเลือกตัดสินใจที่จะกระทำโดยยอมรับความคิดที่เป็นสากลของผู้เจริญแล้ว มีอุดมคติและคุณธรรมประจำใจ มีความยืดหยุ่น และเลือกหลักจริยธรรมของตนเองอย่างมีสติด้วยความยุติธรรม คำนึงถึงสิทธิมนุษยชน เคารพในความเป็นมนุษย์และคุณค่าของแต่ละบุคคล มีความละเอียดใจต่อการกระทำชั่ว และเกรงกลัวต่อบาป การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นนี้

การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในการศึกษาครั้งนี้ สามารถวัดได้ด้วยแบบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่ผู้วิจัยตรวจสอบแล้วปรับปรุงมาจากแบบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเกสสิริ บุญญะอดิชาติ (2541) ที่สร้างขึ้นตามแนวทฤษฎีของโคลเบอร์ก ซึ่งลักษณะของแบบวัดนี้จะประกอบด้วยสถานการณ์สมมติที่เป็นปัญหาขัดแย้งทางจริยธรรม จำนวน 3 เรื่อง โดยแต่ละเรื่องจะมีคำตอบให้เลือกจำนวน 6 ตัวเลือกตามขั้นต่าง ๆ ของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมทั้ง 6 ชั้น เพื่อให้ผู้ตอบตัดสินใจว่าจะเลือกกระทำอย่างไร และเพราะเหตุใดจึงเลือกกระทำเช่นนั้น ซึ่งมีการจัดระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ตอบด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) ดังนี้

จริยธรรมในขั้นที่ 1	ผู้ที่ได้คะแนนระหว่าง 0 – 1.0 คะแนน จัดเป็นผู้ที่มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม
จริยธรรมในขั้นที่ 2	ผู้ที่ได้คะแนนระหว่าง 1.1 – 2.0 คะแนน จัดเป็นผู้ที่มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม
จริยธรรมในขั้นที่ 3	ผู้ที่ได้คะแนนระหว่าง 2.1 – 3.0 คะแนน จัดเป็นผู้ที่มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม
จริยธรรมในขั้นที่ 4	ผู้ที่ได้คะแนนระหว่าง 3.1 – 4.0 คะแนน จัดเป็นผู้ที่มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม
จริยธรรมในขั้นที่ 5	ผู้ที่ได้คะแนนระหว่าง 4.1 – 5.0 คะแนน จัดเป็นผู้ที่มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม
จริยธรรมในขั้นที่ 6	ผู้ที่ได้คะแนนระหว่าง 5.1 – 6.0 คะแนน จัดเป็นผู้ที่มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

2. ความรู้สึกผิดชอบ หมายถึง การที่บุคคลตระหนักรู้จากภายในตนเองว่าสิ่งใดถูกต้อง และสิ่งใดที่ไม่ถูกต้อง หรือสิ่งใดที่บุคคลควร และไม่ควรที่จะปรารถนา รู้สึก หรือกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ในสถานการณ์ใด ๆ โดยที่ไม่มีผู้มาคอยควบคุม ออกคำสั่ง และยังรวมถึงการที่บุคคลรู้สึกละอายใจเมื่อได้กระทำพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานของสังคม และหลักของศีลธรรม ซึ่งความรู้สึกผิดชอบในการศึกษาครั้งนี้ สามารถวัดได้ด้วยแบบสอบถามความรู้สึกผิดชอบที่ผู้วิจัยตรวจสอบแล้วปรับปรุงมาจากแบบสอบถามความรู้สึกผิดชอบของกาญจนา ควรสุภา (2516) โดยพิจารณาข้อคำถามให้ครอบคลุมในเรื่องความรู้สึกผิดชอบต่อตนเอง ต่อครอบครัว และต่อสังคมหรือชุมชน ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ จำนวน 20 ข้อ แต่ละข้อคำถามจะมีข้อความให้อ่าน แล้วให้ผู้อ่านเลือกตอบให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงของตนเองมากที่สุด โดยมีพิสัยคะแนนอยู่ระหว่าง 20 – 80 คะแนน และมีการจัดระดับความรู้สึกผิดชอบของผู้ตอบด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) ดังนี้

ผู้ที่ได้คะแนนระหว่าง 1.0 – 2.0 คะแนน จัดเป็นผู้ที่มีความรู้สึกผิดชอบในระดับต่ำ

ผู้ที่ได้คะแนนระหว่าง 2.1 – 3.0 คะแนน จัดเป็นผู้ที่มีความรู้สึกผิดชอบในระดับปานกลาง

ผู้ที่ได้คะแนนระหว่าง 3.1 – 4.0 คะแนน จัดเป็นผู้ที่มีความรู้สึกผิดชอบในระดับสูง

3. การได้รับการอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่เด็กและเยาวชนได้รับการปฏิบัติจากพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดู และถูกเรียกร้องให้ปฏิบัติต่อพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูและผู้อื่นในทำนองต่าง ๆ กัน เป็นการติดต่อเกี่ยวข้องกันระหว่างเด็กและเยาวชนกับพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูทั้งทางคำพูดและการกระทำ อันเป็นทางให้พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูสามารถให้รางวัลหรือลงโทษได้ ตลอดจนเป็นโอกาสให้ได้ดูแบบอย่างการกระทำของพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูด้วย ในที่นี้แบ่งการได้รับการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 5 ด้าน คือ

3.1 การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย – มาก หมายถึง การที่เด็กและเยาวชนได้รับการปฏิบัติจากพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูด้วยความรักใคร่ เอาใจใส่ สนใจในทุกขุสข ได้รับความใกล้ชิดสนิทสนม ได้กระทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดู ได้รับการสนับสนุน ช่วยเหลือ และการให้ความสำคัญในปริมาณต่าง ๆ ซึ่งสามารถวัดได้ด้วยแบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย – มากที่ผู้วิจัยตรวจสอบแล้วปรับปรุงมาจากแบบวัดวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรของดวงเดือน พันธุมนาวิน อรพินทร์ ชูชม และงามดา วนิันทนทร์ (2528) ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ จำนวน 7 ข้อ แต่ละข้อคำถามจะมีข้อความให้อ่าน แล้วให้ผู้อ่านเลือกตอบให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงของตนเองมากที่สุด โดยมีพิสัยคะแนนอยู่ระหว่าง 7 – 28 คะแนน และมีรายละเอียดในการจัดรูปแบบการได้รับการอบรมเลี้ยงดูด้วยการแจกแจงโค้งปกติ (The Normal Curve) ดังนี้

ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากับหรือต่ำกว่า $\bar{X} - 1 \text{ S.D.}$ จัดเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย

ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากับหรือสูงกว่า $\bar{X} + 1 \text{ S.D.}$ จัดเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก

3.2 การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย – มาก หมายถึง การที่เด็กและเยาวชนได้รับการปฏิบัติจากพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูในทางออกคำสั่งให้กระทำตามแล้วคอยตรวจตราดูว่ากระทำตามที่พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูต้องการหรือไม่ในปริมาณต่าง ๆ ซึ่งสามารถวัดได้ด้วยแบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย – มากที่ผู้วิจัยตรวจสอบแล้วปรับปรุงมาจากแบบวัดวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรของดวงเดือน พันธุมนาวิน อรพินธ์ ชูชม และงามดา วณิชานนท์ (2528) ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ จำนวน 7 ข้อ แต่ละข้อคำถามจะมีข้อความให้อ่าน แล้วให้ผู้อ่านเลือกตอบให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงของตนเองมากที่สุด โดยมีพิสัยคะแนนอยู่ระหว่าง 7 – 28 คะแนน และมีรายละเอียดในการจัดรูปแบบการได้รับการอบรมเลี้ยงดูด้วยการแจกแจงโค้งปกติ (The Normal Curve) ดังนี้

ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากับหรือต่ำกว่า $\bar{X} - 1 \text{ S.D.}$ จัดเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมาก

ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากับหรือสูงกว่า $\bar{X} + 1 \text{ S.D.}$ จัดเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย

3.3 การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกาย – จิต หมายถึง การที่เด็กและเยาวชนได้รับการปฏิบัติจากพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดู โดยการลงโทษเมื่อกระทำผิด แบ่งออกเป็น การได้รับการลงโทษทางกาย คือ การได้รับการลงโทษเมื่อกระทำผิดด้วยการทำให้เจ็บตัว เช่น ถูกหยิก ตี ตบ เตะ สำหรับการได้รับการลงโทษทางจิต คือ การได้รับการลงโทษเมื่อกระทำผิดด้วยการแสดงความไม่พอใจ เสียใจ และผิดหวังเช่น ถูกว่ากล่าวติเตียนด้วยวาจา ถูกกระทำเพิกเฉยไม่สนใจใยดี ถูกตัดสิทธิที่เคยได้รับบางประการ ซึ่งสามารถวัดได้ด้วยแบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกาย – จิตที่ผู้วิจัยตรวจสอบแล้วปรับปรุงมาจากแบบวัดวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรของดวงเดือน พันธุมนาวิน อรพินธ์ ชูชม และงามดา วณิชานนท์ (2528) ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ จำนวน 7 ข้อ แต่ละข้อคำถามจะมีข้อความให้อ่าน แล้วให้ผู้อ่านเลือกตอบให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงของตนเองมากที่สุด โดยมีพิสัยคะแนนอยู่ระหว่าง 7 – 28 คะแนน และมีรายละเอียดในการจัดรูปแบบการได้รับการอบรมเลี้ยงดูด้วยการแจกแจงโค้งปกติ (The Normal Curve) ดังนี้

ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากับหรือต่ำกว่า $\bar{X} - 1 \text{ S.D.}$ จัดเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกาย

ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากับหรือสูงกว่า $\bar{X} + 1 \text{ S.D.}$ จัดเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิต

3.4 การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล – อารมณ์ หมายถึง การที่เด็กและเยาวชนได้รับการปฏิบัติจากพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดู ด้วยการอธิบายเหตุผลในขณะที่มีการส่งเสริมหรือขัดขวางการกระทำต่าง ๆ ในปริมาณต่าง ๆ ซึ่งสามารถวัดได้ด้วยแบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล – อารมณ์ที่ผู้วิจัยตรวจสอบแล้วปรับปรุงมาจากแบบวัดวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรของดวงเดือน พันธุมนาวิน อรพินธ์ ชูชม และงามดา วณิชานนท์ (2528) ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ จำนวน 7 ข้อ แต่ละข้อคำถามจะมีข้อความให้อ่าน แล้วให้ผู้อ่านเลือกตอบให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงของตนเองมากที่สุด โดยมีพิสัยคะแนน

อยู่ระหว่าง 7 – 28 คะแนน และมีรายละเอียดในการจัดรูปแบบการได้รับการอบรมเลี้ยงดูด้วยการแจกแจงโค้งปกติ (The Normal Curve) ดังนี้

ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากับหรือต่ำกว่า $\bar{X} - 1 \text{ S.D.}$ จัดเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อารมณ์

ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากับหรือสูงกว่า $\bar{X} + 1 \text{ S.D.}$ จัดเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล

3.5 การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้ฟังตนเองน้อย – มาก หมายถึง การที่เด็กและเยาวชนได้รับการปฏิบัติจากพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดู ด้วยการเปิดโอกาสให้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันด้วยตนเองในปริมาณต่าง ๆ ซึ่งสามารถวัดได้ด้วยแบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้ฟังตนเองน้อย – มากที่ผู้วิจัยตรวจสอบแล้วปรับปรุงมาจากแบบสอบถามการฝึกให้ฟังตนเองกับการยับยั้งการฟังตนเองของมาลา วิรุณานนท์ (2515) ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ จำนวน 7 ข้อ แต่ละข้อคำถามจะมีข้อความให้อ่าน แล้วให้ผู้อ่านเลือกตอบให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงของตนเองมากที่สุด โดยมีพิสัยคะแนนอยู่ระหว่าง 7 – 28 คะแนน และมีรายละเอียดในการจัดรูปแบบการได้รับการอบรมเลี้ยงดูด้วยการแจกแจงโค้งปกติ (The Normal Curve) ดังนี้

ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากับหรือต่ำกว่า $\bar{X} - 1 \text{ S.D.}$ จัดเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้ฟังตนเองน้อย

ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากับหรือสูงกว่า $\bar{X} + 1 \text{ S.D.}$ จัดเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้ฟังตนเองมาก

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยจัดลำดับการนำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชนแออัด
  - 1.1 ความหมายของชุมชนแออัด
  - 1.2 เกณฑ์การพิจารณาชุมชนแออัด
  - 1.3 สาเหตุของการเกิดชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร
  - 1.4 ประเภทของชุมชนแออัด
  - 1.5 ปัญหาของชุมชนแออัด
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตในทางศาสนา
  - 2.1 วิถีชีวิตในทางศาสนาของชาวไทยพุทธ
  - 2.2 วิถีชีวิตในทางศาสนาของชาวไทยมุสลิม
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู
  - 3.1 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู
  - 3.2 ความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดู
  - 3.3 ประเภทของการอบรมเลี้ยงดู
4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม
  - 4.1 ความหมายของจริยธรรมและการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม
  - 4.2 ลักษณะทางจริยธรรมของบุคคล
  - 4.3 เนื้อหาและโครงสร้างของจริยธรรม
  - 4.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม
  - 4.5 พัฒนาการทางจริยธรรม
  - 4.6 การวัดระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม
5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกผิดชอบ
  - 5.1 ความหมายของความรู้สึกผิดชอบ
  - 5.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกผิดชอบ
  - 5.3 พัฒนาการทางความรู้สึกผิดชอบ
  - 5.4 สัญลักษณ์ของความรู้สึกผิดชอบ

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบ
- 6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและระดับอายุ
- 6.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกผิดชอบและระดับอายุ
- 6.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและการอบรมเลี้ยงดู
- 6.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกผิดชอบและการอบรมเลี้ยงดู

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชนแออัด

1.1 ความหมายของชุมชนแออัด

สุพัตรา สุภาพ (2521 : 168) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ชุมชนแออัด หมายถึง สภาพของย่านเคหะสถานหรือบริเวณที่พักอาศัยในเมืองที่ประกอบด้วยอาคารเก่าแก่ชำรุดทรุดโทรม มีบริเวณที่สกปรกรกรุงรัง ประชาชนอยู่กันอย่างแออัด ผิดสุขลักษณะ ต่ำกว่ามาตรฐาน จนไม่อาจอยู่อย่างครบถ้วนตามปกติวิสัยมนุษย์ได้ ซึ่งทำให้ไม่ปลอดภัยในด้านสุขวิทยาและอนามัย

สุรศักดิ์ ศรีไพบูลย์สินธุ์ (2528 : 69) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ชุมชนแออัด หมายถึง สถานที่หรือกลุ่มของสถานที่ หรือบริเวณที่มีผู้อยู่อย่างหนาแน่นเกินไป สัดส่วนจำนวนคนต่อบ้านมีอัตราสูง มีสภาพเสื่อมโทรม หรือมีสภาพไม่ถูกอนามัย หรือขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ความปลอดภัย ตลอดจนปัญหาทางศีลธรรมของผู้อยู่อาศัยหรือชุมชน

สิริลักษณ์ แก้วคงยศ (2533 : 162) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ชุมชนแออัด หมายถึง สถานที่หรือกลุ่มของสถานที่ที่อยู่อาศัย ที่มีอาคารหนาแน่นและเก่าแก่ ชำรุดทรุดโทรม และเสื่อมสภาพ ไม่เหมาะที่จะใช้เป็นที่อยู่อาศัย เป็นบริเวณที่เต็มไปด้วยความสกปรกรกรุงรัง มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น แออัดยัดเยียด ผิดสุขลักษณะอนามัย ซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ความปลอดภัย การดำรงชีวิตอยู่ในลักษณะที่ต่ำกว่ามาตรฐานทั่ว ๆ ไป ตลอดจนมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และศีลธรรม

สำนักพัฒนาชุมชน (2537) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ชุมชนแออัด หมายถึง ชุมชนส่วนใหญ่ที่มีอาคารหนาแน่น ไร้ระเบียบ และชำรุดทรุดโทรม ประชาชนอยู่อย่างแออัด มีสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมอันอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้อยู่อาศัย

1.2 เกณฑ์การพิจารณาชุมชนแออัด

ในปี พ.ศ. 2527 คณะกรรมการพัฒนาชุมชน (สิริลักษณ์ แก้วคงยศ. 2533 : 7 – 12) ได้กำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาว่า ชุมชนใดเป็นแหล่งเสื่อมโทรม โดยพิจารณาจาก สภาพตัวอาคาร ที่พักอาศัย สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อสุขภาพและความปลอดภัย ตลอดจนสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้อยู่อาศัยในชุมชนนั้น ๆ ซึ่งสรุปได้เป็น 2 เกณฑ์ใหญ่ ๆ คือ

1.2.1 สภาพทางกายภาพ

1.2.2 สภาพทางสังคม

จากเกณฑ์การพิจารณาทั้ง 2 ประเด็นนี้ มีรายละเอียดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.2.1 สภาพทางกายภาพ

1.2.1.1 ที่ตั้งอาคาร

1. แออัด หนาแน่น ซึ่งในที่นี้ถือเอาความหนาแน่นขนาด 15 หลังคาเรือนต่อไร่ หรือ 80 คนต่อไร่ ขึ้นไป ตามเกณฑ์การปรับปรุงของการเคหะแห่งชาติ (มาตรฐานที่สำคัญที่สุดอันหนึ่ง) ลักษณะอาคารที่ตั้งอยู่อย่างแออัดในที่ดินผืนหนึ่ง ๆ ย่อมสามารถสังเกตได้ชัดเจน โดยไม่จำเป็นต้องทราบตัวเลขความหนาแน่นที่แน่นอน

2. สืบสนไม่มีระเบียบ ซึ่งเป็นลักษณะที่ไม่มีการแบ่งที่ดินอย่างชัดเจน การปลูกบ้านเป็นไปตามความพอใจ ไม่มีผังที่เป็นระเบียบแบบแผนที่ดี เช่น ชุมชนแออัดคลองเตย

1.2.1.2 สภาพอาคาร

1. ทรุดโทรม อันเนื่องมาจากอายุที่เก่าแก่ของชุมชน ทำให้อาคารและสิ่งประกอบอื่น ๆ ทรุดโทรม ซึ่งรวมถึงการขาดการดูแลรักษาอย่างเหมาะสม เช่น บ้านพักของการรถไฟแห่งประเทศไทยบางส่วนทรุดโทรมลง แล้วมีการต่อเติมกันเองอย่างไม่เป็นระเบียบ หรือ สลัมย่านเยาวราช ย่านสัมพันธวงศ์ เป็นต้น

2. ไม่ได้สร้างตามแบบแผน อันเนื่องมาจากการก่อสร้างอย่างไม่มีรูปทรงตามแบบแผนของการสร้างบ้านมาตรฐานทั่วไป เช่น มีฝาสี่เหลี่ยมกันพอยู่อาศัยได้เท่านั้น หรือการก่อสร้างอาจมีรูปทรงตามแบบแผนทั่วไป แต่ก่อสร้างกันเองอย่างง่าย ๆ และที่สำคัญที่สุด คือ การใช้วัสดุไม่เหมาะสม วัสดุเก่า ๆ วัสดุผิดประเภท เช่น ไม้ลังใส่ของ หรือกระดาดแข็งปะติดกัน เป็นต้น

1.2.1.3 สภาพแวดล้อม

1. ทางเดินเท้าไม่เหมาะสม อาจเล็กหรือแคบเกินไป ทอดตามแนวไปอย่างไม่เป็นระเบียบ ตามช่องว่างระหว่างบ้าน ไม่มีทางเดินที่ได้มาตรฐาน เช่น พาดด้วยไม้ที่หาได้ มีสภาพทรุดโทรม หรือทางเดินเป็นดิน ซึ่งอาจเปลี่ยนสภาพได้ง่าย

2. ทางระบายน้ำไม่เหมาะสม ชื้นแฉะ และเกิดน้ำครำ หรืออาจเป็นท่อระบายน้ำที่ไม่ได้มาตรฐาน

3. ขาดที่ว่างสาธารณะ ไม่มีที่ว่างเพียงพอสำหรับกิจกรรมของบุคคลในชุมชน ไม่มีที่เพื่อการพักผ่อน

4. การถ่ายเทอากาศไม่ดี ทำให้เกิดสภาพอับชื้น มีดและผิสุลักษณะ เช่น ย่านชุมชนแออัดเยาวราช หรือบริเวณที่มีความหนาแน่นสูง

5. ขาดระบบกำจัดขยะมูลฝอย ทำให้มีขยะมูลฝอยเกลื่อนกลาดอยู่ทั่วไป หรืออาจมีระบบกำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่มีประสิทธิภาพ

6. ระบบไฟฟ้า น้ำประปา จากรัฐบาล การบริการด้านสาธารณูปการไม่สามารถเข้าไปถึงบริเวณชุมชนที่บุกรุกที่ดินของเอกชน หรือที่ดินของรัฐที่ทิ้งว่างเปล่าไว้ ทั้งนี้เพราะการติดตั้งจะต้องได้รับความเห็นชอบจากเจ้าของที่ดินก่อน

1.2.2 สภาพทางสังคม

ทางด้านสังคมนั้น โดยทั่วไปแล้วจะมีความสัมพันธ์กันตามธรรมชาติ คือ เกิดขึ้นเองจากความจำเป็นของอาชีพที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน ความจำเป็นของการมีปัญหาร่วมกัน เป็นเครือญาติกัน หรือมีกิจกรรมร่วมกัน

สภาพของชุมชนแออัด จะมีปัญหาที่แตกต่างกันไปในแต่ละชุมชน หรืออาจจะมีส่วนที่คล้ายคลึงกันบ้าง แต่ตามเกณฑ์ด้านสังคมนั้น โดยส่วนรวมแล้ว ชุมชนแออัดมีความเสื่อมโทรมทางด้านศีลธรรม หรือเป็นแหล่งเพาะอาชญากรรม และอื่น ๆ อีกหลายประการ เนื่องจากบุคคลที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัดส่วนใหญ่ไร้การศึกษา ไม่มีโอกาสเพียงพอต่อการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ มีความจำเป็นต้องประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงตนเองและครอบครัว ซึ่งต้องทำงานหนักมาก หรือต้องทำงานตั้งแต่อายุน้อย หรือต้องทำงานตั้งแต่ยังอยู่ในวัยเรียน เช่น ประชาชนในชุมชนแออัดคลองเตย จัดอยู่ในกลุ่มประชาชนที่มีอายุน้อย (คือ มีอายุต่ำกว่า 14 ปี) มีถึง 47 % ของประชาชนในชุมชน ซึ่งควรเป็นวัยที่กำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ในโรงเรียน แต่ต้องหันเหชีวิตไปทางอื่น ๆ จึงก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ได้ง่าย

1.3 สาเหตุของการเกิดชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร

การเกิดชุมชนแออัดเป็นผลมาจากการพัฒนาเมืองและการพัฒนาสังคม ซึ่งมีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเกิดชุมชนแออัดดังนี้ (นิลวรรณ ศิริอังกุล, 2535 : 34 – 36 ; อ้างอิงจาก ปาริชาติ วลัยเสถียร และชอบ เข้มกลัด, 2533, *คุณภาพชีวิตคนเมืองหลวง*, หน้า 515 – 517)

1.3.1 ความเหลื่อมล้ำของการพัฒนา

ความเหลื่อมล้ำของการพัฒนา ไม่ว่าจะพิจารณาในแง่ความเหลื่อมล้ำระหว่างเมือง – ชนบท หรือระหว่างภาคอุตสาหกรรม – เกษตรกรรม ก็ตาม จะพบว่ากรุงเทพมหานคร ได้กลายเป็นเมืองเอก (Primary City) อันเป็นศูนย์กลางของสถาบันทางเศรษฐกิจและสังคมเกือบทุกประเภท เป็นศูนย์รวมของกลุ่มธุรกิจ อุตสาหกรรม และบริการต่าง ๆ เมื่อกรุงเทพมหานครเจริญขึ้น ระบบการกระจายรายได้ของสังคมยังเป็นปัญหามากขึ้น ก่อให้เกิดความเสียเปรียบแก่ภูมิภาคอื่น ๆ เป็นลำดับ จึงมีผลให้เกิดการย้ายถิ่นของชาวชนบทที่มีรากฐานทางเศรษฐกิจต่ำ โดยหวังว่ากรุงเทพมหานครจะเป็นแหล่งทำกินหรือหารายได้ได้ดีกว่าแหล่งเดิม ทำให้ประชากรในเขตกรุงเทพมหานครมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น สถานการณ์ดังกล่าวจึงเป็นปัจจัยเบื้องต้นที่ทำให้เกิดชุมชนแออัดในเขตกรุงเทพมหานครในระยะแรก

1.3.2 ปัจจัยด้านที่ดิน

ข้อจำกัดด้านที่ดินนับเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อการเพิ่มขยายของชุมชนแออัด ซึ่งสาเหตุสำคัญของการเกิดชุมชนแออัดในระยะหลังนี้ ไม่ได้เกิดจากการย้ายถิ่นของชาวชนบทเท่านั้น แต่ยังเกิดจากการเพิ่มประชากรโดยธรรมชาติของกรุงเทพมหานครเอง กระบวนการเปลี่ยนมือและรูปแบบการใช้ที่ดิน ตลอดจนการขาดมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับที่ดิน ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่ออำนาจการซื้อของผู้มีรายได้น้อยในอันที่จะได้มาซึ่งที่ดินเพื่อความมั่นคงในการอยู่อาศัยทั้งสิ้น

และจากการที่ระบบการถือครองที่ดินอยู่ในมือเอกชนและขาดการควบคุมการใช้ที่ดิน เจ้าของที่ดินสามารถดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับที่ดินของตนได้สะดวกมากขึ้น ทั้งการใช้ประโยชน์ที่ดินหรือการขายเปลี่ยนมือ ดังจะเห็นได้จาก ในช่วง 40 ปีที่ผ่านมาได้เริ่มมีธุรกิจจัดสรรที่ดินเกิดขึ้น มีการกว้านซื้อที่ดินในเขตชานเมืองเพื่อเก็งกำไรอย่างค่อนเนื่อง รวมทั้งการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ของชาวต่างชาติ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ก่อให้เกิดการขยับตัวอย่างสูงลิ่วของราคาที่ดิน และมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ที่ดิน จากแต่เดิมที่เคยให้คนยากจนเช่าปลูกเป็นที่อยู่อาศัย ไปเป็นการใช้ประโยชน์ในเชิงธุรกิจอื่น ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคนยากจนหาที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยได้ยากลำบากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ทางเลือกสำหรับบุคคลเหล่านี้ก็คือ การอยู่อาศัยอย่างแออัดในที่ดินเดิมเมื่อมีการขยายครอบครัว หรือการบุกรุกที่ดินของรัฐและเอกชนเกิดขึ้น

1.3.3 การขาดมาตรการในการควบคุมการขยายตัวของเมือง

การเติบโตและการขยายตัวของกรุงเทพมหานครเป็นไปอย่างรวดเร็วโดยปราศจากทิศทางและการควบคุม กฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ ทางด้านผังเมืองยังมิได้มีการประกาศใช้จะมีก็แต่เพียงพระราชบัญญัติควบคุมอาคารปี พ.ศ. 2522 เท่านั้น ทำให้ขาดการเตรียมการระยะยาวในด้านกายภาพและสังคม อันได้แก่ การวางแผนด้านการใช้ที่ดิน อาคารสิ่งก่อสร้าง ที่อยู่อาศัย และระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการต่าง ๆ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้ทำเลที่ตั้งของกิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคนกรุงเทพมหานครอยู่อย่างปะปนกัน ขาดระบบระเบียบ ด้วยเหตุนี้ การขาดมาตรการทางด้านกฎหมายจึงเป็นสาเหตุประการหนึ่งของการเกิดชุมชนแออัดในเขตกรุงเทพมหานคร

1.4 ประเภทของชุมชนแออัด

สิริลักษณ์ แก้วคงยศ (2533 : 16) ได้แบ่งประเภทของชุมชนแออัด ตามลักษณะการตั้งถิ่นฐานเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1.4.1 ชุมชนดั้งเดิม หมายถึง ชุมชนเก่าที่มีประวัติการตั้งถิ่นฐานมานานแล้ว ตั้งแต่ก่อนหรือพร้อม ๆ กับเมืองที่พัฒนาขึ้นมา โดยถือเอาชุมชนที่มีประวัติการตั้งถิ่นฐานมานานมากกว่า 15 ปี และมีความเสื่อมโทรมถึงระดับที่สมควรจะทำการปรับปรุงให้มีสภาพดีขึ้น

1.4.2 ชุมชนใหม่ หมายถึง ชุมชนที่เกิดขึ้นใหม่ ที่มีอายุการตั้งชุมชนต่ำกว่า 15 ปี และเป็นชุมชนที่มีการจัดตั้งโดยไม่มีระเบียบ มีความเสื่อมโทรม หรือมีแนวโน้มที่จะมีความเสื่อมโทรมเพิ่มขึ้นในอนาคต

1.4.3 ชุมชนประเภทบุกรุก หมายถึง ชุมชนที่ผู้อาศัยเข้าไปครอบครอง ปลุกสร้างอาคาร โดยไม่ได้รับคำยินยอม หรือการรับรู้ใด ๆ จากเจ้าของที่ดิน หรืออยู่ระหว่างการไล่ที่จากเจ้าของที่ดิน หรือชุมชนที่เข้าไปตั้งอยู่ในบริเวณที่สาธารณประโยชน์ เช่น ชุมชนที่เข้าไปตั้งอยู่ในบริเวณไฟไหม้ ชุมชนริมคลอง ชุมชนที่เรียงยาวริมทางรถไฟ เป็นต้น

1.4.4 ชุมชนที่ต้องรื้อสร้างและไล่รื้อ หมายถึง ชุมชนที่กำหนดว่าต้องถูกรื้อสร้าง หรือมีแนวโน้มที่จะได้รับการพัฒนาเป็นอย่างอื่น เช่น ชุมชนที่อยู่บนเส้นทางของแผนการสร้างทางหลวง ชุมชนที่มีการเวนคืนเพื่อสร้างเส้นทางคมนาคมภายในเมือง ชุมชนที่มีการเวนคืนเพื่อนำไปใช้ทำสวนสาธารณะ ประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเพื่อเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเป็นบริเวณพาณิชยกรรม เป็นต้น

1.5 ปัญหาของชุมชนแออัด

สิริลักษณ์ แก้วคงยศ (2533 : 55) ได้แบ่งปัญหาของชุมชนแออัดโดยทั่วไปออกเป็น 2 ประการด้วยกัน คือ

1.5.1 ปัญหาภายนอกชุมชนแออัด

1.5.2 ปัญหาภายในชุมชนแออัด

โดยปัญหาของชุมชนแออัดทั้ง 2 ประการนี้ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.5.1 ปัญหาภายนอกชุมชนแออัด

ปัญหาภายนอกชุมชนแออัด ได้แก่ ปัญหาด้านปัจจัยทางสังคม คือ ชุมชนแออัดถูกปิดกั้นโอกาสและสิทธิการรับบริการด้านต่าง ๆ จากรัฐ หรือได้รับเพียงเล็กน้อย ไม่เต็มที่ ซึ่งแตกต่างไปจากคนในสังคมเมืองโดยทั่วไป ดังนั้น ชาวชุมชนแออัดจึงถูกมองว่าเป็นเพียงกาฝากของสังคมเมือง ทัดตนคดีดังกล่าวนี้ บางครั้งก็เกิดขึ้นกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเอง และเป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่เหล่านั้นไม่มีความพร้อม หรือไม่เต็มใจที่จะให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ชาวชุมชนแออัด ไม่ว่าจะเป็นบริการด้านสาธารณสุข บำบัดและด้านกฎหมาย เช่น ไฟฟ้า ประปา ปัญหาทะเบียนราษฎร เป็นต้น

ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ได้สะสมมานาน และไม่สามารถปฏิบัติให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงภายในชุมชนแออัดได้ ทำให้ความกดดันเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และพร้อมที่จะระเบิดขึ้นมาเมื่อถึงจุดที่สุด คือ ปัญหาการถูกไล่รื้อบ้าน ปฏิบัติต่าง ๆ ทั้งหมดจะแสดงออกพร้อมกันจนกลายเป็นปัญหารุนแรงระดับการเมืองและความมั่นคงของประเทศได้ในที่สุด

1.5.2 ปัญหาภายในชุมชนแออัด

ปัญหาภายในชุมชนแออัด ได้แก่ ปัญหาของตัวชุมชนแออัดเอง และปัญหาของบุคคลที่อาศัยอยู่ภายในชุมชนแออัด เช่น ปัญหาทางกายภาพ ปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาครอบครัว เด็ก เยาวชน ปัญหาด้านการศึกษา ปัญหาด้านสาธารณสุข ปัญหาอัคคีภัย ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาเสพยาเสพติดให้โทษ ปัญหาการดำรงอยู่ของชุมชนแออัด ปัญหาสังคมและการเมือง ปัญหาประชากรที่เพิ่มขึ้น ปัญหาด้านค่านิยมและวัฒนธรรมที่ผิด ๆ โดยต้นเหตุที่สำคัญนั้นเกิดจากความด้อยหรือไร้โอกาสของคนในชุมชนแออัด ซึ่งก็คือการได้รับการศึกษาน้อย ส่งผลให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมามากมาย

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตในทางศาสนา

2.1 วิถีชีวิตในทางศาสนาของชาวไทยพุทธ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาเทวนิยม ที่มีความเชื่อว่าโลกและมนุษย์ ตลอดจนสรรพสิ่งทั้งหลายไม่ได้ถูกสร้างขึ้นโดยพระเจ้า หากแต่เกิดขึ้นตามเหตุปัจจัยในธรรมชาติ (สัจจรา รณเร็น. 2527 : 151) ซึ่งธรรมชาติของมนุษย์นั้น ตั้งแต่คลอดจากครรภ์มารดา เกิดมามีชีวิตอยู่ในโลก ก็จะต้องดำรงชีวิตอยู่ให้รอด และการที่จะอยู่ให้รอดด้วยดีนั้น มนุษย์จะต้องปฏิบัติต่อชีวิตและสิ่งรอบตัวที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับตัวอย่างถูกต้อง (พระเทพเวที. 2536 : 10 – 13)

2.2 วิถีชีวิตในทางศาสนาของชาวไทยมุสลิม

ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาเทวนิยม ที่มีความเชื่อว่าพระเจ้าเป็นผู้บันดาลทุกสิ่ง (สัจจรา รณเร็น. 2527 : 1) พระเจ้ามีจริง และทรงสิทธิขาดในการบัญญัติศาสนาแต่เพียงพระองค์เดียว (ประยูรศักดิ์ ชลาชนนเดช. 2539 : 240) โดยมีคัมภีร์สำคัญทางศาสนาที่มีชื่อว่า คัมภีร์อัล-กุรอาน เป็นคัมภีร์บันทึกคำสอนที่เป็นโอองการจากพระเจ้าหรืออัลลอฮ์ ผ่านทางท่านนบีมุฮัมมัดที่เป็นศาสดา ซึ่งมุสลิมทุกคนต้องเชื่อว่าเป็นความจริงแท้ และต้องยึดถืออย่างมั่นคง แม้จะไม่สามารถพิสูจน์ได้ (สัจจรา รณเร็น. 2527 : 159) เพราะอิสลามแปลตามรูปศัพท์ว่า การยอมมอบตนตามประสงค์ของพระเจ้าโดยสิ้นเชิง และผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม ที่เรียกว่า มุสลิม นั้น แปลว่า ผู้ยอมมอบตนตามประสงค์ของพระเจ้าโดยสิ้นเชิง (สัจจรา รณเร็น. 2527 : 183) ดังนั้น หลักคำสอนของศาสนาอิสลามจึงมีอิทธิพลต่อจิตใจของมุสลิมทุกคนเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรม วิถีชีวิต และความรูสึกนึกคิดในทุก ๆ ด้านตั้งแต่เกิดจนถึงวันสุดท้ายของชีวิต (สัจจรา รณเร็น. 2527 : 206)

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู

3.1 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524 : 15) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่บิดามารดาหรือผู้ดูแลเด็กปฏิบัติต่อเด็ก และเรียกร้องให้เด็กปฏิบัติต่อตนเองและต่อผู้อื่นไปในทางต่าง ๆ และยังหมายถึงการที่ผู้เลี้ยงดูกับเด็กมีการติดต่อเกี่ยวข้องกัน อันเป็นทางให้ผู้เลี้ยงดูสามารถให้รางวัล หรือลงโทษการกระทำต่าง ๆ ของเด็กได้

ดวงเดือน พันธุมนาวิน , อรพินท์ ชูชม และงามตา วณิชทานนท์ (2528 : 3) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่ผู้ใกล้ชิดเด็กมีการติดต่อเกี่ยวข้องกับเด็กทั้งทางด้านคำพูดและการกระทำ ซึ่งเป็นการสื่อความหมายต่อเด็กทั้งทางด้านความรู้สึกและอารมณ์ของผู้กระทำ ตลอดจนเป็นทางให้ผู้เลี้ยงดูสามารถจะให้รางวัลและลงโทษเด็กได้ นอกจากนี้ยังเป็นโอกาสให้เด็กได้ดูแบบอย่างการกระทำของผู้เลี้ยงดูด้วย

สุมน อมรวิวัฒน์ และคณะ (2534 : 19) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง ลักษณะวิธีการต่าง ๆ ที่ผู้เลี้ยงดูใช้ในการเลี้ยงดูเด็ก ดูแลเด็ก อบรมสั่งสอนเด็ก และการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กรวมทั้งการปฏิบัติตัวของผู้เลี้ยงดู ความคิดเห็นของผู้ใหญ่เกี่ยวกับเด็ก ตลอดจนสื่อกิจกรรม และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์ด้วย

3.2 ความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดู

สถาบันครอบครัวคือจุดเริ่มต้นของการพัฒนาพฤติกรรมของเด็ก เด็กทุกคนที่เกิดมา ไม่ว่าจะเชื้อชาติใด วัฒนธรรมใด หรือศาสนาใด ย่อมจะเจริญเติบโตขึ้นมาโดยอาศัยพื้นฐานประสบการณ์ภายในครอบครัวของเด็กทั้งสิ้น ดังนั้นอิทธิพลสำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรมของเด็กเป็นอย่างยิ่งก็คือ บทบาทของพ่อแม่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เพื่อให้เจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีอนาคตรุ่งเรือง มีความสุข ความสำเร็จในชีวิต มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในสังคมและเป็นทรัพยากรที่มีค่าของประเทศชาติ (ฉวีวรรณ กิณางค์. 2533 : 83) ดังที่ผู้รู้หลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูไว้ดังต่อไปนี้

อารี รังสินันท์ (2527 : 107) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูไว้ว่า

“ ในระยะต้นของชีวิต บุคคลที่มีความหมายต่อเด็กอย่างยิ่งก็คือ พ่อแม่ ซึ่งถือว่าเป็นครูคนแรกของเด็ก เป็นผู้ที่ใกล้ชิดและรับผิดชอบในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้องเหมาะสม การจัดบรรยากาศและสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีภายในบ้าน ตลอดจนการจัดประสบการณ์ เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ให้ได้มากที่สุด ซึ่งจะช่วยให้เด็กเจริญเติบโตและมีพัฒนาการที่สมบูรณ์ในระยะเวลาต่อมา ”

วราภรณ์ รักวิจัย (2529 : 7 – 8) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูไว้ว่า

“ การเรียนรู้ครั้งแรกของมนุษย์ขึ้นอยู่กับ การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ โดยถือว่าพ่อแม่คือครูคนแรกของลูก ดังที่นักจิตวิทยาได้กล่าวไว้ว่า เด็กที่มีความแตกต่างกัน เนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกันโดยเฉพาะในวัยเด็ก บุคลิกภาพและอุปนิสัยต่าง ๆ ที่ได้ถูกกำหนดและวางรากฐานไว้ตั้งแต่เด็กจะติดตัวเด็กไปจนตลอดชีวิต ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูจึงมีความสำคัญมาก และบทบาทของพ่อแม่ที่มีต่อลูก คือ การให้ความรัก ความอบอุ่น การเอาใจใส่ตั้งแต่แรกเกิด ซึ่งจะช่วยให้ลูกเติบโตทางกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม อย่างดีที่สุดในสังคมได้อย่างมีความสุข ”

เอลกิน และแฮนเดล (ดุษฎี โยเหลา. 2535 : 14 ; อ้างอิงจาก Elkin & Handle.

1984. *The Child and Society : The process of socialization.* p. 127) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูไว้ว่า

“ ครอบครัวเป็นหน่วยของการถ่ายทอดทางสังคมที่สำคัญที่สุด เป็นหน่วยแรกของสังคมที่สอนให้เด็กรู้จักความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพในด้านต่าง ๆ ของเด็ก โดยพ่อแม่จะถ่ายทอดให้กับเด็กด้วยการอบรมเลี้ยงดู ”

สภาวิจัยแห่งชาติ (สุวรรณ ทองรัมย์ภาณุ. 2539 : 30 ; อ้างอิงจาก สภาวิจัยแห่งชาติ.

2509 : 63) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูไว้ว่า

“ การที่เด็กจะมีความประพฤติปกตินั้นจำเป็นต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างไม่ขาดตกบกพร่องจากครอบครัว และอิทธิพลทางครอบครัวย่อมมีผลมากในการสร้างนิสัยแก่เด็กมากกว่าอิทธิพลทางอื่น ”

เซอร์ล็อก (Hurlock. 1956 : 512) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูไว้ว่า

“ ทักษะคติของพ่อแม่ในการอบรมเลี้ยงดูลูกมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดทัศนคติและพฤติกรรมต่าง ๆ ของเด็ก เด็กที่ประสบความสำเร็จเมื่อเติบโตขึ้นนั้น ส่วนใหญ่จะมาจากครอบครัวที่พ่อแม่มีทัศนคติต่อเด็กในทางชื่นชอบ และมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างพ่อแม่และเด็ก อันจะทำให้เด็กมีการปรับตัวทางอารมณ์และสังคมอย่างดีเลิศ ”

เซียร์ , แมกโคบี และเลวิน (Sears , Maccoby & Lewin. 1976 : 4) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูไว้ว่า

“ การอบรมเลี้ยงดูของแม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของลูก ดังเช่นลักษณะทางบุคลิกภาพบางประการในวัยผู้ใหญ่ที่ปรากฏว่าเป็นผลจากประสบการณ์ในระยะแรกของชีวิต เพราะประสบการณ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในช่วงแรกเริ่มของเด็กนั้นเกิดขึ้นกับครอบครัวและโดยเฉพาะกับแม่ ด้วยเหตุนี้จึงมีการตรวจสอบพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ ของแม่ เพื่อดูว่าจะมีผลที่เกิดขึ้นกับลูกเช่นเดียวกันหรือไม่ ”

3.3 ประเภทของการอบรมเลี้ยงดู

การอบรมเลี้ยงดูเด็กนั้นมีหลายวิธี ผู้เลี้ยงดูจะใช้วิธีใดขึ้นอยู่กับความนิยมของกลุ่มหรือสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ ผู้เลี้ยงดูที่มาจากกลุ่มหรือสังคมที่แตกต่างกันย่อมมีวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่แตกต่างกันไปตามความเชื่อ ลักษณะนิสัย และความเคยชินที่แตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่ม แต่ละสังคม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524 : 15) ไม่มีวิธีการใดที่ถูกต้อง แต่ประสิทธิภาพของแต่ละวิธีการนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะต่าง ๆ ของผู้เลี้ยงดู ลักษณะต่าง ๆ ของเด็ก และชนิดของเด็กที่ผู้เลี้ยงดูปรารถนาจะให้เป็น (Faw & Belkin. 1989 : 346) ดังที่ผู้รู้หลายท่านได้จำแนกวิธีการอบรมเลี้ยงดูออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

อาานนท์ อาภาภิรม (2517 : 25 – 26) ได้แบ่งวิธีการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวไทยออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวที่ยากจน

เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่มักปล่อยปละละเลย เพราะทั้งพ่อและแม่ต่างหาเลี้ยงชีพตัวเป็นเกลียว จึงไม่ค่อยมีเวลาเอาใจใส่ต่อการอบรมเลี้ยงดูมากนัก โดยมักจะถือคติว่า “ ลูกจะดีหรือไม่ดีก็สุดแต่บุญกรรมของเด็ก ” ยามเจ็บไข้ได้ป่วยก็รักษากันไปตามมีตามเกิด อย่างไรก็ตาม ไรก็ดี มีครอบครัวยากจนจำนวนไม่น้อยที่พยายามอบรมเลี้ยงดูลูกเป็นอย่างดี แต่ก็มักจะประสบกับอุปสรรคขัดข้องบางประการ เช่น สิ่งแวดล้อมในละแวกบ้านและเพื่อนเล่นซึ่งอาจจะชักนำไปในทางที่ไม่ดีได้ง่าย

2. การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวชนชั้นกลาง

ครอบครัวประเภทนี้มีโอกาสหรือเวลาที่จะเอาใจใส่ อบรมสั่งสอนลูกได้ดีกว่าครอบครัวที่ยากจน พ่อแม่อยู่ในฐานะที่สามารถสรรหาสิ่งต่าง ๆ ที่จะตอบสนองความต้องการของลูกได้ และมักจะเน้นในเรื่องความมีระเบียบวินัย เช่น การรับประทานอาหาร มารยาททางสังคม ความเป็นผู้มีเหตุผล โดยถือคติว่า “ เด็กคือผู้ที่การอบรมสั่งสอน ” และพยายามสนับสนุนให้ลูกได้มีโอกาสทางการศึกษาในระดับสูง

3. การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวชนชั้นสูง

ครอบครัวประเภทนี้ให้ความเอาใจใส่ลูกอย่างดียิ่ง ทั้งในด้านการกินอยู่ หลับนอน การอบรมสั่งสอนก็เน้นหนักในเรื่องมารยาทของผู้ดี ตลอดจนปรนเปรอในสิ่งต่าง ๆ ที่ลูกต้องการ อย่างไรก็ดี เด็กที่มาจากครอบครัวชนชั้นสูงบางคนมักมีความประพฤติไม่เรียบร้อย จนกระทั่งกลายเป็นเด็กเสีย (Spoiled Child) ทั้งนี้เพราะมีการตามใจเด็กมากเกินไป ไม่มีใครขัดใจ เด็กจึงมักจะได้ใจและไม่เกรงกลัวใคร

ดวงเดือน พันธุมนาวิน , อรพินทร์ ชุชม และงามดา วณิชานนท์ (2528 : 4 – 12) ได้แบ่งวิธีการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน

เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่แสดงความรักใคร่ เอาใจใส่ สนใจในทุกขุขของลูก มีความใกล้ชิดกับลูก โดยได้กระทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับลูก สนับสนุน ช่วยเหลือและให้ความสำคัญแก่ลูก ซึ่งจะทำให้เด็กรักและเห็นความสำคัญของพ่อแม่ ยอมรับการอบรมสั่งสอนต่าง ๆ ของพ่อแม่ได้โดยง่าย และยอมรับพ่อแม่เป็นแบบอย่างโดยไม่รู้ตัว

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล

เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่อธิบายเหตุผลแก่ลูกในขณะที่มีการส่งเสริมหรือขัดขวาง การกระทำ หรือลงโทษลูก นอกจากนี้ยังให้รางวัลและลงโทษอย่างเหมาะสมกับการกระทำของลูกมากกว่าที่จะปฏิบัติต่อลูกตามอารมณ์ของตนเอง ซึ่งจะทำให้เด็กได้เรียนรู้และรับทราบถึงสิ่งที่ควรและไม่ควรกระทำ อีกทั้งช่วยให้เด็กสามารถทำนายว่าตนจะได้รับรางวัลหรือโดนลงโทษจากพ่อแม่หลังจากที่ตนกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ แล้วมากน้อย เพียงใด

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษ

แบ่งออกเป็น การลงโทษทางกายและการลงโทษทางจิต ซึ่งการลงโทษทางกาย หมายถึง การลงโทษเมื่อเด็กทำผิดโดยทำให้เด็กเจ็บตัว เช่น ทุบ ตี ตบ เตะ สำหรับการลงโทษทางจิต หมายถึง ลงโทษเมื่อเด็กทำผิดโดยการแสดงความไม่พอใจ เสียใจ และผิดหวังที่เด็กทำผิด มีการใช้วาจาในการว่ากล่าวตักเตือน ทำเพิกเฉยไม่สนใจใยดีกับเด็กไปชั่วขณะหนึ่ง นอกจากนี้ยังอาจตัดสิทธิบางประการที่เด็กเคยได้รับ เช่น ค่าขนม ของขวัญวันเกิด หรืออื่น ๆ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524 : 20)

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม

แบ่งออกเป็น การควบคุมมากและการควบคุมน้อย ซึ่งการควบคุมมาก หมายถึง การที่พ่อแม่ออกคำสั่งให้เด็กทำตาม แล้วคอยตรวจตราใกล้ชิดว่าเด็กทำตามที่ต้องการหรือไม่ ถ้าเด็กไม่ทำตามก็จะลงโทษ สำหรับการควบคุมน้อย หมายถึง การที่พ่อแม่ปล่อยให้เด็กรู้จักคิด ตัดสินใจเองว่าควรทำหรือไม่ควรทำอะไร และเปิดโอกาสให้เด็กเป็นตัวของตัวเองบ่อยครั้ง โดยไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเด็กมากนัก

5. การอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเอง

เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่เปิดโอกาสให้เด็กได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ด้วยตนเองภายใต้การแนะนำและการฝึกฝนจากพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูอื่น ๆ ซึ่งจะทำให้เด็กช่วยตนเองได้เร็ว และไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นมากและนานเกินไป

วราภรณ์ รักวิจัย (2529 : 9 – 13) ได้แบ่งวิธีการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 4 ประเภทดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักความอบอุ่นแบบประชาธิปไตย

เป็นการอบรมเลี้ยงดูลูกโดยใช้ความรัก ความเอาใจใส่ และความเข้าใจ พ่อแม่จะต้องใช้เหตุผลกับลูก ต้องให้ความสำคัญแก่ลูกโดยถือว่าลูกคือส่วนที่มีความสำคัญต่อครอบครัว ให้ในสิ่งที่ลูกต้องการจริง ๆ ไม่บังคับให้ลูกทำในสิ่งที่ไม่ยอมทำหรือไม่สามารถจะทำได้ ให้การยอมรับและยกย่อง โดยสร้างความเชื่อมั่นในตนเองให้ลูก ให้อิสระในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ เอาใจใส่ ช่วยเหลือ และแนะนำตามความเหมาะสม ยอมรับในความสามารถ ให้อิสระในการตัดสินใจและแก้ปัญหาด้วยตนเอง ให้กำลังใจ ให้คำปรึกษา ความมั่นคงปลอดภัย ตลอดจนแนะแนวทางการดำเนินชีวิตในแต่ละวัยแก่ลูก เพื่อลูกจะได้เกิดการเรียนรู้ที่จะอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบคาดหวังเกินกับเด็ก

เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่เรียกร้องเอาจากลูก โดยมีความต้องการเกี่ยวเนื่องให้ทำตามสิ่งที่พ่อแม่หวังไว้ พ่อแม่จะกำหนดวิถีชีวิตให้กับลูก ลูกต้องทำตามจุดประสงค์หรือความต้องการของพ่อแม่ทุกอย่างแม้ว่าจะไม่ชอบก็ตาม

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ไม่สนใจที่จะอบรมสั่งสอนลูก ปล่อยให้ลูกทำตามอำเภอใจ ไม่มีใครคอยชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสมให้ ไม่สนใจความเป็นอยู่ ไม่ดูแลยามเจ็บไข้ ให้ความรักแบบลำเอียงหรือดูต่ำลงโทษรุนแรงเกินเหตุ บางครั้งก็ปล่อยหน้าที่เลี้ยงดูให้เป็นของคนอื่น เลี้ยงดูแบบตามมีตามเกิด ซึ่งอาจจะเป็นเพราะฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว หรือเป็นลูกที่เกิดมาโดยพ่อแม่ไม่ได้ตั้งใจให้เกิด หรือเป็นครอบครัวที่แตกแยก

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักถนอมมากเกินไป

เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่คอยปกป้องดูแลลูกมากเกินไป ไม่ให้ลูกได้รับความลำบากหรืออันตราย คอยให้ความช่วยเหลือทุกอย่างจนลูกไม่รู้จักรับมือช่วยเหลือตนเอง ไม่รู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีเรื่องอะไรขัดข้องพ่อแม่จะเป็นคนช่วยเหลือให้หมดโดยลูกไม่ต้องทำอะไร หรือจะเรียกว่าเป็นการถนอมไขว่ไว้ในหิน เอาใจใส่ลูกอย่างไม่ให้ลาลดสาละสลวย คอยให้ความช่วยเหลือลูกทุกฝั้ว

คุชฎี โยเหลา (2535 : 15 – 16) ได้รวบรวมและวิเคราะห์การอบรมเลี้ยงดูเด็กในประเทศไทย โดยใช้การวิเคราะห์เมต้า แบ่งเป็น 11 ประเภท ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน หมายถึง การที่พ่อแม่ยอมรับ ชื่นชม ให้ความสำคัญสนับสนุน ใกล้ชิด และให้ความสนใจกับเด็ก

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล หมายถึง การที่พ่อแม่ให้คำอธิบายประกอบการสนับสนุนและห้ามปรามเด็กในการทำกิจกรรมต่าง ๆ มีความสม่ำเสมอและเหมาะสมในการให้รางวัลหรือลงโทษ

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบไม่ใช้เหตุผล หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่ตรงข้ามกับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย หมายถึง การที่พ่อแม่ลงโทษด้วยการเขียน ทูบ ตี ให้เจ็บกาย หรือลงโทษทางจิตด้วยการดูว่า แสดงอาการไม่พอใจ ทำเป็นเมินเฉย แสดงอาการไม่สนใจ ตัดสิทธิบางอย่าง

5. การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม หมายถึง การที่พ่อแม่ออกคำสั่งให้เด็กปฏิบัติตามและคอยควบคุมพฤติกรรมของเด็ก โดยไม่ปล่อยให้เป็นอิสระ

6. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง พฤติกรรมของผู้ปกครองที่ปฏิบัติต่อเด็ก โดยที่เด็กมีความรู้สึกว่าคุณเองได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ผู้ปกครองให้ความรัก ความอบอุ่น มีเหตุผล ยอมรับนับถือความสามารถและความคิดเห็นของเด็ก ให้ความร่วมมือในโอกาสอันควร

7. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง พฤติกรรมของผู้ปกครองที่ปฏิบัติต่อเด็ก โดยที่เด็กรู้สึกว่าคุณเองไม่ได้รับการเอาใจใส่ การสนับสนุน หรือคำแนะนำจากผู้ปกครอง มักถูกปล่อยให้ทำอะไรตามใจชอบ ผู้ปกครองไม่ให้ความอบอุ่นเท่าที่ควร

8. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน หมายถึง พฤติกรรมของผู้ปกครองที่ปฏิบัติต่อเด็ก โดยที่เด็กมีความรู้สึกว่าคุณเองไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควร ต้องอยู่ในระเบียบวินัยที่ผู้ปกครองกำหนด หรือถูกควบคุมไม่ให้ได้รับความสะดวกในการกระทำที่ตนเองต้องการ

9. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก หมายถึง การรับรู้ที่เด็กมีต่อการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ในลักษณะที่เป็นผู้แนะนำ สนับสนุน และช่วยเหลือ ยินดีที่จะอยู่กับลูก ยกย่อง คุ้มครอง และทำให้ลูกมีความเชื่อมั่นในตนเอง

10. การอบรมเลี้ยงดูแบบหลงโทษ หมายถึง การรับรู้ที่เด็กมีต่อการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ในลักษณะที่เป็นการลงโทษทั้งทางร่างกายและจิตใจ เช่น การเขียนตี ตูว่า การไม่พิจารณาถึงความต้องการของเด็ก การตัดสินโทษ เป็นต้น

11. การอบรมเลี้ยงดูแบบเรียกร้องเอาจากเด็ก หมายถึง การรับรู้ของเด็กที่มีต่อการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ในลักษณะที่เป็นการควบคุม เรียกร้องเอาจากลูก เช่น ในด้านความสำเร็จ มีความรู้สึกไม่พอใจเมื่อลูกทำไม่สำเร็จตามเป้าหมายของพ่อแม่

เฮอร์ล็อก (Hurlock. 1956 : 504 - 512) ได้แบ่งวิธีการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบทะนุถนอมเกินไป

เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่มีความสัมพันธ์กับลูกมากเกินไป เช่น แสดงความรักต่อลูกจนมากเกินไป นอนกับลูก หรือดูแลลูกราวกับเป็นเด็กทารก เช่น ให้ดื่มนมจากขวด อาบน้ำ และแต่งตัวให้ทั้ง ๆ ที่ลูกสามารถทำเองได้แล้ว พ่อแม่จะคอยดูแล จัดการกิจกรรมต่าง ๆ ของลูกจนมากเกินไป คอยพิทักษ์ปกป้อง และแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้ตลอดเวลา ไม่มีความพอดี คือ จะตามใจหรือเข้มงวดจนมากเกินไป การอบรมเลี้ยงดูประเภทนี้มักพบในพ่อแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูง

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ

เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ให้เวลา ความตั้งใจ และความพยายามแทนการให้วัตถุสิ่งของ พ่อแม่จะยอมรับความคิดเห็นและความปรารถนาของลูกตั้งแต่ยังเล็ก ทำให้ลูกรู้สึกว่าคุณเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปและมีอำนาจ เวลาที่ลูกทำตามใจตัวเอง พ่อแม่ก็อดทนและให้อภัย ซึ่งการตามใจนี้จะทำให้เด็กหลงระเหิด ยากแก่การควบคุมพฤติกรรม มีลักษณะต่อต้าน และยังทำให้พ่อแม่ต้องสิ้นเปลืองกำลังงาน และเงินทองเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังทำให้พ่อแม่เกิดความคับข้องใจและความขัดแย้งกับลูกอยู่เสมอ

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบละทิ้งปฏิเสธ

เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่แสดงความเมินเฉย ไม่มีปฏิกิริยาโต้ตอบ ไม่ใส่ใจในสวัสดิภาพของลูก มีการปกครองหรือการกระทำต่อเด็กอย่างไม่เป็นมิตร ซึ่งการละทิ้งปฏิเสธลูกอาจมีสาเหตุมาจากแม่ไม่มีความสุขในการปรับตัวต่อชีวิตสมรส หรืออาจจะเกิดจากทั้งพ่อและแม่หรือคนใดคนหนึ่งไม่มีความมั่นคงทางอารมณ์และไม่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบยอมรับ

เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ให้ความสนใจและความรักต่อลูก จะทำให้ลูกรู้สึกว่าเป็นคนสำคัญของคนรอบคัว จะพัฒนาความสัมพันธ์กับลูกด้วยการแสดงออกถึงความอบอุ่น เคารพในความรู้สึกและสิทธิต่าง ๆ ที่พึงมีของลูก ให้อิสระในการแสดงออกทางอารมณ์ เมื่อมีความขัดแย้งกันพ่อแม่จะยอมรับฟังลูก และตระหนักถึงความต้องการในการปกครองตนเองของลูก การอบรมเลี้ยงดูประเภทนี้มักจะเกิดในพ่อแม่ที่สามารถปรับตัวได้ดีในชีวิตสมรส

5. การอบรมเลี้ยงดูแบบมีอำนาจเหนือ

เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่มีอำนาจเหนือลูก บังคับให้ลูกยอมจำนนต่อตนดังเช่นที่ตนเองเคยถูกพ่อแม่ของตนกระทำมา เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูประเภทนี้จะมีพฤติกรรมทางสังคมที่ดี ซื่อสัตย์ สุภาพ และรอบคอบ แต่มักจะขี้อาย ว่าง่าย ยอมจำนน มีความรู้สึกไว และเกิดความรู้สึกว่าการตนเองมีปมด้อย

6. การอบรมเลี้ยงดูแบบยอมจำนน

เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ยอมจำนนต่อลูกและยอมให้ลูกมีอำนาจเหนือตน พ่อแม่จะตอบสนองความปรารถนาทุกประการของลูกแม้จะไม่เห็นด้วยก็ตาม พ่อแม่ประเภทนี้ก็มักจะมีบุคลิกภาพเหมือนเด็ก ๆ และไม่คอยมีความรับผิดชอบเท่าที่ควร เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูประเภทนี้จะปฏิบัติต่อพ่อแม่อย่างไม่เคารพยำเกรงเท่าที่ควร จะไม่เชื่อฟัง ไม่รับผิดชอบ ก้าวร้าว ดื้อรั้น ต่อต้าน และสะเพร่า

เฟาและเบลคิน (Faw & Belkin. 1989 : 346 – 349) ได้แบ่งวิธีการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจอย่างมีเหตุผล

เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ให้การอบรมสั่งสอนและความรักแก่ลูกโดยไม่มากจนเกินไป กำหนดและถ่ายทอดมาตรฐานทางพฤติกรรมให้ลูกปฏิบัติตาม โดยพิจารณาทั้งความต้องการของลูก ความต้องการของพ่อแม่ และความต้องการของสังคม เมื่อลูกไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานเหล่านั้น พ่อแม่ก็จะอบรมสั่งสอนด้วยเหตุผล จะไม่ใช้การลงโทษทางกาย จะส่งเสริมให้ลูกเป็นตัวของตัวเอง คาดหวังให้มีการกระทำที่เป็นผู้ใหญ่และตอบสนองอย่างเหมาะสมต่อบุคคลอื่น ๆ และต่อความต้องการของสังคม เมื่อลูกกระทำได้ดังนั้นพ่อแม่ก็จะให้การชมเชย

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ

เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ควบคุมลูกโดยการกำหนดมาตรฐานทางพฤติกรรมที่เข้มงวดให้ปฏิบัติตาม โดยไม่พิจารณาถึงความต้องการของลูกตลอดจนความเป็นเหตุและผลของมาตรฐานต่าง ๆ เหล่านั้นที่ถ่ายทอดให้กับลูก เมื่อลูกไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานเหล่านั้นก็จะถูกลงโทษทางกายโดยไม่มีการอธิบายเหตุผล พ่อแม่จะให้ความรัก การอบรมสั่งสอน และคำชมเชยแก่ลูกเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ

เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ไม่มีความมั่นคงในบทบาทของความเป็นพ่อแม่ มีการควบคุมลูกและต้องการให้ลูกมีการกระทำที่เป็นผู้ใหญ่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ไม่กล้าใช้อำนาจของความเป็นพ่อแม่เพราะไม่รู้วิธีการที่ได้ผล พ่อแม่จะอบรมสั่งสอนลูกมากกว่าพ่อแม่แบบเผด็จการ แต่เมื่อลูกขัดใจ พ่อแม่ก็จะยอมตามความต้องการของลูก

การอบรมเลี้ยงดูเด็กนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็นหลายประเภท สำหรับในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 5 ประเภท คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน แบบใช้เหตุผล แบบลงโทษ แบบควบคุม และแบบฝึกให้พึ่งตนเอง ตามที่ดวงเดือน พันธุมนาวิน อรพินท์ ชูชม และงามตา วรินทร์านนท์ (2528 : 4) ได้แบ่งไว้จากการประมวลผลการวิจัยในประเทศไทยแล้วพบว่ามีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางจิตใจและพฤติกรรมของเยาวชนไทย เพื่อตรวจสอบว่าการอบรมเลี้ยงดูเด็กแต่ละประเภทส่งผลต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบ ของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

4.1 ความหมายของจริยธรรมและการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

ได้มีผู้ทรงคุณวุฒิให้คำจำกัดความของคำว่า “จริยธรรม” ในลักษณะต่าง ๆ กันไว้ดังนี้ พุทธทาสภิกขุ (2521 : 3) ได้ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรมตรงกับคำว่า Ethics ในภาษาอังกฤษ และจริย แปลว่า ควรประพฤติ หรือพึงประพฤติ

มานอช ดันชนวนิช (2523 : 41) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไปถึงต้นรากของคำ ซึ่งเป็นคำสมาสระหว่าง จริยาหรือจรรยา กับธรรม ดังนี้

1. จริยาหรือจรรยา หมายถึง ความประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติ
2. ธรรม หมายถึง คุณธรรม ความดี ความชอบ ความถูกต้อง

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524 : 21) ได้ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง ลักษณะทางสังคมหลายลักษณะของมนุษย์ และมีขอบเขตรวมถึงพฤติกรรมทางสังคมประเภทต่าง ๆ โดยลักษณะและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม จะมีคุณสมบัติประเภทใดประเภทหนึ่งในสองประเภท คือ เป็นลักษณะที่สังคมต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกของสังคมนั้น เป็นพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ ให้การสนับสนุน และผู้กระทำพฤติกรรมส่วนมากเกิดความพอใจว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ส่วนอีกประเภทหนึ่ง คือ ลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกของสังคม เป็นพฤติกรรมที่สังคมลงโทษ หรือพยายามกำจัด และผู้กระทำพฤติกรรมส่วนมากรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่สมควร ฉะนั้น ผู้ที่มีจริยธรรมสูง คือ ผู้ที่มีลักษณะและพฤติกรรมประเภทแรกมาก และประเภทหลังน้อย นอกจากนี้ ลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมนั้น แบ่งออกเป็นหลายประเภทด้วยกัน เช่น ความรู้ ทัศนคติ การให้เหตุผล และพฤติกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 (2525 : 214) ได้ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม

ลาโรช บัวศรี (2527 : 29) ได้ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง ค่านิยมในระดับต่าง ๆ ซึ่งสังคมและบุคคลจำเป็นต้องยึดมั่นถือมั่น จริยธรรมย่อมนำสันติสุขมาให้แก่บุคคลและสังคม เพราะจริยธรรมทำหน้าที่เป็นเครื่องควบคุมอันตรกิริยาระหว่างมนุษย์และสังคม หรือสิ่งแวดล้อมทั้งปวง

เสฐียรพงษ์ วรรณปก (2540 : 15) ได้ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง ความดีงาม สิ่งที่ควรประพฤติ เป็นสมุหนาม (คำเรียกรวม) ของสิ่งที่ดีควรประพฤติทั้งหลาย

เพียเจท์ (Piaget. 1960 : 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรมเป็นลักษณะประจำการของมนุษย์ และทำหน้าที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในการให้ความร่วมมือเกี่ยวกับการจัดเตรียมทางสังคมในเรื่องความสนใจและอนามัยของบุคคล เป็นความสัมพันธ์ร่วมกันในรูปของการกระทำและสิทธิ

โคลเบอร์ก (Kohlberg. 1971 : 34) ได้ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นกฎเกณฑ์และมาตรฐานของความประพฤติปฏิบัติในสังคม ซึ่งบุคคลจะพัฒนาขึ้นจนกระทั่งมีจริยธรรมของตนเอง โดยอาศัยเกณฑ์จากสังคมเป็นเครื่องตัดสินว่าการกระทำนั้นถูกหรือผิด นอกจากนั้นโคลเบอร์กยังอธิบายว่า จริยธรรมไม่ได้หมายถึงแต่เพียงการกระทำสิ่งที่สังคมเห็นว่าถูกต้องเท่านั้น แต่หมายรวมถึงสิ่งที่ทุกคนควรเลือกกระทำในการตัดสินความขัดแย้งที่เกิดขึ้นด้วย

สำหรับ " การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม " นั้น ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524 : 3) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำ หรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเหตุผลที่บุคคลใช้นี้จะแสดงให้เห็นถึงเหตุจูงใจ หรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่าง ๆ ของบุคคล

4.2 ลักษณะทางจริยธรรมของบุคคล

ลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมนั้น ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524 : 2) ได้แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ ความรู้ ทศนคติ การใช้เหตุผล และพฤติกรรมต่าง ๆ โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.2.1 ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ในสังคมของคนนั้น ถือว่าการกระทำชนิดใดดี ควรแก่การกระทำ และการกระทำชนิดใดเลว ควรแก่การละเว้น ลักษณะและพฤติกรรมประเภทใดเหมาะสม หรือไม่เหมาะสมมากน้อยเพียงใด ปริมาณความรู้เชิงจริยธรรมหรือความรู้เกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมนี้ขึ้นอยู่กับ อายุ ระดับการศึกษา และพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลด้วย ความรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ทางสังคมและศาสนาส่วนใหญ่ เด็กจะเริ่มเรียนรู้ตั้งแต่เกิด และโดยเฉพาะช่วงอายุ 2 ถึง 10 ปี เด็กจะได้รับการปลูกฝังค่านิยมเหล่านี้เป็นพิเศษ

4.2.2 ทศนคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่าง ๆ ว่าตนชอบหรือไม่ชอบลักษณะนั้น ๆ เพียงใด ทศนคติเชิงจริยธรรมของบุคคลส่วนมากจะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมนั้น แต่สำหรับบุคคลบางคนในสถานการณ์ปกติ อาจมีทศนคติแตกต่างไปจากค่านิยมของสังคมก็ได้ ทศนคติเชิงจริยธรรมของบุคคลมีความหมายกว้างกว่าความรู้เชิงจริยธรรมของบุคคล เพราะทศนคตินั้นเป็นการรวมทั้งความรู้และความรู้สึกในเรื่องนั้น ๆ เข้าด้วยกัน ดังนั้น ทศนคติเชิงจริยธรรมจึงมีคุณสมบัติที่สำคัญ คือ สามารถใช้ทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของบุคคลได้แม่นยำกว่าการใช้ความรู้เกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมของบุคคลแต่เพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ ทศนคติเชิงจริยธรรมของบุคคลในเวลาหนึ่ง อาจมีเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้

4.2.3 เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำ หรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเหตุผลที่บุคคลใช้นี้จะแสดงให้เห็นถึงเหตุจูงใจ หรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่าง ๆ ของบุคคล การศึกษาเหตุผลเชิงจริยธรรมจะทำให้ทราบว่า บุคคลผู้มีจริยธรรมในระดับแตกต่างกัน อาจมีการกระทำที่คล้ายคลึงกันได้เสมอ และบุคคลที่มีการกระทำเหมือนกัน อาจมีเหตุผลเบื้องหลังการกระทำและระดับจริยธรรมที่แตกต่างกันได้ นักทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม คือ เพียเจต์ และโคลเบอร์ก (Piaget, 1932 & Kohlberg, 1969) ได้ให้การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลเป็นเครื่องแสดงถึงพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลนั้น และการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมยังมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางด้านอื่น ๆ ของบุคคลด้วย โดยเฉพาะพัฒนาการทางสติปัญญาและอารมณ์ นอกจากนี้โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1969 : 394 - 395) และนักวิจัยอื่น ๆ ยังพบว่า การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมประเภทต่าง ๆ ของบุคคลนั้น ๆ ด้วย (Psychology Today, 1972 : 149)

4.2.4 พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ หรือละเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น พฤติกรรมเชิงจริยธรรมซึ่งเป็นการกระทำที่สังคมเห็นชอบและสนับสนุนมีหลายประเภท ได้แก่ การให้ทาน การเสียสละเพื่อส่วนรวม การช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก เป็นต้น ส่วนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมซึ่งเป็นการกระทำที่สังคมไม่ยอมรับและไม่สนับสนุน ได้แก่ พฤติกรรมในสถานการณ์ที่เข้ายวนใจ หรือในสภาพที่ยั่วยุให้บุคคลกระทำผิดกฎเกณฑ์เพื่อประโยชน์ส่วนตนบางประการ ซึ่งอาจรวมเรียกว่าพฤติกรรมเกี่ยวกับความไม่ซื่อสัตย์ เช่น การโกงสิ่งของ เงินทอง หรือคะแนน การลักขโมย การกล่าวเท็จ เป็นต้น ผู้ที่มีจริยธรรมสูงย่อมละเว้นการกระทำที่ไม่ซื่อสัตย์นี้ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่น ๆ ของจริยธรรม ทั้งนี้เพราะการกระทำในทางที่ดีและเลวของบุคคล ส่งผลโดยตรงต่อความผาสุกและความทุกข์ของสังคม การศึกษาด้านอื่น ๆ ของจริยธรรมจึงเป็นเพียงเพื่อให้เข้าใจและสามารถทำนายพฤติกรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ ของบุคคลเท่านั้น

4.3 เนื้อหาและโครงสร้างของจริยธรรม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524 : 4 - 5) ได้แบ่งลักษณะทางจริยธรรมของบุคคล อันได้แก่ ความรู้เชิงจริยธรรม ทศนคติเชิงจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรม และพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ออกเป็น 2 ด้านใหญ่ ๆ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกัน คือ

4.3.1 เนื้อหาของจริยธรรม คือ สิ่งในแต่ละสังคมหรือหมู่เหล่าอบรมสั่งสอนลูกหลานของตนว่าทำสิ่งใดดี ทำสิ่งใดไม่ดี ซึ่งจะปรากฏในรูปของการให้ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมที่กระทำแล้ว ผู้กระทำจะได้รับการสรรเสริญและส่งเสริมจากสังคม และพฤติกรรมที่กระทำแล้วจะถูกสังคมลงโทษ เป็นเนื้อหาความรู้ทางศาสนา ทางกฎหมาย และระเบียบประเพณีของหมู่เหล่า อาจอยู่ในรูปค่านิยมของสังคมหรือทศนคติของบุคคล และอยู่ในรูปของบุคลิกลักษณะที่เกี่ยวกับคุณธรรมและทฤษฏีธรรมต่าง ๆ เช่น ความเอื้อเฟื้อ ความกาวัวร้าย สันโดษ อิทธิบาทสี่ เป็นต้น

ด้านเนื้อหาของจริยธรรมนี้ แต่ละสังคมอาจแตกต่างกันได้มาก เพราะสิ่งที่สังคมหนึ่งเห็นว่าดี ควรกระทำ อีกสังคมหนึ่งอาจไม่สนับสนุน เห็นเป็นสิ่งที่ไม่สำคัญ หรือน่ารังเกียจ ดังเช่นสุนทรีย์ โคมิน (2522) พบว่า ค่านิยมที่สำคัญในสังคมไทย 3 ประการ คือ ความกตัญญูต่อบุพการี การพึ่งพาผู้อื่น และความเกรงใจ ซึ่งแตกต่างจากค่านิยมของคนในสังคมตะวันตก การเปรียบเทียบเช่นนี้ ช่วย

ในการเข้าใจจิตใจและพฤติกรรมของคนต่างสังคมและวัฒนธรรม อันจะทำให้การติดต่อเกี่ยวข้องกับราบรื่นขึ้น แต่การเปรียบเทียบคนจากต่างสังคมและวัฒนธรรมว่าใครมีจริยธรรมสูงหรือต่ำกว่ากันทางด้านเนื้อหานั้นยังกระทำไม่ได้แน่นอน ส่วนใหญ่มักนิยมนำเนื้อหาทางจริยธรรมมาเทียบกับหลักที่เป็นสากล เพื่อแปลงเป็นระดับในด้านโครงสร้างทางจริยธรรมก่อน แล้วจึงจะเปรียบเทียบระดับพัฒนาการทางจริยธรรมของคนต่างประเภทกัน

4.3.2 โครงสร้างของจริยธรรม ได้มีการสร้างหลักหรือจัดตั้งจริยธรรมเป็นประเภทต่าง ๆ ซึ่งหลักหรือประเภทที่ใช้นี้จะแสดงถึงความเจริญทางจริยธรรมเป็นขั้น ๆ ไป ตั้งแต่ขั้นต่ำสุดไปจนถึงขั้นสูงสุด การพิจารณาจริยธรรมทางด้านโครงสร้าง จะยึดเหตุจูงใจในการเลือกกระทำเป็นสำคัญ และเกิดจากการพิจารณาว่า การรู้จักของมนุษย์นั้นมีโครงสร้างเช่นกัน ดังเช่นทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจท์ กล่าวคือ มีผู้คาดว่าจริยธรรมของบุคคล มีบางส่วนที่ขึ้นอยู่กับความรู้คิดของบุคคล ดังนั้น จริยธรรมทางด้านนี้จึงมีโครงสร้างด้วย โดยเพียเจท์เป็นผู้เริ่มความคิดนี้ และโคลเบอร์ก็ได้อธิบายความคิดนี้ออกไป จาก 3 ขั้น ถึง 6 ขั้น และครอบคลุมการบรรลุภาวะทางจิตใจที่สูงกว่า ลักษณะทางด้านโครงสร้างของจริยธรรมที่ได้อธิบายมานี้ คือ การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม (Lickona, 1976 : 10)

การมีเหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นใด ไม่ได้ขึ้นอยู่กับกรอบมสั่งสอนในเนื้อหา ความดีความชั่วโดยสังคมที่บุคคลอาศัยอยู่ แต่การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมจะพัฒนาในขั้นที่สูงขึ้นไปได้ต้องขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญาและวุฒิภาวะทางอารมณ์ของบุคคลเป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังต้องประกอบกับการมีประสบการณ์ทางสังคมที่เหมาะสมด้วย เพราะฉะนั้น การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมจึงอาจมีลักษณะที่เป็นสากลได้มากกว่าลักษณะอื่น ๆ ของจริยธรรม และอาจใช้เปรียบเทียบคนในต่างสังคมและคนในสังคมเดียวกันได้ว่า มีเหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นเดียวกันหรือต่างขั้นกัน

4.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม

จริยธรรมของบุคคล มีต้นเหตุมาจากอิทธิพลของสังคมมากกว่าอิทธิพลของพันธุกรรม คือ บุคคลที่เกิดมาในแต่ละสังคม จะต้องเรียนรู้และยอมรับจริยประเพณีในสังคมของตน ซึ่งต่างจากจริยประเพณีของสังคมอื่นไม่มากนักด้วยเหตุนี้ แหล่งกำเนิดจริยธรรมที่สำคัญของบุคคล คือ สังคมหรือผู้ที่แวดล้อมตน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2524 : 5)

ถึงแม้ว่านักทฤษฎีทางจริยธรรมส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับอิทธิพลของสังคม แต่ก็ยังมีความคิดที่แตกต่างกันไปในด้านที่สำคัญอีกมาก ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ ทฤษฎีอิทธิพลของสังคมต่อพัฒนาการทางจริยธรรม ทฤษฎีพัฒนาการของลักษณะที่ส่งเสริมจริยธรรม และทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2524 : 6 – 9)

4.4.1 ทฤษฎีอิทธิพลของสังคมต่อพัฒนาการทางจริยธรรม

ทฤษฎีนี้เริ่มมาจากความคิดและประสบการณ์ของนักสังคมวิทยา (Wright, 1975 : 24 – 30) ซึ่งมีความเชื่อว่า สังคมมีส่วนในการหล่อหลอมมนุษย์ให้มีลักษณะแตกต่างกัน ตามแต่ว่ามนุษย์นั้นจะอยู่ในกลุ่มสังคมใด ส่วนนักทฤษฎีจิตวิเคราะห์ก็เห็นถึงความสำคัญของการก่อตัวลักษณะทางจริยธรรมให้แก่สมาชิกในสังคมนั้น โดยเด็กเล็ก ๆ จะเรียนรู้ว่าสิ่งใดดี สิ่งใดชั่ว จากผู้ที่ใกล้ชิดซึ่งเป็นตัวแทนของสังคม ด้วยกระบวนการเทียบเคียง (Identification) เด็กจะใช้วิธีการเลียนแบบผู้มีอำนาจและผู้ที่ตนรัก จนในที่สุดเด็กจะยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคมมาเป็นหลักปฏิบัติของตนโดยอัตโนมัติ ดังนั้น ถ้าผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กเป็นผู้ที่มีจริยธรรมสูง เด็กก็จะเลียนแบบและพร้อมจะเป็นผู้ที่มีจริยธรรมสูงตามไปด้วย

นอกจากนี้นักทฤษฎีต่าง ๆ ยังยอมรับว่า จริยธรรมได้ถูกปลูกฝังตั้งแต่วัยทารก ในช่วงแรกของชีวิต เด็กจะได้รับการปลูกฝังทางจริยธรรมมากกว่าช่วงอื่น ๆ ของชีวิต โดยกลุ่มบุคคลที่รับผิดชอบในการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่เด็กมากที่สุด คือ ครอบครัว รองลงมา คือ โรงเรียนอนุบาลและประถมศึกษา นอกจากนี้ยังมีสื่อมวลชน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ อีกด้วย

แม้ว่านักทฤษฎีส่วนมากจะยอมรับว่า จริยธรรมของบุคคลถูกปลูกฝังตั้งแต่เด็ก แต่ก็มีนักทฤษฎีบางท่านที่ยอมรับว่า การผันแปรของสังคม และสถานการณ์ในชีวิต อาจส่งผลให้จริยธรรมของบุคคลเปลี่ยนแปลงได้ในวัยผู้ใหญ่ แต่ก็ไม่ได้มีผลกระทบต่อบุคคลรุนแรงกว่า หรือมีผลคงทนถาวรไปกว่าเหตุการณ์ที่เกิดในวัยทารกและวัยเด็กเล็ก (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2524 : 6)

4.4.2 ทฤษฎีพัฒนาการของลักษณะที่ส่งเสริมจริยธรรม

จิตลักษณะเชิงจริยธรรมบางชนิด โดยเฉพาะการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้น จะเกิดและพัฒนาไปตามปกติได้ ต้องอาศัยพัฒนาการทางด้านอื่น ๆ ในจิตใจของบุคคลด้วย ดังที่ โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976) มีความเชื่อว่า จิตลักษณะที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อพัฒนาการของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคล คือ สติปัญญา การรู้และการคิด อารมณ์และสังคม บุคลิกภาพ และความสามารถในการหยั่งรู้บทบาทของผู้อื่น

จิตลักษณะที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อพัฒนาการของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมทั้งหมด ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนี้ เป็นลักษณะที่บุคคลอาจพัฒนาจากขั้นต่ำสุดไปยังขั้นสูงได้ โดยความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของจิตลักษณะเหล่านี้ อยู่ในรูปของทฤษฎีพัฒนาการทางจิตทั้ง 3 ทฤษฎีนี้ คือ ทฤษฎีพัฒนาการทางการรู้การคิดและสติปัญญาของเพียเจต์ ทฤษฎีพัฒนาการทางอารมณ์ – สังคมและบุคลิกภาพของอีริคสัน และทฤษฎีพัฒนาการของการสวมบทบาททางสังคมของเซลแมน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2524 : 7)

4.4.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม เป็นทฤษฎีที่ได้นำเอาหลักการเสริมแรง (Principle of Reinforcement) และหลักการเชื่อมโยง (Principle of Association) มาใช้อธิบายวิธีการและกระบวนการที่บุคคลได้รับอิทธิพลจากสังคม ทำให้เกิดการยอมรับลักษณะและกฎเกณฑ์ทางสังคมมาเป็นลักษณะของตน

ในการอธิบายต้นกำเนิดและการเปลี่ยนแปลงของจริยธรรม ทฤษฎีนี้จะใช้การเรียนรู้โดยบังเอิญและการเลียนแบบเป็นสำคัญ เพราะจะทำให้บุคคลมีพฤติกรรมที่แปลกใหม่ หรือแตกต่างไปจากเดิมได้โดยง่าย โดยให้ความสำคัญแก่ลักษณะของสถานการณ์ ซึ่งจะเป็นเครื่องกระตุ้นให้บุคคลกระทำพฤติกรรมซ้ำ ๆ จนกลายเป็นลักษณะนิสัยของบุคคลนั้นไปในที่สุด และสิ่งที่เป็นเครื่องกระตุ้นให้บุคคลกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ได้ คือ การหวังความพอใจ และการหลบหลีกความทุกข์

การเลียนแบบลักษณะและการกระทำของบุคคลอื่น เป็นบ่อเกิดของการยอมรับลักษณะทั้งที่ดีและไม่ดีจากบุคคลอื่นได้อย่างง่ายดาย และเกิดได้อย่างกว้างขวางในสถานการณ์ทั่วไป ตั้งแต่เด็กเลียนแบบบิดามารดาของตน ไปจนถึงการที่วัยรุ่นเลียนแบบดาราดาราภาพยนตร์ เป็นต้น และในปัจจุบัน การเลียนแบบก็ยังคงมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากบทบาทของสื่อมวลชนในการปลูกฝังจริยธรรม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2524 : 8)

จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมทั้ง 3 ทฤษฎีข้างต้น จะเห็นได้ว่า แม้แต่ละทฤษฎีจะอธิบายถึงแหล่งกำเนิดและพัฒนาการของจริยธรรมบนความเชื่อพื้นฐานที่แตกต่างกันไป แต่ก็มีลักษณะที่ไม่ขัดแย้งกัน เพียงแต่มุ่งอธิบายจิตลักษณะเชิงจริยธรรมชนิดใดชนิดหนึ่งเท่านั้น นั่นคือ ทฤษฎีอิทธิพลของสังคมต่อพัฒนาการทางจริยธรรมมีบทบาทในการอธิบายทัศนคติเชิงจริยธรรม ค่านิยมเชิงจริยธรรม และบุคลิกภาพเชิงจริยธรรม สำหรับทฤษฎีพัฒนาการของลักษณะที่ส่งเสริมจริยธรรม จะมีบทบาทโดยตรงในการอธิบายพัฒนาการของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม และการตัดสินใจเชิงจริยธรรม ส่วนทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม จะใช้ในการอธิบายการเกิดและการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524 : 9)

4.5 พัฒนาการทางจริยธรรม

นักทฤษฎีจริยธรรม 2 ท่าน คือ เพียเจต์ (Piaget) และโคลเบอร์ก (Kohlberg) มีความเชื่อว่า ความพร้อมที่จะมีความเจริญทางจิตใจนั้นแฝงอยู่ในบุคคลตั้งแต่แรกเกิด เมื่อเติบโตขึ้นลักษณะทางจริยธรรมของบุคคลก็จะเริ่มแสดงตัวเด่นชัดขึ้น และเปลี่ยนแปลงไปตามวิถีทางที่กำหนดไว้แต่เดิม โดยสภาวะแวดล้อมของบุคคลจะมีอิทธิพลในการระงับหรือเร่งรัดพัฒนาการทางจริยธรรม

จากความเชื่อเกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรมของ เพียเจต์ (Piaget) และโคลเบอร์ก (Kohlberg) ดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์มีแนวทางและขั้นตอนที่เป็นสากล โดยความแตกต่างของพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลในสังคมเดียวกัน ย่อมคล้ายคลึงกับความแตกต่างของพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลต่างสังคมด้วย ซึ่งแต่ละทฤษฎีมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.5.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์

เพียเจต์เป็นผู้ริเริ่มความคิดที่ว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับความฉลาดในการที่จะรับรู้กฎเกณฑ์และลักษณะต่าง ๆ ทางสังคม ด้วยเหตุนี้พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลจึงขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลนั้น (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524 : 27) โดยพัฒนาการทางสติปัญญาจะเกิดขึ้นเป็นลำดับตามอายุ จากขั้นที่ใช้ภาษาไม่ได้จนถึงขั้นที่สามารถคิดอย่างมีเหตุผล มีหลักการ และเป็นนามธรรมได้ ซึ่งจริยธรรมในเด็กนั้นจะแฝงอยู่ในการเล่น เริ่มตั้งแต่การไม่รู้กฎเกณฑ์ ใช้ตนเองเป็นศูนย์กลาง มุ่งชัยชนะ จนเมื่อเติบโตขึ้นเด็กจะรู้จักการเล่นกับผู้อื่น การให้ความร่วมมือกับผู้อื่นร่วมเล่น และสามารถปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ด้วยความรู้สึกแห่งการรับผิดชอบ

พัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กนั้นจะยึดหลักของความยุติธรรม การเคารพต่อกฎระเบียบและกฎเกณฑ์ของสังคม ซึ่งเพียเจต์แบ่งขั้นของการพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์เป็น 3 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นก่อนจริยธรรม (Pre – moral Stage or Blind Obedience Stage)
เริ่มตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 2 ปี ในขั้นนี้เด็กจะปฏิบัติตามคำสั่ง เชื่อฟังคำสั่ง

โดยเฉพาะของพ่อแม่อย่างไม่มีข้อโต้แย้ง และยังทำตามผู้อื่นอีกด้วย

2. ขั้นยึดถือคำสั่ง (Heteronomous Stage or Interpretation of Mind Stage)

พบในเด็กอายุระหว่าง 4 – 8 ปี ในขั้นนี้เด็กจะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ และจะปฏิบัติตามคำสั่งเพราะกลัวการถูกลงโทษ

3. ขั้นยึดหลักแห่งตน (Autonomous Stage or Interpretation of Act Stage)

พบในเด็กอายุระหว่าง 8 – 12 ปี ในขั้นนี้เด็กจะมีการพัฒนาจริยธรรมเป็นของตนเอง จะมีความรับผิดชอบในพฤติกรรมต่าง ๆ ของตน และจะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์โดยมุ่งหวังการได้รับรางวัลหรือสิ่งตอบแทน (เกศศิริ บุญญะอดิชาติ. 2541 : 39 – 40 ; อ้างอิงจาก Piaget. 1967 : 3 – 33)

4.5.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

โคลเบอร์กได้ศึกษาจริยธรรมตามแนวทฤษฎีของเพียเจท์ โดยมีความเชื่อว่าการพัฒนาการทางจริยธรรมเป็นผลจากการพัฒนาการของโครงสร้างทางพุทธิปัญญา โดยให้คำจำกัดความของจริยธรรมว่าเป็นความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความถูกต้อง และเกิดขึ้นจากขบวนการทางความคิดอย่างมีเหตุมีผล ซึ่งต้องอาศัยวุฒิภาวะทางปัญญา (เกศศิริ บุญญะอดิชาติ. 2541 : 40 ; อ้างอิงจาก Kohlberg. 1971 : 64 – 65) และโคลเบอร์กยังพบว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ส่วนมากนั้นไม่ได้บรรลุถึงขั้นสูงสุดในอายุ 10 ปี แต่จะมีพัฒนาการทางจริยธรรมอีกหลายขั้นจากอายุ 11 – 25 ปี (ดวงเดือน พันธมนาวิน. 2524 : 28 ; อ้างอิงจาก Kohlberg. 1969. *Handbook of Socialization Theory and Research*. p. 391)

นอกจากนี้โคลเบอร์กยังมีความคิดเห็นว่า การให้เหตุผลเพื่อการตัดสินใจที่จะเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในสถานการณ์ต่าง ๆ ย่อมแสดงให้เห็นถึงความเจริญทางจิตใจของบุคคลได้อย่างมีแบบแผนและอาจทำให้เข้าใจพฤติกรรมของบุคคลในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ จนอาจใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นเครื่องทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของบุคคลในสถานการณ์แต่ละชนิดได้ และตามความเชื่อของโคลเบอร์ก การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่ได้ขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ของสังคมใดสังคมหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นการให้เหตุผลที่ลึกซึ้งยากแก่การเข้าใจยิ่งขึ้นตามลำดับของวุฒิภาวะทางปัญญา อีกทั้งเป็นเครื่องมือที่แสดงถึงการบรรลุวุฒิภาวะเชิงจริยธรรมของบุคคลด้วย (ดวงเดือน พันธมนาวิน. 2524 : 29 ; อ้างอิงจาก Kohlberg. 1964. *Review of Child Development Research*. p. 405)

โคลเบอร์กได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ลักษณะของคำตอบเกี่ยวกับเหตุผลในการเลือกกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ในสถานการณ์ที่มีการขัดแย้งระหว่างความต้องการส่วนบุคคลและกฎเกณฑ์ของกลุ่มหรือสังคม ในเยาวชนชาวอเมริกันที่มีอายุ 10 – 16 ปี และนำผลการศึกษาวិเคราะห์นั้นมาแบ่งขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ และแต่ละระดับแบ่งออกเป็น 2 ขั้นย่อย ดังนี้ (เกศศิริ บุญญะอดิชาติ. 2541 : 39 – 41 ; อ้างอิงจาก Kohlberg. 1971 : 64 – 65)

ระดับที่ 1 คือ ระดับก่อนกฎเกณฑ์ หรือระดับก่อนมีจริยธรรม (Pre – Conventional Level)

ในระดับนี้บุคคลจะตอบสนองต่อกฎเกณฑ์ ซึ่งผู้มีอำนาจเหนือตนเป็นผู้กำหนดขึ้น และบุคคลจะตัดสินใจเลือกกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองเป็นหลัก โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้อื่น การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับนี้ จะพบในเด็กอายุ 2 – 10 ปี แบ่งเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ (Punishment and Obedience Orientation)

ในขั้นนี้บุคคลจะยอมทำตามคำสั่งของผู้ที่มีอำนาจเหนือตนโดยไม่มีเงื่อนไข เพื่อไม่ให้ตนถูกลงโทษ

ขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (Naive Instrumental Orientation)

ในขั้นนี้บุคคลจะเลือกกระทำตามความพอใจของตน โดยให้ความสำคัญกับการได้รับรางวัลตอบแทน ทั้งรางวัลที่เป็นวัตถุหรือการตอบแทนทางกายและใจ โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องของสังคม

ระดับที่ 2 คือ ระดับตามกฎเกณฑ์ หรือระดับมีจริยธรรมตามกฎเกณฑ์

(Conventional Level)

ในระดับนี้บุคคลจะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ ตามความคาดหวังของครอบครัวและสังคม โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นในขณะนั้นหรือผลที่จะเกิดขึ้นในภายหลัง และจะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมโดยคำนึงถึงจิตใจของผู้อื่น การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับนี้ จะพบในเด็กวัยรุ่น อายุ 10 – 16 ปี แบ่งเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 3 หลักการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ (Interpersonal Concordance or Good boy – Nice girl Orientation)

ในขั้นนี้บุคคลจะใช้เหตุผลในการเลือกกระทำในสิ่งที่กลุ่มยอมรับ เพื่อให้เป็นที่ชื่นชอบและเป็นที่ยอมรับของเพื่อน บุคคลจะไม่เป็นตัวของตัวเอง คล้อยตามการชักจูงของผู้อื่น เพื่อต้องการรักษาสัมพันธภาพที่ดี

ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ของสังคม (Law and Order Orientation)

ในขั้นนี้บุคคลจะปฏิบัติตามระเบียบของสังคมอย่างเคร่งครัด รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งในสังคมและปฏิบัติตามหน้าที่ของตนในสังคม เพื่อดำรงไว้ซึ่งกฎเกณฑ์ของสังคม

ระดับที่ 3 คือ ระดับเหนือกฎเกณฑ์ หรือระดับมีจริยธรรมของตนเอง (Post –

Conventional Level)

ในระดับนี้บุคคลจะตัดสินใจขัดแย้งต่าง ๆ โดยใช้ความคิดไตร่ตรองอย่างลึกซึ้ง อาศัยค่านิยมที่ตนเชื่อและยึดถือเป็นเครื่องช่วยในการตัดสินใจ ปฏิบัติตามสิ่งที่เห็นว่าสำคัญมากกว่า โดยมีกฎเกณฑ์ของตนเองซึ่งพัฒนามาจากกฎเกณฑ์ของสังคม และจริยธรรมอันเป็นที่ยอมรับทั่วไป การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับนี้ จะพบในบุคคลอายุ 16 ปีขึ้นไป แบ่งเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา (Social – Contract Orientation)

ในขั้นนี้บุคคลจะมีเหตุผลในการเลือกกระทำโดยคำนึงถึงประโยชน์ของคนหมู่มาก ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น สามารถควบคุมตนเองได้ ตัดสินใจที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ไม่ถูกควบคุมจากบุคคลอื่น มีพฤติกรรมที่ถูกต้องตามค่านิยมของตนและมาตรฐานของสังคม ถือว่ากฎเกณฑ์ต่าง ๆ สามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยพิจารณาประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นนี้ พบได้ในวัยรุ่นตอนปลายและวัยผู้ใหญ่

ขั้นที่ 6 หลักการยึดอุดมคติสากล (Universal Ethical - Principle Orientation)

ในขั้นนี้บุคคลจะเลือกตัดสินใจที่จะกระทำโดยยอมรับความคิดที่เป็นสากลของผู้เจริญแล้ว มีอุดมคติและคุณธรรมประจำใจ มีความยึดหยุ่น และเลือกหลักจริยธรรมของตนเองอย่างมีสติด้วยความยุติธรรม คำนึงถึงสิทธิมนุษยชน เคารพในความเป็นมนุษย์และคุณค่าของแต่ละบุคคล มีความละเอียดต่อการกระทำชั่ว และเกรงกลัวต่อบาป การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นนี้ พบได้ในวัยผู้ใหญ่ที่มีความเจริญทางสติปัญญา

จากพัฒนาการทางจริยธรรมทั้ง 3 ระดับ 6 ขั้น ตามทฤษฎีพัฒนาการทาง

จริยธรรมของโคลเบอร์กที่ได้กล่าวไปแล้วในข้างต้น สามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้ (ทิพวรรณ ลิ้มสุนันันตร์. 2535 : 27 ; อ้างอิงจาก Kohlberg. 1964. *Review of Child Development Research*. p. 405)

ตาราง 2 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

ขั้นการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
ขั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ (อายุ 2 – 7 ปี) ขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (อายุ 7 – 10 ปี)	1. ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (อายุ 2 – 10 ปี)
ขั้นที่ 3 หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (อายุ 10 – 13 ปี) ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ของสังคม (อายุ 13 – 16 ปี)	2. ระดับตามกฎเกณฑ์ (อายุ 10 – 16 ปี)
ขั้นที่ 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา (อายุ 16 ปีขึ้นไป) ขั้นที่ 6 หลักการยึดอุดมคติสากล (วัยผู้ใหญ่)	3. ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (อายุ 16 ปีขึ้นไป)

โคลเบอร์กมีความเชื่อว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลจะเป็นไปตามลำดับจากขั้นที่ 1 ถึงขั้นที่ 6 บุคคลไม่สามารถพัฒนาข้ามขั้นไปได้ เพราะการให้เหตุผลในขั้นที่สูงขึ้นไปจะเกิดขึ้นได้จากการที่บุคคลมีความสามารถในการให้เหตุผลในขั้นที่ต่ำกว่าอยู่ก่อนแล้ว และต่อมาเมื่อได้รับประสบการณ์ทางสังคมใหม่ ๆ หรือสามารถเข้าใจความหมายของประสบการณ์เก่า ๆ ได้ดีขึ้น ก็จะมีการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและเหตุผล ทำให้มีการให้เหตุผลในขั้นที่สูงขึ้นไปมากขึ้น และเหตุผลในขั้นที่ต่ำกว่าก็จะถูกใช้อย่างน้อยลง จนกระทั่งถูกละทิ้งไปในที่สุด นอกจากนี้พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลไม่จำเป็นต้องพัฒนาไปถึงขั้นสูงสุด แต่อาจหยุดชะงักในขั้นใดขั้นหนึ่งก็ได้ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524 : 31)

4.6 การวัดระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

นักทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม คือ เพียเจต์ และโคลเบอร์ก ได้ใช้การอ้างเหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นเครื่องแสดงถึงพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคล (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524 : 3 ; อ้างอิงจาก Piaget. 1932 & Kohlberg. 1969. *Handbook of Socialization Theory and Research.*) ทั้งนี้เพราะการศึกษาลักษณะทางจริยธรรมด้านอื่นนั้นทำได้ยาก และไม่สามารถแสดงพัฒนาการได้อย่างชัดเจน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524 : 29) ซึ่งวิธีการวัดระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่นิยมใช้ เป็นวิธีการวัดตามแนวคิดของเพียเจต์และโคลเบอร์ก โดยเน้นที่พัฒนาการทางการคิดและการตัดสินใจทางจริยธรรม มี 3 วิธีการ ดังนี้ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524 : 41 – 43)

4.6.1 วิธีการตอบโดยอิสระ

วิธีนี้ใช้การเล่าเรื่องให้ผู้ถูกวัดฟังทีละเรื่อง โดยเรื่องที่เล่านี้เป็นเหตุการณ์ขัดแย้งระหว่างความต้องการส่วนบุคคลกับกฎเกณฑ์ของหมู่คณะหรือสังคม เช่น การให้ยาทำลายชีวิตแก่ผู้เจ็บป่วยที่ทรมาณที่อยากตาย หรือผู้ขัดสนทรัพย์ขโมยยาโรคมะเร็งมาให้ภริยา เป็นต้น ผู้ถูกวัดจะต้องให้เหตุผลในการที่ได้ตัดสินใจให้ตัวเองในเรื่องกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

เหตุผลที่ผู้ตอบให้เกี่ยวกับเรื่องที่เล่าให้ฟัง ทั้งหมด 6 ถึง 9 เรื่องนั้น จะถูกนำมาวิเคราะห์เนื้อหาโดยผู้ชำนาญการ เพื่อจัดเข้าชั้นจริยธรรม ชั้นที่ 1 ถึง 6 ตามทฤษฎีพัฒนาการของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก โดยมีวิธีการให้คะแนนเป็น 2 ประเภท คือ ระบบให้คะแนนรวม และระบบให้คะแนนละเอียด ซึ่งระบบให้คะแนนรวมนั้น ผู้ตรวจจะตัดสินว่าเนื้อหาในคำตอบแต่ละเรื่องได้พาดพิงถึงเหตุผลขั้นใดมากที่สุดก็ให้คะแนนในขั้นนั้น ดังนั้นเหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ตอบแต่ละคนจึงเป็นคะแนนฐานนิยม หรือชั้นที่ผู้ตอบใช้บ่อยที่สุดจากการถามทั้งหมด 6 ถึง 9 เรื่องนั่นเอง สำหรับระบบให้คะแนนละเอียด ผู้ตรวจจะให้คะแนนความคิดแต่ละหน่วยว่าอยู่ในขั้นใด ซึ่งคำถามแต่ละเรื่องอาจประกอบด้วยความคิดหลายหน่วย เมื่อตรวจครบทุกเรื่องแล้วจึงหาความถี่รวมของแต่ละชั้น แล้วรายงานเป็นเปอร์เซ็นต์ในแต่ละชั้น รวม 6 ชั้น เป็น 100 เปอร์เซนต์สำหรับผู้ตอบแต่ละคน

วิธีการตอบโดยอิสระนี้ มีประโยชน์ในการศึกษาความคิดเห็นและธรรมชาติของจริยธรรมของผู้ตอบแต่ละคนอย่างละเอียด แต่มีข้อจำกัดอยู่หลายประการ ดังที่มีผู้วิจารณ์ไว้ (Kurtines & Greif, 1974 และ Rest, 1976) คือ ความไม่มีแบบแผนที่แน่นอนของคำถาม เพราะผู้สัมภาษณ์สามารถกระตุ้นให้ผู้ตอบให้รายละเอียดของคำตอบไปในแนวทางที่ต้องการศึกษาได้ ส่วนการตรวจให้คะแนนก็ค่อนข้างยากและซับซ้อน ต้องให้ผู้ตรวจที่ผ่านการฝึกฝนมาแล้วเป็นอย่างดี ไม่เช่นนั้นจะเกิดความลำเอียงในการตรวจได้มาก นอกจากนี้การรายงานผลคะแนนที่ได้ก็มีหลายระบบ ทำให้ยากแก่การตีความ และยังต้องใช้เวลามากในการวัดด้วย ทำให้วิธีนี้มีความไม่คล่องตัวในการใช้และไม่เหมาะสมที่จะใช้ในการวิจัยที่ต้องการวัดตัวแปรอื่น ๆ อีกด้วย

4.6.2 วิธีการวัดแบบมีตัวเลือก

วิธีนี้ใช้การกระตุ้นความคิดของผู้ตอบด้วยเรื่องขัดแย้งทางจริยธรรม แล้วจัดทำคำตอบให้ผู้ตอบได้เลือกชี้ถูกในคำตอบที่ใกล้เคียงกับความคิดของตนมากที่สุดเพียง 1 คำตอบในแต่ละเรื่อง ซึ่งฮาาน , สมิท และบล็อก (Haan , Smith & Block, 1968) เป็นผู้เริ่มใช้ โดยมีคำตอบให้เลือก 5 คำตอบในแต่ละเรื่อง สำหรับในประเทศไทย ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันทึก (2521) ได้ทำการวิจัยเรื่องจริยธรรมของเยาวชนไทย โดยใช้การวัดระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยวิธีนี้เพื่อความสะดวกคล่องตัว โดยใช้เรื่อง 10 เรื่อง ที่เป็นสามัญสำหรับเยาวชนไทยเช่น การบริจาคนอสมการ การเงินที่พ่อค้าทอนกิน การข้ามถนนที่ทางม้าลาย เป็นต้น และในแต่ละเรื่องจะมีตัวเลือกเหตุผลที่จะกระทำหรือไม่กระทำ 6 ตัวเลือก ซึ่งเป็นตัวเลือกประจำในแต่ละชั้นตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก

วิธีวัดแบบนี้มีลักษณะเป็นปรนัย สามารถสร้างและใช้ได้อย่างมีมาตรฐานสูง เนื่องจากการจัดให้ชี้คำตอบ และการให้คะแนนเป็นแบบแผนเดียวกันหมด ทำให้สามารถจัดความลำเอียงในการสัมภาษณ์และการให้คะแนนได้ ดังที่ยัสเสน (Yussen, 1976) ได้รายงานผลการวิจัยที่ใช้วิธีการวัดแบบปรนัย 12 ตัวเลือก ซึ่งปรากฏผลเป็นที่น่าพอใจอย่างยิ่ง แต่การวัดระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแบบปรนัย 6 ตัวเลือก หรือ 12 ตัวเลือกนี้ ก็ยังมีข้อจำกัดในการใช้ โดยที่อาจจะมีปัญหาเกี่ยวกับเนื้อหาของตัวเลือกว่าจะตรงกับขั้นทั้ง 6 ของโคลเบอร์กหรือไม่ และการที่มีคำตอบให้เลือกนั้น จะเป็นการเร้าให้ผู้ตอบเลือกตอบในขั้นที่สูงหรือต่ำกว่าชั้นจริยธรรมที่แท้จริงของตนมากน้อยเพียงใด ดังเช่นผลการวิจัยของเรสท์ , ทูเรียล และโคลเบอร์ก (Rest , Turiel & Kohlberg, 1969) ที่แสดงว่าผู้ตอบจะเข้าใจประโยคที่ใช้หลักจริยธรรมต่ำกว่าชั้นของตนทุกชั้น รวมทั้งเข้าใจประโยคที่ใช้หลักจริยธรรมตรงกับชั้นจริยธรรมของตนเอง นอกจากนี้ยังเข้าใจประโยคที่มีชั้นจริยธรรมสูงกว่าชั้นของตนอีกหนึ่งถึงสองชั้น และ

ผู้ที่เข้าใจประโยชน์ที่ใช้หลักจริยธรรมสูงกว่าชั้นจริยธรรมของตนได้ ก็จะเลือกประโยชน์ที่ใช้หลักจริยธรรมสูงกว่าตนหนึ่งถึงสองชั้น แทนที่จะเลือกประโยชน์ที่ตรงกับชั้นจริยธรรมที่แท้จริงของตน ดังนั้น คะแนนที่ได้จากการวัดด้วยวิธีนี้ จึงอาจเป็นคะแนนที่สูงเกินความเป็นจริงไปได้ประมาณหนึ่งชั้นในทฤษฎีของโคลเบอร์ก

4.6.3 วิธีประเมินผลและเรียงลำดับความสำคัญของประเด็นปัญหา

วิธีนี้เป็นการปรับปรุงวิธีการตอบ จากวิธีการตอบแบบจัดหาคำตอบให้เลือก (วิธีที่ 2) โดยเรสท์ (Rest, 1976) เห็นว่า วิธีการที่มีผู้ใช้อยู่เดิมนั้น ตัวเลือกมีลักษณะของการชักจูงใจให้ยอมรับเหตุผลในชั้นต่าง ๆ แต่ในการพิจารณาเหตุผลเชิงจริยธรรมยังขึ้นอยู่กับภาวะที่ปัญหาที่เกี่ยวข้อง และการเห็นความสำคัญของประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นอย่างกว้างขวาง เรสท์และคณะจึงได้พัฒนาวิธีการวัด ชื่อ Defining Issues Test (DIT) ขึ้น ซึ่งวิธีนี้สามารถวัดได้ว่าประเด็นทางจริยธรรมประเด็นใดที่สำคัญในเรื่องหนึ่ง ๆ โดยให้คำตอบมาหลายประเด็นที่เข้าอยู่ในชั้นของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมต่าง ๆ และในแต่ละเรื่องจะให้ผู้ตอบประเมินค่าประเด็นต่าง ๆ ทุกประเด็นที่ให้ได้ แล้วให้นำ 4 ประเด็นที่ผู้ตอบเห็นว่าสำคัญที่สุดมาเรียงลำดับความสำคัญอีกครั้งหนึ่ง สำหรับวิธีการให้คะแนนแก่ผู้ถูกวัดแต่ละคนนั้น เรสท์ได้แนะนำไว้ 3 ประเภท คือ ใช้ดัชนีประเมินค่า ดัชนีเรียงลำดับ และดัชนีชั้นพัฒนาการ ซึ่งเมื่อได้ทำการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบคุณสมบัติของดัชนีทั้ง 3 ประเภทนี้ ก็ทำให้ทราบว่า ดัชนีเรียงลำดับให้ค่าความเชื่อมั่นสูงที่สุดและมีความสัมพันธ์ทางบวกสูงที่สุดกับความสามารถในการเข้าใจเรื่องด้วย ดังนั้น จึงควรใช้ดัชนีเรียงลำดับมากที่สุด

จะเห็นได้ว่า วิธีการวัดระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแต่ละวิธี มีการเสนอสิ่งไว้ให้กับผู้ตอบ การตอบ การให้คะแนน การตีความ และการดำเนินการเก็บข้อมูลที่แตกต่างกันไป ซึ่งแต่ละวิธีก็มีทั้งข้อดีและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน ดังนั้น การที่จะเลือกใช้วิธีการใดเพื่อวัดระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมจึงต้องพิจารณาทั้งข้อดี ข้อจำกัดของแต่ละวิธี และยังคงคำนึงถึงความเหมาะสมของวิธีการวัดกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษาด้วย ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการวัดแบบมีตัวเลือก เนื่องจากเป็นวิธีการวัดที่มีความคล่องตัว มีลักษณะเป็นปรนัย ขจัดความลำเอียงในการสัมภาษณ์และการให้คะแนน ขจัดความยุ่งยาก ซ้ำซ้อนในการตอบ เพราะกลุ่มตัวอย่างต้องตอบแบบสอบถามหลายชุด อีกทั้งมีความเหมาะสมกับวัยของกลุ่มตัวอย่าง โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 10 ปี ซึ่งมีพัฒนาการทางสติปัญญาตามทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ยังไม่ถึงระยะปฏิบัติการนามธรรม ประสบการณ์ทางความคิดยังไม่มากพอ จึงสมควรที่จะมีการนำเสนอตัวเลือกเพื่อกระตุ้นการตัดสินใจ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงคิดว่าวิธีการวัดแบบมีตัวเลือกเป็นวิธีที่มีความเหมาะสมกับการศึกษาครั้งนี้มากที่สุด

5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกลึกซึ้ง

5.1 ความหมายของความรู้สึกลึกซึ้ง

กาญจนา ควรสูกา (2516 : 7) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความรู้สึกลึกซึ้ง หมายถึง ความรู้สึกภายในบุคคล ซึ่งเป็นตัวควบคุม และเป็นแรงจูงใจให้บุคคลแสดงพฤติกรรมสอดคล้องกับมาตรฐานของสังคม และหลักของศีลธรรม

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2525) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความรู้สึกผิดชอบ หมายถึง สติ เช่น มีสติ ไร้สติ (หน้า 766 – 767) , ภาวะที่จิตตื่นและรู้ตัว สามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ รูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งที่สัมผัสได้ด้วยกาย (หน้า 229)

เชียร์ (กาญจนา ควรสุภา. 2516 : 15 ; อ้างอิงจาก Sears. 1960. *The Growth of Conscience in Personality Development in Children*. p. 92) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความรู้สึกผิดชอบ หมายถึง การควบคุมภายในตนเอง ที่เปรียบได้เป็นตำรวจภายใน ซึ่งเป็นมาตรฐานที่คอยควบคุมพฤติกรรมของบุคคล

กู๊ด (Good. 1973 : 128) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความรู้สึกผิดชอบ หมายถึง

(1.) กระบวนการที่บุคคลตระหนักรู้จากภายใน หรือเป็นการเตือนตนเองว่า สิ่งใดที่บุคคลควรหรือไม่ควรที่จะปรารถนา รู้สึก หรือกระทำ ในสถานการณ์ที่กำหนด

(2.) ความซับซ้อนของแรงผลักดันทางจริยธรรม มโนคติ การพิจารณาตัดสิน และความเชื่อ ซึ่งเป็นที่มาของจริยธรรม

(3.) ในเชิงจิตวิเคราะห์ ความรู้สึกผิดชอบจะคล้ายคลึงกับ Superego ของ Freud

/// สารานุกรมโคลัมเบีย (Columbia Encyclopedia. 1993 : 630) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความรู้สึกผิดชอบ หมายถึง ความรู้สึกที่เกี่ยวกับการตระหนักรู้เกี่ยวกับจริยธรรม หรือสิ่งที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง โดยในประวัติศาสตร์ของหลักจริยธรรม ความรู้สึกผิดชอบได้รับการพิจารณาในฐานะความตั้งใจในการแสดงออกซึ่งสมรรถภาพอันยอดเยี่ยมในการพิจารณาตัดสินความรู้สึกโดยสัญญาญาณเกี่ยวกับสิ่งที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง อันเป็นผลจากการรวมตัวกันของมนุษย์กับสิ่งทั้งมวล ความรู้สึกโดยสัญญาญาณที่สืบทอดกันมาเป็นเวลานานในเชื้อชาติมนุษย์ และกลุ่มของค่านิยมต่าง ๆ ที่ได้รับมาจากระบบการณของแต่ละบุคคล ซึ่งในการวิเคราะห์ธรรมชาติของความรู้สึกผิดชอบนั้น นักจิตวิทยาก็มีความเชื่อที่แตกต่างกันไป ดังเช่น เป็นการแสดงออกของค่านิยมในประเด็นสำคัญเกี่ยวกับความรู้สึกละอายใจ เนื่องจากการกระทำที่กระทำไปโดยรู้ หรือไม่รู้ หรือไม่ได้กระทำ , ค่านิยมต่าง ๆ ที่แสดงออกมา อันเกิดจากการทำตัวเป็นแบบอย่าง หรือการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่และครู , ค่านิยมที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ซึ่งในทางปฏิบัตินั้น ความรู้สึกผิดชอบของบุคคลต่าง ๆ ในสังคม หรือในต่างสังคม อาจจะมีแตกต่างกันได้อย่างมากมาย

/// สารานุกรมเว็บสเตอร์ (Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language. 1994 : 311) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความรู้สึกผิดชอบ หมายถึง

(1.) ความรู้สึกเกี่ยวกับความประพฤติหรือแรงจูงใจที่ถูกต้องหรือที่ผิดของบุคคล ซึ่งจะกระตุ้นให้บุคคลมุ่งไปสู่การกระทำที่ถูกต้อง

(2.) ความซับซ้อนของศีลธรรมและหลักทางจริยธรรม ที่ควบคุมหรือยับยั้งการกระทำ หรือความคิดต่าง ๆ ของบุคคล

(3.) ความรู้สึกในการยับยั้งเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องระมัดระวัง

5.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกผิดชอบ

ชีวิตเริ่มต้นในวัยเด็กนั้น การเปลี่ยนแปลงการกระทำไปในทางที่ดีเกิดจากการควบคุมโดยตรงของพ่อแม่ โดยพ่อแม่จะเป็นผู้เฝ้าดูการกระทำของลูก และเป็นผู้ตัดสินด้วยว่าพึงพอใจในการกระทำ

นั้น ๆ ของลูกหรือไม่ ที่เป็นเช่นนี้เพราะเด็กยังไม่มีโอกาสที่จะค้นพบว่าสังคมต้องการอะไรจากพวกเขา ยังไม่รู้เรื่องเกี่ยวกับมาตรฐานของผู้ใหญ่ และยังไม่ได้เรียนรู้ว่าจะกระทำสิ่งที่ถูกต้องอย่างไร ด้วยเหตุนี้ การควบคุมโดยตรงของพ่อแม่จึงมีความจำเป็นมากในระยะแรกของชีวิต แต่ในความเป็นจริงแล้ว พ่อแม่ไม่สามารถใช้เวลาทั้งหมดในการเฝ้าดูและปกป้องลูกได้ เด็กจึงต้องเรียนรู้ที่จะควบคุมตนเอง ต้องพัฒนา มาตรฐานความประพฤติของตน และต้องรู้จักการสร้างบทลงโทษเพื่อควบคุมพฤติกรรมของตนด้วย ซึ่ง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ก็คือ การพัฒนาความรู้สึกผิดชอบขึ้นมา (Sears , Maccoby & Levin. 1976 : 362)

ความรู้สึกผิดชอบ จัดเป็นการควบคุมภายใน (Inner Control) หรือการควบคุมตนเอง (Self Control) ประเภทหนึ่ง เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ซึ่งเด็กปกติทุกคนจะสามารถพัฒนาขึ้นมาได้ (Sears , Maccoby & Levin. 1976 : 364) โดยการเกิดและการพัฒนาของความรู้สึกผิดชอบนั้นสามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกผิดชอบ 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีแห่งการเทียบเคียง และทฤษฎี การเรียนรู้ทางสังคม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.2.1 ทฤษฎีแห่งการเทียบเคียง (The Theory of Identification)

แหล่งกำเนิดที่เป็นไปได้ของการพัฒนาการทางความรู้สึกผิดชอบ สามารถอธิบายได้ด้วย ทฤษฎีแห่งการเทียบเคียง (The Theory of Identification) ในแง่กระบวนการ ซึ่งเป็นสมมติฐานของกลุ่มจิตวิเคราะห์ที่ให้เหตุผลในการอธิบายพัฒนาการทางความรู้สึกผิดชอบ และพัฒนาการของพฤติกรรมที่พึงประสงค์อีกหลายชนิด (Sears , Maccoby & Levin. 1976 : 368)

จากสมมติฐานของกลุ่มจิตวิเคราะห์นั้น เกิดจากข้อค้นพบของนักบำบัดทางจิตวิเคราะห์ที่ว่า บุคลิกภาพหลายลักษณะของคนไข้ เช่น อารมณ์ (รัก , วิตกกังวล , เกลียด) เป็นสิ่งที่เลียนแบบมาจากพ่อแม่ของเขา ซึ่งลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้ก็ดูเหมือนว่าจะเกิดขึ้นตั้งแต่ขวบปีแรก ๆ ของชีวิตแล้ว อีกทั้งยังมีความเชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องกับความรัก ความสัมพันธ์ที่เป็นระบบของเขากับพ่อแม่อีกด้วย โดยเฉพาะลักษณะที่เกี่ยวกับมาตรฐานทางจริยธรรมและค่านิยม จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าพัฒนาขึ้นมาเสมือนเป็นผลผลิตแห่งความต้องการของพ่อแม่โดยตรง แต่ก็มิใช่ว่าเด็ก ๆ จะคอยแต่ซึมซับค่านิยม และรับเอา รูปแบบพฤติกรรมของพ่อแม่มาใช้เท่านั้น พวกเขาจะต้องมีแรงจูงใจที่มีพลังมาก ๆ อีกทั้งอารมณ์และคุณลักษณะต่าง ๆ ที่เรียนรู้จากประสบการณ์ในวัยผู้ใหญ่อีกด้วย เพราะสิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพทั้งสิ้น (Sears , Maccoby & Levin. 1976 : 368 - 369)

จากการสังเกตโดยตรงจะพบว่า ในขวบปีที่ 2 เด็กเริ่มแสดงความสนใจและทัศนคติที่คล้ายคลึงกับพ่อแม่ของเขา โดยเขาจะพัฒนาค่านิยมของพ่อแม่ และจะจัดวางข้อเรียกร้องของพ่อแม่ให้กับตนเองและผู้อื่น ซึ่งสังเกตได้ในเวลาที่เด็กเล่นกับตุ๊กตา หรือในเวลาที่เล่นกับเพื่อน เช่น เด็กจะตักกันตุ๊กตา สั่งให้เพื่อนทานอาหารหรือตากผ้า เป็นต้น นอกจากนี้ยังครอบคลุมไปถึงรูปแบบทางเพศ (Sex - typing) และพัฒนาการของพฤติกรรมเชิงสังคม (Social Behavior) ที่เหมาะสมกับเพศของเด็กเอง โดยในวัยอนุบาล เด็กเรียนรู้ที่จะแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมกับเพศของตน เช่น เด็กจะเลือกแสดงบทบาทตามอาชีพ หน้าที่รับผิดชอบของพ่อแม่ที่เหมาะสมกับเพศของเขาใช้ในการเล่น และบางทีอาชีพเหล่านั้นก็อาจจะเป็นอาชีพในอนาคตของเขาก็ได้ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเรื่องที่แปลกประหลาดอย่างยิ่งว่าเด็กเรียนรู้ได้อย่างไรโดยปราศจากการสอนโดยตรง (Direct Tuition) ของพ่อแม่ (Sears , Maccoby & Levin. 1976 : 369)

เมื่อพิจารณาถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงสังคมและอารมณ์จะพบว่าสามารถจำแนกออกเป็น 3 ประเภท คือ การเรียนรู้จากการลองผิดลองถูก (Trial and Error) การเรียนรู้จากการสอนโดยตรง (Direct Tuition) และการเรียนรู้จากการสวมบทบาท (Role Practice) ซึ่งการเรียนรู้ทั้ง 3 ประเภทนี้จะเกิดขึ้นได้ต้องขึ้นอยู่กับพื้นฐานของสถานการณ์ดังต่อไปนี้

1. ต้องมีแรงจูงใจ คือ เด็กจะต้องมีความต้องการบางสิ่งบางอย่าง
2. ต้องมีการกระทำใดการกระทำหนึ่งเกิดขึ้น
3. และการกระทำนั้นต้องได้รับการสนับสนุน หรือนำมาซึ่งรางวัลตอบแทน

ในทฤษฎีแห่งการเทียบเคียง ซึ่งใช้ในการอธิบายแหล่งกำเนิดของความรู้สึกผิดชอบ ใ้ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากการสวมบทบาท เพราะความหมายของการเทียบเคียง (Identification) หมายถึง กระบวนการใด ๆ ที่เกิดขึ้น เมื่อเด็กรับเอาวิธีการของการสวมบทบาทมาใช้ ซึ่งการสวมบทบาทนั้นเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการสังเกตการกระทำของบุคคลอื่น แล้วรับเอาบทบาทของบุคคลนั้นมาฝึกฝนโดยการสมมติตนเองเป็นบุคคลนั้น และพยายามกระทำให้เหมือนกับการกระทำในบทบาทของบุคคลนั้น ซึ่งการสวมบทบาทนั้นมีสิ่งที่นอกเหนือไปจากการเลียนแบบธรรมดา คือ ในการสวมบทบาทเด็กจะไม่ได้เลียนแบบเพียงแต่ด้านใดด้านหนึ่งของพฤติกรรมเท่านั้น แต่จะต้องใช้ทั้งความรู้สึก ทศนคติ ค่านิยม และการกระทำ ตอบบทบาทของบุคคลที่เขายึดถือเป็นแม่แบบ (Sears , Maccoby & Levin. 1976 : 369 - 370) จนกระทั่งในที่สุดสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ก็จะกลายเป็นของเขาเอง (Sears , Maccoby & Levin. 1976 : 375)

แรงจูงใจสำคัญที่นำไปสู่การสวมบทบาทก็คือ ความต้องการของเด็กในการจำลองประสบการณ์แห่งความพึงพอใจ เช่น เมื่อเรากระทำบางสิ่งบางอย่างต่อบุคคลอื่น แล้วบุคคลอื่นยกย่องสรรเสริญเราก็เท่ากับเป็นการกระตุ้นความพึงพอใจของเรา ในทำนองเดียวกัน เด็กจะพอใจกับการสวมบทบาทของพ่อแม่ในจินตนาการของเขา ถ้าพ่อแม่แสดงการกระทำที่บ่งบอกถึงการส่งเสริม สนับสนุน และยอมรับ ส่วนแรงจูงใจที่เกี่ยวข้องอีกประการหนึ่ง คือ ความวิตกกังวลของเด็กเกี่ยวกับการได้รับความรักและความพอใจจากพ่อแม่ ซึ่งจะส่งผลให้เด็กเกิดการกระทำบางสิ่งบางอย่างที่จะทำให้ตนเองกลับมามีใจในความรักและความพอใจจากพ่อแม่อีกครั้ง ด้วยการแสดงการกระทำที่เป็นพฤติกรรมในส่วนที่พ่อแม่ของเขาให้การสนับสนุน (Sears , Maccoby & Levin. 1976 : 370 - 371)

จากข้อพิจารณาเกี่ยวกับแรงจูงใจสำคัญของการสวมบทบาทที่กล่าวไปแล้วข้างต้นได้นำไปสู่การตรวจสอบความสัมพันธ์ในด้านการพึ่งพาหะหว่างเด็กกับแม่ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับการเทียบเคียง โดยการพึ่งพาทางด้านร่างกายตามธรรมชาติของเด็กทารกที่เปรียบเสมือนการเตรียมสภาพสำหรับการพัฒนาแรงจูงใจแห่งการพึ่งพา (Dependency Motive) และหน้าที่รับผิดชอบตามธรรมชาติของแม่ในการตอบสนองต่อทารกน้อย เป็นสิ่งที่ช่วยทำให้เกิดความรักและความสัมพันธ์ที่แนบแน่นระหว่างแม่และเด็ก โดยเด็กจะรักแม่ของเขาและแม่เป็นแหล่งพึ่งพาทางอารมณ์ แต่เมื่อเด็กเติบโตขึ้น แม่ก็จะค่อย ๆ ลดความเอาใจใส่ในตัวลูกลงไป เนื่องจากแม่ต้องกลับคืนสู่บทบาทตามปกติของเธอดังเช่น แม่ต้องดูแลงานในบ้าน ต้องดูแลเอาใจใส่พ่อบ้าน ต้องไปทำงานนอกบ้าน หรือแม่กระทั่งต้องดูแลลูกที่เกิดมาใหม่ เป็นต้น ซึ่งการที่แม่ค่อย ๆ ลดความเอาใจใส่ในตัวลูกลงไปเช่นนี้ ส่งผลให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าขาดหายไป และก็เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ว่าเด็กจะต้องมีความคับข้องใจเกิดขึ้น แม้ว่าในความเป็นจริงเขาจะต้องพัฒนาความเป็นอิสระปราศจากการพึ่งพา และต้องเรียนรู้โลกด้วยตนเองก็ตาม

เมื่อเด็กเกิดความรู้สึกว่าความรัก และความเอาใจใส่ที่แม่เคยมีให้เมื่อครั้งที่เขายังเป็นทารกนั้นขาดหายไป เขาก็จะแสวงหาวิธีการที่ทำให้สิ่งที่เขารู้สึกว่าขาดหายไปกลับคืนมา และวิธีการที่มีความชัดเจนที่สุด ก็คือ เด็กจะแสดงการกระทำที่ทำให้แม่สุขใจและพอใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทำที่แม่ได้ระบุไว้ รวมไปถึงการเลียนแบบพฤติกรรมของพ่อแม่ด้วย โดยสิ่งที่ช่วยให้เด็กรู้จักเลือกและแสดงการกระทำเหล่านั้นก็คือ การที่เด็กได้รับรางวัลตอบแทน เช่น พ่อแม่แสดงการยอมรับ หรือเห็นด้วย เมื่อเด็กแสดงกระทำตามที่แม่ระบุไว้ หรือเมื่อเด็กเลียนแบบพฤติกรรมของพ่อแม่ เป็นต้น (Sears , Maccoby & Levin. 1976 : 371 - 372)

อย่างไรก็ตาม เด็กอาจจะปฏิบัติตามบทบาทของพ่อแม่แม้เขาจะไม่ได้รับรางวัลตอบแทน ถ้าเขามีแรงจูงใจแห่งการพึ่งพาที่มีความเข้มแข็งพอ เขาก็จะเกิดความต้องการที่จะทำให้ตนเองมั่นใจว่าแม่ยังรักเขาเช่นเดิม ซึ่งระดับของการพึ่งพา (Level of Dependency) นั้นขึ้นอยู่กับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่แม่แสดงพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงความรักและความอบอุ่นต่อลูก ซึ่งจะช่วยสร้างแรงจูงใจแห่งการพึ่งพาให้มีความเข้มแข็ง และมีความสัมพันธ์กับแนวโน้มที่เด็กจะปฏิบัติตามบทบาทของพ่อแม่ด้วย ดังผลการวิจัยที่พบว่า สหสัมพันธ์ระหว่างความอบอุ่นและการแสดงความรักของแม่กับปริมาณการพึ่งพาที่เด็กแสดงออก มีค่าเท่ากับ .08 และ .13 ตามลำดับ นอกจากนี้ สิ่งที่มีอิทธิพลต่อระดับการพึ่งพาของเด็กอีกประการหนึ่ง คือ รูปแบบการฝึกหัดระเบียบวินัยของแม่ที่ใช้ความรักเป็นพื้นฐาน เพราะการฝึกหัดระเบียบวินัยรูปแบบนี้จะช่วยให้เด็กเกิดความพยายามอย่างแรงกล้าในการให้ได้มาซึ่งการแสดงความรักจากแม่ (Sears , Maccoby & Levin. 1976 : 372 - 373)

จากทัศนะต่าง ๆ เกี่ยวกับการเทียบเคียงที่ได้กล่าวไปแล้วทั้งหมดในข้างต้น ภายใต้ทฤษฎีแห่งการเทียบเคียงที่ใช้ในการอธิบายแหล่งกำเนิดที่เป็นไปได้ของพัฒนาการทางความรู้สึกผิดชอบนั้น สามารถสรุปได้ง่าย ๆ คือ การเทียบเคียงจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเด็กรับเอาวิธีการของการสวมบทบาทมาใช้ โดยการสวมบทบาทนี้พัฒนาขึ้นมาจากการตอบสนองต่อแรงจูงใจแห่งการพึ่งพา ซึ่งแรงจูงใจแห่งการพึ่งพานี้ทำให้เด็กเกิดความต้องการที่จะทำให้ตนเองมั่นใจว่ายังคงได้รับความรักและการทะนุถนอมจากแม่ ดังเช่นที่เคยได้รับมาเมื่อครั้งยังเป็นทารกน้อย โดยเด็กจะเลือกแม่เป็นตัวแบบแรกเริ่มในการเทียบเคียง เพราะแม่เป็นแหล่งของรางวัลตอบแทนที่สำคัญที่สุด และเด็กก็จะปฏิบัติตามบทบาทของแม่ในแง่มุมต่าง ๆ โดยเฉพาะการกระทำที่นำมาซึ่งความพอใจและการเห็นด้วยจากแม่ ซึ่งค่านิยมทางจริยธรรม ข้อจำกัดต่าง ๆ ทัศนคติ และพฤติกรรมของแม่ที่แสดงต่อเด็กในกระบวนการแห่งการเทียบเคียงของเด็กนั้น เปรียบเสมือนการแทนที่ด้วยคุณลักษณะตามบทบาทของผู้ใหญ่ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มีคุณค่าในตัวเด็ก ซึ่งนั่นก็คือ การควบคุมภายในและความรู้สึกผิดชอบ (Sears , Maccoby & Levin. 1976 : 374)

5.2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura) นักจิตวิทยาการเรียนรู้ทางสังคมที่สำคัญ มีความเชื่อว่า การเรียนรู้เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม และพฤติกรรมของมนุษย์ โดยส่วนมากเป็นการเรียนรู้จากการสังเกต (Observational Learning) ผ่านทางการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) (Bandura. 1977 : 22) และจากการสืบค้นของแบนดูราก็พบว่า พัฒนาการในการควบคุมตนเองได้รับอิทธิพลอย่างมากจากการสังเกตตัวแบบ ซึ่งตัวแบบจะทำให้เด็กเกิดความเชื่อ และค่อย ๆ เพิ่มคุณค่าและความสามารถในการควบคุมตนเองทีละน้อย (ดวงเดือน ศาสตราภกร. 2535 : 395 – 396)

ดังนั้น ความรู้สึกผิดชอบที่จัดเป็นการควบคุมภายใน (Inner Control) หรือ การควบคุมตนเอง (Self Control) ประเภทหนึ่ง (Sears , Maccoby & Levin. 1976 : 364) จึงสามารถอธิบายถึงการเกิดและการพัฒนาได้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมตามแนวคิดของแบนดูรา ที่เน้นการเรียนรู้จากการสังเกตผ่านทาง การเลียนแบบจากตัวแบบ โดยตัวแบบจะทำหน้าที่ในการให้ข้อมูลแก่ผู้สังเกต เพื่อเป็นแนวทางสำหรับพฤติกรรมใหม่ ๆ ซึ่งการเรียนรู้จากการสังเกตนั้นประกอบด้วยกระบวนการสำคัญ 4 ขั้นตอน ดังนี้ (Bandura. 1977 : 22 – 29)

1. กระบวนการทางการใส่ใจ (Attentional Processes)

บุคคลไม่สามารถเรียนรู้จากการสังเกตได้ถ้าปราศจากการใส่ใจ และสัมผัสรับรู้ อย่างถูกต้องแม่นยำในลักษณะสำคัญของพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่าง และกระบวนการทางการใส่ใจนี้จะกำหนดลักษณะของตัวแบบที่บุคคลเลือกสังเกตจากลักษณะต่าง ๆ ที่มากมายของตัวแบบ ซึ่งลักษณะของตัวแบบที่บุคคลเลือกสังเกตนั้นจะมีอิทธิพลต่อลักษณะที่บุคคลจะแสดงออก และลักษณะที่บุคคลกลั่นกรองมาจากการแสดงออกเหล่านั้น

ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการใส่ใจของบุคคล ได้แก่ แบบแผนทางความสัมพันธ์ ซึ่งหมายความว่า บุคคลที่เป็นตัวแบบซึ่งผู้สังเกตมีความเกี่ยวพันด้วยตามปกติ เช่น มีความสัมพันธ์กันในฐานะสมาชิกของกลุ่มสังคมเดียวกัน จะเป็นผู้กำหนดรูปแบบของพฤติกรรมที่จะถูกสังเกตซ้ำ ๆ จนกระทั่งเกิดการเรียนรู้ในที่สุด (Bandura. 1977 : 24) ส่วนปัจจัยที่กำหนดการใส่ใจของบุคคลอีกประการหนึ่ง คือ การดึงดูดความสนใจของตัวแบบ โดยตัวแบบที่มีคุณสมบัติเป็นที่ดึงดูดก็就会被คัดเลือก ส่วนตัวแบบที่ขาดแคลนลักษณะเฉพาะที่น่าพึงพอใจก็就会被忽略หรือถูกปฏิเสธ สิ่งนี้จะเห็นได้ชัดเจนในการเลียนแบบจากตัวแบบที่ปรากฏทางโทรทัศน์ โดยตัวแบบที่ปรากฏทางโทรทัศน์นี้มีประสิทธิผลมากในการยึดครองการใส่ใจทั้งในเด็กและผู้ใหญ่ (Bandura. 1977 : 24 – 25) ด้วยเหตุนี้ ตัวแบบจึงมีอิทธิพลอย่างยิ่งในการทำให้บุคคลโดยเฉพาะเด็กรับเอาตัวแบบที่มีการควบคุมตนเอง หรือรับเอาตัวแบบที่ขาดการควบคุมตนเองไว้ (ดวงเดือน ศาสตราภกร. 2535 : 396)

2. กระบวนการจดจำ (Retention Processes)

การสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบจะไม่มีอิทธิพลต่อผู้สังเกตมากนัก ถ้าผู้สังเกตไม่สามารถจำพฤติกรรมนั้น ๆ ได้ ดังนั้นการเรียนรู้จากการสังเกตจึงมีความเกี่ยวข้องกับการจดจำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้เลียนแบบมาจากตัวแบบ เพื่อให้ผู้สังเกตได้ประโยชน์จากพฤติกรรมของตัวแบบในเวลาที่ไม่มีการปรากฏของตัวแบบ ผู้สังเกตจึงต้องบันทึกพฤติกรรมที่ตนสังเกตจากตัวแบบไว้ในความจำระยะยาว โดยการทำให้เป็นรูปแบบของสัญลักษณ์ที่เป็นตัวแทนทางจินตนาการและทางถ้อยคำ ซึ่งในช่วงแรก ๆ ของชีวิตนั้น ภาพพจน์ในใจ (Visual Imagery) มีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในการเรียนรู้จากการสังเกตเมื่อทักษะทางภาษายังขาดแคลนอยู่ แต่ต่อมาผู้สังเกตจะเปลี่ยนรายละเอียดต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดมาจากตัวแบบไปสู่รหัสทางถ้อยคำที่มีความแม่นยำมากกว่าภาพพจน์ในใจด้วยการถอดรหัสทางถ้อยคำ (Verbal Coding)

เมื่อกิจกรรมต่าง ๆ ของตัวแบบถูกเปลี่ยนสภาพไปสู่ภาพในใจ (Images) และสัญลักษณ์ต่าง ๆ ทางถ้อยคำ (Verbal Symbols) แล้ว รหัสทางความจำเหล่านี้ก็จะเปรียบเสมือนแนวทางสำหรับการแสดงพฤติกรรมที่สามารถเรียกกลับคืนมาใช้ประโยชน์ได้อย่างฉับพลัน และถ้าบุคคลได้มีการฝึกซ้อมในใจหรือได้แสดงพฤติกรรมจริง ๆ ก็จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของพฤติกรรมและการจดจำได้ (Bandura. 1977 : 25 – 27)

3. กระบวนการการแสดงพฤติกรรมเหมือนกับตัวแบบ (Motor Reproduction Processes)

กระบวนการแสดงพฤติกรรมเหมือนกับตัวแบบ เป็นกระบวนการที่ผู้สังเกต เปลี่ยนสภาพของสัญลักษณ์ที่เป็นตัวแทนทางจินตนาการและทางถ้อยคำ ไปสู่การกระทำหรือพฤติกรรมที่ เหมือนกับตัวแบบหรือคล้ายคลึงกับตัวแบบ ซึ่งความสามารถในส่วนนี้จะแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลตาม ความพร้อมทางด้านร่างกาย และทักษะที่จำเป็นสำหรับการแสดงพฤติกรรมของผู้สังเกต แต่ผู้สังเกตทุกคน สามารถประสบความสำเร็จในการแสดงพฤติกรรมที่เหมือนกับตัวแบบได้ ด้วยการขัดเกลาการกระทำต่าง ๆ ที่ได้จากการเลียนแบบผ่านทาง การปรับแก้ตนเอง (Bandura. 1977 : 27 – 28)

4. กระบวนการทางแรงจูงใจ (Motivational Processes)

ในทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมจะมีการวินิจฉัยระหว่างสิ่งที่ได้มาและการแสดง พฤติกรรม เพราะบุคคลจะไม่แสดงพฤติกรรมทุก ๆ อย่างที่ได้เรียนรู้มา และก็มีความเป็นไปได้ที่บุคคลจะรับ เอาพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างมาใช้ ถ้าพฤติกรรมนั้นส่งผลในทางที่บุคคลพึงพอใจหรือได้รับรางวัลมากกว่า พฤติกรรมที่ส่งผลในทางที่ไม่ได้รับรางวัลหรือถูกลงโทษ (Bandura. 1977 : 28 – 29)

การให้รางวัลและการลงโทษนั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ดังที่แบนดูราได้ แนะนำไว้ว่า บิดามารดาสามารถฝึกให้เด็กมีความรู้สึกสำนึกผิด หรือมีแนวโน้มที่จะลงโทษตนเองเมื่อกระทำ ผิดได้ด้วยวิธีการรับสิทธิพิเศษ ซึ่งหมายถึงการรับหรือการไม่ได้รับการเสริมกำลัง จนกว่าเด็กจะแสดง ความสำนึกผิดหรือแสดงการลงโทษตนเองเมื่อได้กระทำผิด แล้วจึงจะได้รับสิทธิพิเศษหรือสิ่งที่ต้องการ ซึ่งการรับสิทธิพิเศษนี้จะก่อให้เกิดการพัฒนาการควบคุมตนเองของเด็กอย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า การลงโทษ เช่น การตีหรือการกักกัน (ดวงเดือน ศาสตราภกร. 2535 : 396)

5.3 พัฒนาการทางความรู้สึกผิดชอบ

พัฒนาการของการควบคุมภายในที่เรียกว่า ความรู้สึกผิดชอบ เป็นกระบวนการที่ค่อย เป็นค่อยไป โดยในช่วงวัยทารกปรากฏว่ามีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เพราะสิ่งใดที่เด็กทารกต้องการกระทำ เขาก็จะลงมือกระทำทันที เมื่อเด็กอายุประมาณสองปีครึ่ง ส่วนใหญ่จะเริ่มแสดงสัญลักษณ์ของการยับยั้งชั่งใจได้ บ้างแล้ว แต่ยังเป็นการควบคุมตนเองในระดับผิวเผินที่ไม่ได้มีสิ่งใดมากเกินไปกว่าเป็นการปกป้องตนเองจาก การถูกตำหนิตัวเดียว หรือว่ากล่าวจากผู้ใหญ่เท่านั้น (Sears , Maccoby & Levin. 1976 : 365)

เมื่อเด็กย่างเข้าสู่วัยอนุบาล เกณฑ์ของการควบคุมโดยความรู้สึกผิดชอบจะค่อย ๆ ขัดเจน ขึ้น คือ เมื่อเด็กอายุประมาณ 3 ปีจะเริ่มไว้วางใจได้บ้างแล้ว ไม่ต้องคอยจับตาดูตลอดเวลา และเมื่ออายุ ประมาณ 4 ปีก็สามารถปล่อยให้อยู่ตามลำพังได้ โดยเด็กจะกระทำในสิ่งที่พ่อแม่ไม่พึงปรารถนาลดน้อยลง ไปเรื่อย ๆ หรือเมื่อกระทำผิดก็จะยอมรับสารภาพ ซึ่งเกณฑ์ของการควบคุมโดยความรู้สึกผิดชอบนั้น มี ลักษณะสำคัญ 2 ประการที่ใช้ในการตระหนักถึงการควบคุมโดยความรู้สึกผิดชอบของเด็ก ได้แก่

1. การสร้างไว้ซึ่งการควบคุมภายในของแรงขับที่จะนำไปสู่การกระทำที่พ่อแม่ไม่พึงปรารถนา แม้ว่าจะ อยู่ในสถานการณ์ชั่ววูบ โดยไม่มีผู้มาคอยควบคุม คอยออกคำสั่ง หรือมีโอกาสเสี่ยงเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ที่การกระทำผิดนั้น ๆ จะถูกจับได้

2. การเกิดความรู้สึกว่าตนกระทำผิด รู้สึกละอายใจ เมื่อไม่สามารถเอาชนะสถานการณ์ยั่วยุ้นั้น ๆ ได้ หรือเมื่อได้กระทำในสิ่งที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานประจำตนในเรื่องสิ่งที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง ซึ่งความรู้สึกละอายใจนี้ค่อนข้างยากในการสังเกต และจะเกิดขึ้นต่อเมื่อการควบคุมด้วยความรู้สึกผิดชอบนั้น ๆ ล้มเหลว หรือสถานการณ์ยั่วยุ้นั้นมีความเข้มเพียงพอที่จะทำให้เด็กตระหนักถึงความปรารถนาของตนในการกระทำพฤติกรรมต้องห้าม (Sears, Maccoby & Levin. 1976 : 366)

เมื่ออย่างเข้าสู่ขวบปีที่ 6 เด็กจะเข้าสู่กระบวนการพัฒนาการควบคุมภายในเรียบร้อยแล้ว แม้ว่าจะมีความแตกต่างกันไปบ้างในแต่ละคนเกี่ยวกับอัตราเร็วที่พัฒนาการทางความรู้สึกผิดชอบนี้ได้เกิดขึ้น นอกจากนี้ในช่วงอายุ 6 – 10 ปี เด็กจะมีการเรียนรู้อย่างมากเกี่ยวกับการควบคุมภายใน อันเป็นการสร้างขอบเขตที่ความรู้สึกผิดชอบจะดำเนินต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิต

เมื่อเด็กบรรลุวุฒิภาวะ อีกทั้งมีการพัฒนาความเข้าใจในรูปแบบที่ซับซ้อนของพฤติกรรมเชิงสังคมมากยิ่งขึ้น เขาจะสร้างแง่มุมใหม่ ๆ ของพฤติกรรมของตน (เช่น แง่มุมที่เกี่ยวกับความเลื่อมใสในศาสนา การเมือง ภาวะทางเศรษฐกิจ และครอบครัว เป็นต้น) ภายใต้หมวดหมู่ของพฤติกรรมในวัยเด็กที่เกิดขึ้นภายใต้การควบคุมภายในที่ได้รับการหล่อหลอมมาจากพ่อแม่ ดังเช่น เด็กวัยรุ่นที่มีความเชื่อเกี่ยวกับหลักจริยธรรมที่ว่า การแข่งขันหรือการต่อสู้ที่ใช้ความก้าวร้าวรุนแรงเป็นสิ่งเลวร้ายหรือเป็นบาป เพราะฉะนั้นเขาจะต้องควบคุมแรงขับที่นำไปสู่พฤติกรรมที่ก้าวร้าวรุนแรงเช่นนั้นให้ได้ ซึ่งกระบวนการของการควบคุมภายในของแรงขับนั้น และการตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งที่ถูกต้องและไม่ถูกต้องของเด็ก เป็นสิ่งที่สืบทอดมาโดยตรงจากการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนานจากพ่อแม่ที่มีค่านิยมในการต่อต้านความก้าวร้าวรุนแรง เป็นต้น (Sears, Maccoby & Levin. 1976 : 367 – 368)

สำหรับอัตราเร็วและระดับความเข้มของพัฒนาการทางความรู้สึกผิดชอบของเด็กนั้นขึ้นอยู่กับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู (Sears, Maccoby & Levin. 1976 : 381) คือ เด็กที่ได้รับการรักและความเมตตาจากแม่อย่างมากในวัยอนุบาล จะทำให้เขาสามารถพัฒนาความรู้สึกผิดชอบได้อย่างรวดเร็วและสมบูรณ์ เพราะพฤติกรรมของแม่ที่แสดงถึงความอบอุ่น ความรัก และความเมตตานี้จะเป็นตัวเพิ่มความเข้มเกร่งของการพึ่งพาแม่ ทำให้เด็กต้องขึ้นอยู่กับแม่มากขึ้นและเขาก็จะมีแรงจูงใจมากขึ้นในการปฏิบัติตามบทบาทของแม่ (Sears, Maccoby & Levin. 1976 : 382) ซึ่งการที่เด็กปฏิบัติตามบทบาทของแม่นั้นเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมให้เขามีความรู้สึกผิดชอบมากขึ้น (Sears, Maccoby & Levin. 1976 : 375) ดังเช่นผลการวิจัยที่พบว่า สหสัมพันธ์ระหว่างความอบอุ่นกับปริมาณของความรู้สึกผิดชอบมีค่าเท่ากับ .10 ที่ระดับนัยสำคัญ .05 (Sears, Maccoby & Levin. 1976 : 382)

นอกจากความรักและความอบอุ่นที่แม่แสดงต่อลูกแล้ว รูปแบบในการฝึกหัดระเบียบวินัยให้กับลูกก็มีผลต่อพัฒนาการทางความรู้สึกผิดชอบเช่นเดียวกัน คือ แม่จะต้องใช้ความรักเป็นพื้นฐานในการฝึกหัดระเบียบวินัยให้กับลูกควบคู่ไปกับการเพิกถอนความรักด้วย โดยแม่จะแสดงความรักและความอบอุ่นอย่างสม่ำเสมอต่อการกระทำดีของเด็กเท่านั้น (ซึ่งความรักและความอบอุ่นของแม่นั้นเปรียบเสมือนรางวัลตอบแทนต่อพฤติกรรมที่ดีของเด็ก) และจะแสดงการเพิกถอนความรักต่อการกระทำที่ผิดศีลธรรมของเขา (ซึ่งการเพิกถอนความรักของแม่นั้นเป็นการคุกคามความสัมพันธ์ที่แนบแน่นระหว่างแม่และเด็ก ที่เปรียบเสมือนการลงโทษต่อพฤติกรรมที่ไม่ดีของเด็ก) เพื่อเป็นการควบคุมพฤติกรรมของเด็ก อันจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความรักจากแม่ดังเดิม ซึ่งสิ่งนี้จะส่งผลต่อการพัฒนาการมีความรู้สึกผิดชอบสูงได้อย่างรวดเร็ว (Sears, Maccoby & Levin. 1976 : 387 – 389)

ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อการพัฒนาการทางความรู้สึกผิดชอบก็คือ เพศ ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีแห่งการเทียบเคียง คือ ทั้งเด็กชายและเด็กหญิงจะมีการเทียบเคียงครั้งแรกกับแม่ แต่จะมีความแตกต่างกันตรงที่เด็กหญิงจะรักษาไว้ซึ่งการเทียบเคียงครั้งแรกกับแม่ (Sears, Maccoby & Levin. 1976 : 384) และจะสามารถพัฒนาบุคลิกภาพแห่งความเป็นหญิงได้อย่างตลอดรอดฝั่ง (Sears, Maccoby & Levin. 1976 : 373 - 374) ในขณะที่เด็กชายจะต้องตกอยู่ในสถานการณ์ของการเคลื่อนย้ายการเทียบเคียงครั้งแรกกับแม่ไปสู่การเทียบเคียงกับพ่อ (Sears, Maccoby & Levin. 1976 : 384) เนื่องจากบุคคลทั่วไปในสังคมคาดหวังให้เด็กชายมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพแห่งความเป็นชาย และเมื่อเขาได้กระทำในสิ่งที่เหมาะสมกับเพศของตนตามที่สังคมคาดหวัง เขาก็จะได้รับรางวัลตอบแทน ซึ่งนั่นก็เป็นเหตุผลที่ทำให้เด็กชายต้องเคลื่อนย้ายไปสู่การเทียบเคียงกับเพศชาย (Masculine Identification) และตัวแบบแห่งการเทียบเคียงที่เป็นเพศชายก็คือพ่อนั่นเอง (Sears, Maccoby & Levin. 1976 : 373 - 374) โดยในขณะที่เด็กชายค่อย ๆ รับเอาบทบาทของตัวแบบใหม่มาใช้นั้น เขาจะเกิดความคับข้องใจและอยู่ในสภาพของความขัดแย้งว่าเขาควรจะแสดงการกระทำเหมือนใครกันแน่ สิ่งนี้นับเป็นอุปสรรคต่อความราบรื่นของกระบวนการในการพัฒนาความรู้สึกผิดชอบของเด็กชาย ด้วยเหตุนี้ เด็กชายจึงมีพัฒนาการทางความรู้สึกผิดชอบที่ช้ากว่าและน้อยกว่าเด็กหญิง ดังเช่นข้อค้นพบของ เชียร์ , แมคโคบี และเลวินที่ว่า มีเด็กชายเพียง 20 % เท่านั้นที่ถูกตัดสินว่ามีความรู้สึกผิดชอบสูง ในขณะที่มีเด็กหญิงถึง 29 % ที่ถูกตัดสินว่ามีความรู้สึกผิดชอบสูง ซึ่งความแตกต่างทางความรู้สึกผิดชอบของเด็กชายและเด็กหญิงเมื่อคิดเป็นค่าเฉลี่ยแล้วมีความเชื่อมั่นได้ที่ระดับ .03 (Sears, Maccoby & Levin. 1976 : 384)

5.4 สัญลักษณ์ของความรู้สึกผิดชอบ

สิ่งที่บ่งชี้ถึงความเจริญเติบโตของความรู้สึกผิดชอบในเด็กนั้น รวบรวมมาจากคำบรรยายในการสัมภาษณ์ของแม่เกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงถึงพัฒนาการทางความรู้สึกผิดชอบ ตลอดจนปฏิกิริยาที่แสดงถึงความรู้สึกพอใจและยอมรับผิดของลูกของเธอ เมื่อเขาได้กระทำพฤติกรรมที่นอกกรอบนอกทาง โดยเด็กที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการสังเกตนั้นมีอายุประมาณ 5 - 6 ปี (ซึ่งตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์ที่กำเนิดมาจากการสังเกตอย่างละเอียดระหว่างการพัฒนาในวิธีจิตบำบัดได้ให้ข้อเสนอไว้ว่า ในช่วงอายุนี้นั้นเป็นระยะวิกฤติสำหรับพัฒนาการทางความรู้สึกผิดชอบของเด็ก) ซึ่งรายละเอียดต่าง ๆ ที่ได้จากคำบรรยายนั้นสามารถสรุปได้ดังนี้ (Sears, Maccoby & Levin. 1976 : 376 - 381)

1. การที่เด็กสามารถยับยั้งสิ่งล่อใจต่าง ๆ ได้มากขึ้น บ่อยขึ้น แม้นในขณะนั้นเด็กจะไม่ได้ถูกควบคุมอย่างใกล้ชิดโดยผู้ที่มีอำนาจในการลงโทษ
2. การที่เด็กแสดงถึงการรับเอามาตรฐานความประพฤติของพ่อแม่มาเป็นมาตรฐานความประพฤติของตน โดยเด็กจะแสดงออกด้วยการพยายามสั่งสอนบุคคลอื่น เช่น พี่น้อง เพื่อน ด้วยมาตรฐานความประพฤติเหล่านั้นที่ตนได้รับมา เป็นการนำเอาบทบาทของพ่อแม่มาใช้ในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ในเวลาที่เด็กเล่นกับเพื่อน เล่นกับพี่น้อง หรือแม้กระทั่งเล่นกับตุ๊กตา (เช่น เด็กหญิงจะเลียนแบบโทนเสียงและถ้อยคำของแม่ตน ในเวลาที่เล่นกับตุ๊กตาของเขา) ซึ่งการแสดงตามบทบาทของพ่อแม่นี้จะทำให้เด็กมีความเข้าใจในค่านิยมของพ่อแม่ตน และเรียนรู้ที่จะรับเอาค่านิยมเหล่านั้นมาเป็นของตน

3. ทิศทางการกระทำของเด็กหลังจากที่เขาได้กระทำผิด ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ใช้ในการตระหนักถึงพัฒนาการทางความรู้สึกผิดชอบของเด็กได้ดังนี้

- เด็กที่มีการพัฒนาความรู้สึกผิดชอบได้ดีพอควร (Well – developed conscience) จะไม่สามารถหลบหนีความผิดที่ตนกระทำไว้ได้ เขาจะบอกแม่เกี่ยวกับสิ่งที่ได้กระทำผิดอย่างเปิดเผย จะแสดงความละอายใจและเป็นทุกข์จากการตำหนิตนเอง (Self – blame) ซึ่งเขาจะรู้สึกดีขึ้นหลังจากที่ได้กระทำในสิ่งที่เป็นการชดเชยต่อการกระทำผิดของเขาและได้รับการอภัย

- เด็กที่มีการพัฒนาความรู้สึกผิดชอบสูง (Highly – developed conscience) จะยอมรับในสิ่งที่ได้กระทำผิดและยินยอมที่จะรับโทษ โดยเขาจะไม่ยอมเสี่ยงต่อการกระทำผิดในครั้งต่อไป เพราะมันจะทำให้แม่ของเขาไม่พอใจ

- เด็กที่มีปัญหาในการพัฒนาความรู้สึกผิดชอบ จะกระทำในสิ่งที่รู้ทั้งรู้ว่าไม่ควรกระทำ เมื่อได้กระทำผิดก็จะหลบหนีไปอย่างรวดเร็ว และไม่เคยยอมรับความผิดที่ตนได้กระทำไว้แม้จะถูกจับได้

สรุปแล้ว ความสามารถของเด็กในการยอมรับว่าตนได้กระทำความผิดบางอย่างที่ผิดพลาดไป และพยายามที่จะแก้ตัวหรือกระทำการชดเชยความผิดนั้น นับว่าเป็นก้าวสำคัญสู่พัฒนาการของการควบคุมภายในที่เรียกว่า ความรู้สึกผิดชอบ

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบ

งานวิจัยในต่างประเทศ

เคลาส์ (Klaus. 1993 : บทคัดย่อ) ได้ทบทวนเกี่ยวกับความรู้สึกผิดชอบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคัมภีร์ไบเบิล พบว่า ความรู้สึกผิดชอบของพวกคริสเตียนมี 3 องค์ประกอบ คือ ประสิทธิภาพของความรู้สึกผิดชอบ การปลุกความรู้สึกผิดชอบ และการตัดสินใจกระทำด้วยความรู้สึกผิดชอบ โดยในกรอบการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาในแง่ของการทำหน้าที่ของความรู้สึกผิดชอบใน 2 ประเด็น คือ ความรู้สึกไวต่อจริยธรรม (Moral Sensitivity) และการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม (Moral Reasoning) ซึ่งปรากฏว่า การฝึกฝนความไวต่อความรู้สึกผิดชอบ จะช่วยปรับปรุงให้การตัดสินใจทางจริยธรรมของบุคคลมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

โคแซนสกา (Kochanska. 1994 : 20 – 22) ได้ทำการขยายขอบเขตการค้นคว้าเกี่ยวกับรากฐานต่าง ๆ ของการรับเอาค่านิยมภายนอกมาเป็นของตนและความรู้สึกผิดชอบ เนื่องจากที่ผ่านมา การศึกษาค้นคว้าจะเน้นที่กระบวนการทางการรู้คิด การจัดการกับข้อมูลทางสังคมของเด็กว่ามีผลต่อการรับรู้และการยอมรับข้อมูลของพ่อแม่มาเป็นของตนเองอย่างไร ดังนั้นในการศึกษานี้จึงได้ขยายขอบเขตในการอภิปรายไปสู่ลักษณะที่เกี่ยวกับจิตใจในรูปแบบของระบบต่าง ๆ เช่น การอ้างอิงทางสังคม ความไวต่อการละเมิดข้อบังคับ การปรากฏของตัวตน ปฏิกริยาตอบสนองทางอารมณ์ต่อการกระทำผิด อารมณ์แรกเริ่มแห่งการรู้ตน การสร้างกฎเกณฑ์ให้กับตนเอง เป็นต้น โดยระบบต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญที่เกิดขึ้นก่อน เป็นสัญลักษณ์ของการรับเอาค่านิยมภายนอกมาเป็นของตนและเป็นรากฐานของความรู้สึกผิดชอบด้วย

นอกจากนี้ แง่มุมต่าง ๆ ทางการสร้างกฎเกณฑ์ให้กับตนเองของความรู้สึกผิดชอบในระยะแรกเริ่มนั้น จะแสดงให้เห็นถึงสภาวะทางจิตใจของเด็กในฐานะส่วนร่วมสำคัญ (แต่มักจะถูกกละเลย) ที่จะนำไปสู่พัฒนาการทางจริยธรรมในระยะแรกเริ่ม

งานวิจัยในประเทศ

อวยชัย โรจนนิรันดร์กิจ (2526 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเชิงทดลอง ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการฝึกอานาปานสติสมาธิในพุทธศาสนาต่อการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย โดยกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย นักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหิดล ปีการศึกษา 2525 ซึ่งมีอายุระหว่าง 17 – 20 ปี จำนวน 71 คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มฝึกอานาปานสติสมาธิในพุทธศาสนา จำนวน 20 คน กลุ่มนั่งหลับตา จำนวน 18 คน และกลุ่มที่มีกิจกรรมปกติ จำนวน 33 คน และกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มนี้ จะได้รับการทดสอบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยแบบทดสอบ THE DEFINING ISSUES TEST (The D.I.T. ของ James Rest , 1974) ก่อนและหลังการทดลองห่างกันเป็นเวลา 8 สัปดาห์ หลังจากนั้นจึงนำผลที่ได้จากการวัดมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ t - test ซึ่งผลการวิจัยพบว่า

1. ก่อนการทดลอง การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ไม่มีความแตกต่างกัน
2. หลังการทดลอง การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มฝึกสมาธิสูงกว่าของกลุ่มนั่งหลับตา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. หลังการทดลอง การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มฝึกสมาธิสูงกว่าของกลุ่มที่มีกิจกรรมปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. ภายในกลุ่มฝึกสมาธิ การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยเชิงทดลองที่ได้นี้ สามารถสรุปถึงความสัมพันธ์ระหว่างการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบได้ว่า การฝึกอานาปานสติสมาธิในพุทธศาสนา หมายถึง วิธีฝึกเพื่อสร้างความตั้งมั่นของจิตใจ โดยการใช้สติในการระลึกถึงความเป็นจริงตามธรรมชาติของลมหายใจเข้าและออก (อวยชัย โรจนนิรันดร์กิจ. 2526 : 4) ซึ่งสติในที่นี้ หมายถึง ความรู้สึกผิดชอบ ตามที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความรู้สึกผิดชอบ หมายถึง สติ เช่น มีสติไว้สติ (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. 2525 : 766 – 767) และเมื่อได้ฝึกสมาธิด้วยการใช้สติในการระลึกถึง เพื่อสร้างความตั้งมั่นของจิตใจไประยะหนึ่งแล้ว ซึ่งในการทดลองนี้เป็นระยะเวลาประมาณ 8 สัปดาห์ ก็จะมีผลให้การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ที่ฝึกสมาธิสูงขึ้นกว่าตอนที่ยังไม่ได้ฝึกสมาธิ และสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้ฝึกสมาธิอีกด้วย (อวยชัย โรจนนิรันดร์กิจ. 2526 : บทคัดย่อ) จึงสามารถสรุปได้ว่า การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบนั้นมีความสัมพันธ์กัน

6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและระดับอายุ

งานวิจัยในต่างประเทศ

โคลเบอร์ก (ควงเคือน พันธมนาวิน และคนอื่น ๆ. 2520 : 15 – 16 ; อ้างอิงจาก Kohlberg. 1964. *Review of child development research.*) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับอายุ พบว่า เด็กอเมริกันอายุ 7 , 10 , 13 และ 16 ปี นิยมใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่สูงตามอายุ กล่าวคือ เด็กอายุ 7 ปีประมาณ 90 % ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่ 1

และชั้นที่ 2 เด็กอายุ 10 ปีส่วนมาก (50 กว่าเปอร์เซ็นต์) ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นที่ 1 และชั้นที่ 2 แต่ก็มีอีกส่วนหนึ่ง (34 เปอร์เซ็นต์) ที่ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นที่ 3 และชั้นที่ 4 ส่วนวัยรุ่นอายุ 13 ปีส่วนมาก (มากกว่า 50 เปอร์เซ็นต์) ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นที่ 3 และชั้นที่ 4 และส่วนน้อย (น้อยกว่า 20 เปอร์เซ็นต์) ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นที่ 1 และชั้นที่ 2 ส่วนวัยรุ่นตอนปลายอายุ 16 ปี แม้จะยังใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นที่ 3 และชั้นที่ 4 มาก (50 กว่าเปอร์เซ็นต์) แต่ก็ปรากฏว่ามีผู้ที่ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นที่ 5 และชั้นที่ 6 (23 เปอร์เซ็นต์) มากกว่ากลุ่มเด็กที่มีอายุต่ำกว่า ทุกกลุ่ม

โรสท์ (เกศศิริ บุญญะอดิชาติ. 2541 : 47 ; อ้างอิงจาก Rest. 1975 : 738 – 748) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับอายุ โดยทำการศึกษาทุก ๆ 2 ปี เป็นเวลา 6 ปี กับนักเรียนชาวอเมริกันที่ศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และปีที่ 5 จำนวน 88 คน แบ่งเป็นชายจำนวน 41 คน และหญิงจำนวน 47 คน โดยใช้แบบทดสอบเคอะติไฟน์นิ่ง อิชชู เทสต์ (The Defining Issue Test) พบว่า เมื่อเวลาผ่านไป 2 ปี นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และปีที่ 5 มีระดับพัฒนาการทางจริยธรรมในชั้นที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยในประเทศ

นันทิยา ยิ่งเจริญ (2527 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาพัฒนาการการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 3 – 6 จำนวน 606 คน พบว่า นักเรียนที่มีอายุมากกว่า มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่านักเรียนที่มีอายุน้อยกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ทิพวรรณ ลิ้มสุขนิรันดร์ (2535 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จังหวัดสระบุรี จำนวน 540 คน โดยจำแนกตามอายุ พบว่า นักเรียนที่มีอายุมากกว่ามีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่านักเรียนที่มีอายุน้อยกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

เกศศิริ บุญญะอดิชาติ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และปีที่ 6 สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 415 คน พบว่า นักเรียนที่มีอายุมากกว่ามีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่านักเรียนที่มีอายุน้อยกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากผลการวิจัยดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น แสดงให้เห็นว่า อายุมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคล กล่าวคือ บุคคลที่มีอายุมากกว่าจะมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าบุคคลที่มีอายุน้อยกว่า หรืออาจกล่าวได้ว่า บุคคลจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมในระดับที่สูงขึ้น ตามอายุที่เพิ่มมากขึ้น

6.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรูสึกผิดชอบและระดับอายุ

งานวิจัยในต่างประเทศ

โคแซนสกา (Kochanska. 1997 : 228 – 240) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับวิถีทางต่าง ๆ ที่นำไปสู่ความรูสึกผิดชอบในเด็กที่มีสภาวะทางจิตใจแตกต่างกัน จากวัยเตาะแตะสู่อายุ 5 ปี พบว่า สภาวะทางจิตใจของเด็กและการขัดเกลาทางสังคมของแม่ในช่วงแรก (อายุ 2 – 3 ปี) เป็นตัวทำนายที่ได้รับการพิจารณาเกี่ยวกับความรูสึกผิดชอบในช่วงที่ 2 (อายุ 4 ปี) และในช่วงที่ 3 (อายุ 5 ปี) ซึ่งหมายความว่า ในเด็กที่เต็มไปด้วยความกลัวในวัยเตาะแตะนั้น เมื่อได้รับการฝึกหัดวินัยที่นุ่มนวลจากแม่

จะเป็นการส่งเสริมให้มีความรู้สึกผิดชอบมากขึ้นในช่วงที่ 2 ซึ่งสามารถประเมินได้ด้วยการสังเกตและการเล่าเรื่อง

โคชนสกา , เมอร์เรย์ และคอยย์ (Kochanska , Murray & Coy. 1997 : 263 – 277) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการควบคุมยับยั้งในฐานะของสิ่งที่มีผลต่อความรู้สึกผิดชอบ ในเด็กวัยเรียนตอนต้น จำนวน 83 คน ซึ่งถูกติดตามมาตั้งแต่วัยเตาะแตะ โดยทำการประเมินด้วยชุดคำถามเดียวกัน ตั้งแต่ในช่วงวัยเตาะแตะ ในช่วงก่อนวัยเรียน และครั้งสุดท้ายในช่วงวัยเรียนตอนต้น พบว่า การควบคุมยับยั้งในฐานะของสิ่งที่มีผลต่อความรู้สึกผิดชอบ จะมีความมั่นคงและมีกำลังมากขึ้นตามอายุที่เพิ่มขึ้น

จากผลการวิจัยในต่างประเทศดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น แสดงให้เห็นว่า อายุมีความสัมพันธ์กับความรู้สึกผิดชอบของบุคคล กล่าวคือ บุคคลจะมีความรู้สึกผิดชอบมากขึ้นตามอายุที่เพิ่มขึ้น แต่เนื่องจากในประเทศไทยยังไม่มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความรู้สึกผิดชอบและระดับอายุ ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความรู้สึกผิดชอบและระดับอายุ เพื่อตรวจสอบว่าความรู้สึกผิดชอบจะมีการพัฒนาตามอายุที่เพิ่มขึ้น ดังเช่นในแนวคิดเชิงทฤษฎีและผลการวิจัยเกี่ยวกับความรู้สึกผิดชอบที่พบในต่างประเทศหรือไม่

6.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและการอบรมเลี้ยงดู

งานวิจัยในต่างประเทศ

โคลเบอร์ก (ดวงเดือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม. 2524 : 68 – 69 ; อ้างอิงจาก Kohlberg. 1969. *Handbook of socialization theory and research*. p. 400) ได้อ้างผลการวิจัยของโฮลโลสตัน (1968) ที่ทำการศึกษาวิจัยอายุ 13 ปี จากครอบครัวฐานะปานกลาง จำนวน 52 ราย ซึ่งพบว่า การที่พ่อแม่เปิดโอกาสให้ลูกได้อภิปรายประเด็นต่าง ๆ กับตนนั้น จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้สูงตามอายุ กล่าวคือ ในครอบครัวที่ส่งเสริมการอภิปรายปัญหาระหว่างพ่อแม่กับลูกนั้น 70 % ของเด็กในครอบครัวชนิดนี้มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่ 3 และ 4 แต่ในครอบครัวที่ไม่ส่งเสริมให้มีการอภิปรายปัญหานั้น มีเด็กเพียง 40 % เท่านั้นที่มีขั้นการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่สูงเหมาะสมกับระดับอายุนี้นี้

ปีเตอร์สัน (ดวงเดือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม. 2524 : 67 ; อ้างอิงจาก Peterson. 1977. *Dissertation Abstract International*.) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและการอบรมเลี้ยงดู ในวัยรุ่นอเมริกันที่มีอายุ 13 ปี พร้อมทั้งพ่อแม่ของพวกเขา พบว่า ในส่วนของพ่อแม่ที่มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงในระดับเหนือกฎเกณฑ์ จะให้ความรักสนับสนุนลูกมากกว่าพ่อแม่ที่มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่ต่ำกว่า และในส่วนของวัยรุ่นที่มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับเหนือกฎเกณฑ์ ก็รายงานว่าตนเองได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบสนับสนุนจากพ่อแม่ของตนมากกว่าวัยรุ่นอายุเท่ากันที่มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่ต่ำกว่า

แจนเซนส์ (Janssens. 1997 : 509 – 527) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การอบรมเลี้ยงดู การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่เอื้อต่อสังคม และพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคม ของเด็กที่มีอายุระหว่าง 6 – 11 ปี จำนวน 125 คน พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบสนับสนุน แบบใช้อำนาจอย่างมีเหตุผล และแบบควบคุมน้อย มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่เอื้อต่อสังคมและพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่เอื้อต่อสังคมอยู่ในระดับสูง

งานวิจัยในประเทศ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่น ๆ (2520 : 5) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับการอบรมเลี้ยงดู 4 แบบ คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรัก แบบควบคุม แบบใช้เหตุผล และแบบใช้การลงโทษทางกายหรือจิตของเยาวชนไทยในกรุงเทพมหานคร ที่มีอายุตั้งแต่ 11 – 25 ปี จำนวน 1,400 คน พบว่า การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากและใช้เหตุผลมาก มีความสัมพันธ์กับการมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงของผู้ถูกศึกษาในทุกระดับอายุ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนึก (2524 : 134) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับสุขภาพจิตและจริยธรรม ของนักเรียนวัยรุ่นไทยทั้งชายและหญิง ในกรุงเทพฯ ที่ศึกษาอยู่ในชั้น ม.ศ. 1 และ ม.ศ. 3 และที่จังหวัดสงขลาซึ่งมีอายุระหว่าง 13 – 17 ปี จำนวน 917 คน โดยในการศึกษานี้ได้ศึกษาเฉพาะการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผล พบว่า เด็กวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าเด็กวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย ส่วนเด็กวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมาก มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าเด็กวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลน้อย

ชมพูนุท ศรีเสาวลักษณ์ (2530 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูซึ่งแบ่งออกเป็นแบบใช้เหตุผลและแบบไม่ใช้เหตุผล กับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาในกลุ่มโรงเรียนที่ 11/7 กรุงเทพมหานคร ที่มีอายุ 12 , 14 และ 16 ปี จำนวน 370 คน พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ในนักเรียนที่มีอายุ 12 และ 14 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบไม่ใช้เหตุผลนั้นมีความสัมพันธ์ทางลบกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ในนักเรียนที่มีอายุ 12 และ 14 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกลึกซึ้งและการอบรมเลี้ยงดู

งานวิจัยในต่างประเทศ

ฮอฟแมน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่น ๆ. 2520 : 23 ; อ้างอิงจาก Hoffman. 1970. *Carmichael's manual of child development*. p. 291) ได้รวบรวมงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการเลี้ยงดูแบบให้ความรักกับลักษณะที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม 4 ประการ อันได้แก่ การยึดหลักภายในตน การมีความรู้สึกผิด การต้านทานสิ่งยั่วยวนใจ และการยอมรับและสารภาพผิด ในเด็กทั้งชายและหญิงที่มีอายุระหว่าง 4 – 13 ปี พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบได้รับความรักมาก (กล่าวคือ ผู้เลี้ยงดูรักเข้าใจ ให้การสนับสนุน และให้ความสำคัญแก่เด็ก พยายามกล่าวอธิบายสิ่งต่าง ๆ ให้เด็กฟัง ใช้การลงโทษให้เจ็บกายแต่น้อย และให้เหตุผลในการบังคับเด็กเสมอ) มีการยึดหลักภายในตน การมีความรู้สึกผิด การต้านทานสิ่งยั่วยวนใจ และการยอมรับและสารภาพผิด สูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบได้รับความรักน้อย

วอลเตอร์ และปาร์ค (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่น ๆ. 2520 : 29 ; อ้างอิงจาก Walters & Parke. 1976. *Progress in experimental personality research*. p. 207 – 217) ได้รวบรวมงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล เป็นเด็กที่ไม่ก้าวร้าว รู้จักผิดชอบชั่วดี และมีพัฒนาการทางความรู้สึกละเอียด

จากผลการวิจัยในต่างประเทศดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การอบรมเลี้ยงดูส่งผลต่อความรู้สึกผิดชอบของบุคคล แต่เนื่องจากในประเทศไทยยังไม่มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความรู้สึกผิดชอบและการอบรมเลี้ยงดู ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความรู้สึกผิดชอบและการอบรมเลี้ยงดู เพื่อตรวจสอบว่าการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกันจะส่งผลให้มีความรู้สึกผิดชอบที่ต่างกัันหรือไม่ อย่างไร

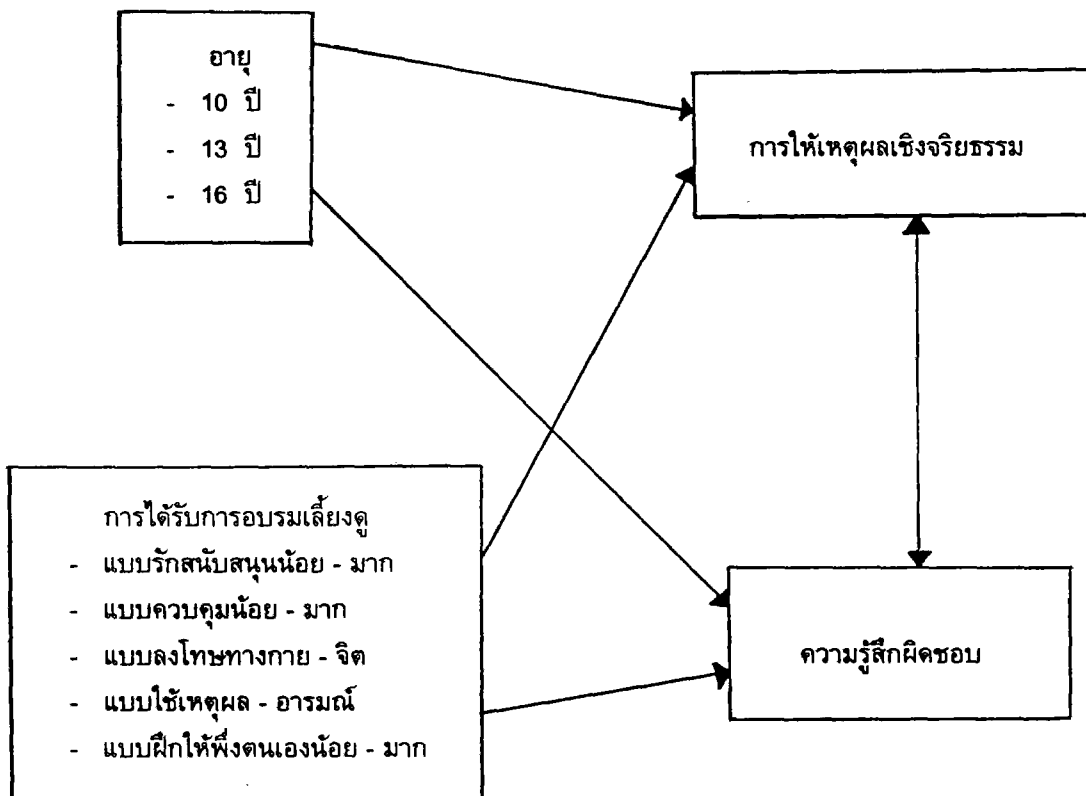
สมมติฐานในการวิจัย

1. การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กัน ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม
2. การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร มีการพัฒนาตามระดับอายุที่เพิ่มขึ้น ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม
3. ความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร มีการพัฒนาตามระดับอายุที่เพิ่มขึ้น ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม
4. การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน มีความแตกต่างกัน ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม
5. ความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน มีความแตกต่างกัน ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นเด็กและเยาวชน อายุ 10 , 13 และ 16 ปีที่กำลังศึกษาอยู่และอาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ขนาดกลาง ซึ่งมีจำนวนหลังคาเรือนเท่ากับ 141 – 499 หลังคาเรือนต่อพื้นที่ 1 ชุมชน ทั้งชุมชนไทยพุทธและชุมชนไทยมุสลิมในพื้นที่ 7 เขต ซึ่งแต่ละพื้นที่เขตจะมีทั้งชุมชนไทยพุทธและชุมชนไทยมุสลิมอยู่ในพื้นที่เขตเดียวกัน ได้แก่

1. เขตจอมทอง
2. เขตธนบุรี
3. เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย
4. เขตราชเทวี
5. เขตวังทองหลาง
6. เขตสวนหลวง

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นเด็กและเยาวชน อายุ 10 , 13 และ 16 ปีที่กำลังศึกษาอยู่และอาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ขนาดกลาง ซึ่งมีจำนวนหลังคาเรือนเท่ากับ 141 – 499 หลังคาเรือนต่อพื้นที่ 1 ชุมชน ในพื้นที่ 7 เขต ได้แก่ เขตจอมทอง เขตธนบุรี เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตราชเทวี เขตวังทองหลาง และเขตสวนหลวง โดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) มา 1 เขต ได้เขตธนบุรี แล้วสุ่มชุมชนไทยพุทธมา 1 ชุมชน จากทั้งหมด 25 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนกุฎีขาว ชุมชนกุฎีจีน ชุมชนแก้ววิทยา ชุมชนไกวบ่อพัฒนา ชุมชนข้างสถานีรถไฟวงเวียนใหญ่ ชุมชนแซ่ซิ้มสวนบน ชุมชนตรอกเทวดา ชุมชนตรอกสะพานยาว ชุมชนประสานมิตร ชุมชนปู่ศุข ชุมชนพัฒนาบ้านล่าง ชุมชนโรงเจ 1 ชุมชนโรงเจ 2 ชุมชนวัดกัลยาณ์ ชุมชนวัดดาวคะนอง ชุมชน

วัดบุปผาราม ชุมชนวัดประยูรวงศ์ ชุมชนวัดราชวรินทร์ ชุมชนวัดใหญ่ศรีสุพรรณ ชุมชนวัดอินทาราม ชุมชนศรีภูมิ ชุมชนสองร้อยห้อง ชุมชนสายสัมพันธ์ ชุมชนสี่แยกบ้านแขก และชุมชนสุทธาราม โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้ชุมชนวัดใหญ่ศรีสุพรรณ สำหรับชุมชนไทยมุสลิมมีเพียงชุมชนเดียว คือ ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ จึงได้ใช้เป็นชุมชนตัวอย่าง ต่อจากนั้นได้สุ่มกลุ่มตัวอย่างมาศึกษาในทั้งชุมชนไทยพุทธกับชุมชนไทยมุสลิม โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ทั้งนี้มีจำนวนดังต่อไปนี้

ตาราง 3 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามประเภทชุมชนและระดับอายุ

ระดับอายุ	ประเภทชุมชน		รวม
	ชุมชนไทยพุทธ (ชุมชนวัดใหญ่ศรีสุพรรณ)	ชุมชนไทยมุสลิม (ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ)	
10 ปี	50 คน	50 คน	100 คน
13 ปี	50 คน	50 คน	100 คน
16 ปี	50 คน	50 คน	100 คน
รวม	150 คน	150 คน	300 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเกศศิริ บุญญะอดิชาติ (2541) ที่สร้างขึ้นตามแนวทางทฤษฎีของโคลเบอร์กมาปรับปรุงใช้ ซึ่งลักษณะของแบบวัดที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้จะประกอบด้วยสถานการณ์สมมติที่เป็นปัญหาขัดแย้งทางจริยธรรม จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่องที่ 1 “ อุบัติเหตุเป็นเหตุ ” เรื่องที่ 2 “ ทำไมต้องตีกัน ” และเรื่องที่ 3 “ ความจำเป็นบังคับ ” โดยแต่ละเรื่องผู้วิจัยได้สร้างคำตอบให้เลือกจำนวน 6 ตัวเลือกตามขั้นต่าง ๆ ของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมทั้ง 6 ขั้น ในทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก เพื่อให้ผู้ตอบตัดสินใจว่าจะเลือกกระทำอย่างไร และเพราะเหตุใดจึงเลือกกระทำเช่นนั้น

ขั้นตอนการปรับปรุงและหาคุณภาพของแบบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดนิยามปฏิบัติการของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม
3. นำสถานการณ์สมมติที่เป็นปัญหาขัดแย้งทางจริยธรรม ในแบบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเกศศิริ บุญญะอดิชาติ (2541) ทั้งหมดจำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ เรื่องที่ 1 “ ความกลัวของกนกพร ” เรื่องที่ 2 “ อุบัติเหตุเป็นเหตุ ” เรื่องที่ 3 “ เพื่อนรัก ” เรื่องที่ 4 “ ทำไมถึงต้องตีกัน ” และเรื่องที่ 5 “ ความจำเป็นบังคับ ” มาคัดเลือกเหลือเพียง 4 เรื่องที่มีความเหมาะสมกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่างซึ่งอยู่ในช่วงวัยเด็กตอนปลายถึงวัยรุ่น โดยตัดเรื่อง “ เพื่อนรัก ” ออกไป เพราะสถานการณ์สมมติของเรื่องนี้เน้นธรรมชาติของช่วงวัยรุ่นมากเกินไป จึงอาจไม่เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 10 ปี ซึ่งจัดอยู่ในช่วงวัยเด็กตอนปลาย

4. นำคำตอบต่าง ๆ ที่ตรงกับกรให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแต่ละชั้นที่ได้จากแบบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเกสศิริ บุญญะอดิชาติ (2541) มาคัดเลือก โดยในแต่ละชั้นจะคัดเอาเพียง 1 คำตอบที่ผู้วิจัยคิดว่าดีที่สุด (โดยการพิจารณาถึงความเข้าใจในถ้อยคำภาษาที่ใช้ ซึ่งควรจะเข้าใจง่ายและเข้าใจตรงกันในกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 ระดับอายุ คือ 10 , 13 และ 16 ปี นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาถึงความสอดคล้องกับนิยามปฏิบัติการในแต่ละชั้นของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้วย) ของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมซึ่งมีทั้งหมด 6 ชั้น เพื่อนำมาเป็นตัวเลือก รวมทั้งหมดเป็น 6 คำตอบ (6 ตัวเลือก) ในสถานการณ์สมมติที่เป็นปัญหาขัดแย้งทางจริยธรรมแต่ละเรื่อง

5. ปรับปรุงถ้อยคำของสถานการณ์สมมติและตัวเลือกให้มีความเหมาะสมกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง และให้ครอบคลุมนิยามปฏิบัติการที่ได้กำหนดไว้

6. นำแบบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่ได้ปรับปรุงแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 4 ท่าน ได้แก่ รศ. ดร. ดวงเดือน ศาสตรภักดิ์ อาจารย์สมเกียรติ ทิพย์ทัศน์ ผศ. ประณต คำนิม และอาจารย์ ดร. วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี ตรวจสอบเพื่อหาความเที่ยงตรงในเนื้อหา และความเหมาะสมในการใช้ภาษา

7. นำแบบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจแล้ว มาแก้ไข ปรับปรุงเนื้อหาและภาษาให้เหมาะสม

8. นำแบบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่แก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปทดลองใช้กับเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร เขตธนบุรี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีลักษณะและคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 คน

9. นำแบบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่ได้จากข้อ 8 มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด แล้วนำมาวิเคราะห์รายข้อเพื่อหาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัด ได้ค่าสหสัมพันธ์ตั้งแต่ .634 ถึง .792 (รายละเอียดดูในภาคผนวก ข ตาราง 32) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) เท่ากับ .6592

10. นำแบบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่ได้วิเคราะห์ทางสถิติแล้ว ไปปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง โดยตัดเรื่องที่ 1 “ ความกลัวของกนกพร ” ออกไป (เพราะเป็นเรื่องที่มีค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมต่ำที่สุด) เพื่อคัดเลือกให้เหลือเพียง 3 เรื่อง ได้ค่าสหสัมพันธ์ตั้งแต่ .674 ถึง .792 (รายละเอียดดูในภาคผนวก ข ตาราง 32) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) เท่ากับ .6607 แล้วจึงนำไปใช้ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างจริง

ตัวอย่างของแบบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

เรื่องที่ 1 “ อุปติเหตุเป็นเหตุ ”

รินดาและเพื่อน ๆ นัดกันว่าจะไปออกค่ายพักแรมกับชมรมอาสาในช่วงปิดภาคเรียนนี้ แต่เผอิญในวันก่อนที่จะเดินทาง แม่ของรินดาหกล้มกระดูกขาหัก ต้องเข้าเฝือกไว้ ส่วนแม่ของรินดาเห็นว่าลูกสาวอยากไปออกค่ายพักแรมมานานแล้ว จึงบอกให้รินดาไปกับเพื่อน ๆ และไม่ต้องเป็นห่วง ถ้านักเรียนเป็นรินดา นักเรียนจะ

_____ ไม่ไปออกค่ายพักแรม เพราะกลัวแม่จะโกรธ

_____ ไม่ไปออกค่ายพักแรม เพราะแม่ขาหักไม่มีใครดูแล ถ้าเราไปค่ายก็ไม่สนุกอยู่ดี

_____ ไม่ไปออกค่ายพักแรม เพราะอาจจะถูกว่าเป็นลูกอกตัญญู

- _____ ไม่ไปออกค่ายพักแรม เพราะเป็นหน้าที่ของลูกที่จะต้องดูแลบุพการีในยามที่ท่าน
ไม่สบาย
- _____ ไม่ไปออกค่ายพักแรม เพราะแม่สำคัญกว่าสิ่งอื่นใด และความกตัญญูทดแทนคือ
สิ่งที่ลูกที่ดีควรกระทำ
- _____ ไม่ไปออกค่ายพักแรม เพราะรู้สึกเหนื่อยใจที่จะไปสนุกสนานโดยแม่ต้องลำบาก
ไม่มีคนคอยดูแล

เกณฑ์การให้คะแนน

การตรวจให้คะแนนกระทำโดยผู้วิจัย ซึ่งกำหนดให้คำตอบที่ตรงกับชั้นการให้เหตุผลเชิง
จริยธรรมตามแนวทฤษฎีของโคลเบอร์กในชั้นที่ 1 , 2 , 3 , 4 , 5 , 6 มีคะแนนเป็น 1 , 2 , 3 ,
4 , 5 , 6 ตามลำดับ

เกณฑ์การจัดระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

แบบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ มีพิสัยคะแนนอยู่ระหว่าง
3 – 18 คะแนน มีรายละเอียดในการจัดระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ตอบด้วยค่าเฉลี่ย (Mean)
ดังนี้

ผู้ที่ได้คะแนนระหว่าง 0 – 1.0 คะแนน จัดเป็นผู้ที่มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมใน
ขั้นที่ 1
ผู้ที่ได้คะแนนระหว่าง 1.1 – 2.0 คะแนน จัดเป็นผู้ที่มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมใน
ขั้นที่ 2
ผู้ที่ได้คะแนนระหว่าง 2.1 – 3.0 คะแนน จัดเป็นผู้ที่มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมใน
ขั้นที่ 3
ผู้ที่ได้คะแนนระหว่าง 3.1 – 4.0 คะแนน จัดเป็นผู้ที่มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมใน
ขั้นที่ 4
ผู้ที่ได้คะแนนระหว่าง 4.1 – 5.0 คะแนน จัดเป็นผู้ที่มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมใน
ขั้นที่ 5
ผู้ที่ได้คะแนนระหว่าง 5.1 – 6.0 คะแนน จัดเป็นผู้ที่มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมใน
ขั้นที่ 6

2. แบบสอบถามความรู้สึกผิดชอบ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามความรู้สึกผิดชอบของกาญจนา ควรสุภา
(2516) มาปรับปรุงใช้ โดยพิจารณาข้อคำถามให้ครอบคลุมในเรื่องความรู้สึกผิดชอบต่อตนเอง ต่อ
ครอบครัว และต่อสังคมหรือชุมชน ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นมาตรประมาณ
ค่า (Rating Scale) 4 ระดับ คือ จริงที่สุด ค่อนข้างจริง ไม่ค่อยจริง และไม่จริงเลย จำนวน 20 ข้อ
โดยแต่ละข้อคำถามจะมีข้อความให้อ่าน แล้วให้ผู้อ่านพิจารณาว่าตนเองมีลักษณะนิสัย ความรู้สึก เหมือน
ในข้อความนั้น ๆ มากน้อยเพียงใด และเลือกตอบให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงของตนเองมากที่สุด

ขั้นตอนการปรับปรุงแบบสอบถามความรู้สึกผิดชอบ

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดนิยามปฏิบัติการของความรู้สึกผิดชอบ

3. นำข้อคำถามจากแบบสอบถามความรู้สึกผิดชอบของกาญจนา ควรสุภา (2516) ซึ่งเป็นมาตรฐานค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 40 ข้อ แต่ละข้อจะมีข้อความให้อ่าน แล้วให้ผู้ตอบพิจารณาว่าตนเองมีลักษณะนิสัย ความรู้สึกเหมือนข้อเท็จจริงในข้อความนั้น ๆ มากน้อยเพียงใด มาคัดเลือกและสร้างข้อคำถามบางส่วนที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับชุมชนและสภาพแวดล้อมของชุมชนเพิ่มเติม โดยปรับปรุงถ้อยคำของข้อคำถามให้มีความเหมาะสมกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง และให้ครอบคลุมนิยามปฏิบัติการที่ได้กำหนดไว้

4. นำแบบสอบถามความรู้สึกผิดชอบที่ได้ปรับปรุงแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 4 ท่าน ได้แก่ รศ. ดร. ดวงเดือน ศาสตรภักดิ์ อาจารย์สมเกียรติ ทิพย์ทัศน์ ผศ. ประณต เจ้าฉิม และอาจารย์ ดร. วิลาศลักษณ์ ชั่ววัลลี ตรวจสอบเพื่อหาความเที่ยงตรงในเนื้อหา และความเหมาะสมในการใช้ภาษา

5. นำแบบสอบถามความรู้สึกผิดชอบที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจแล้ว มาแก้ไข ปรับปรุงเนื้อหา และภาษาให้เหมาะสม

6. นำแบบสอบถามความรู้สึกผิดชอบที่แก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปทดลองใช้กับเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร เขตธนบุรี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีลักษณะและคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 คน

7. นำแบบสอบถามความรู้สึกผิดชอบที่ได้จากข้อ 6 มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด แล้วนำมาวิเคราะห์รายข้อเพื่อหาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ได้ค่าสหสัมพันธ์ตั้งแต่ .051 ถึง .705 (รายละเอียดดูในภาคผนวก ข ตาราง 33) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) เท่ากับ .8919

8. นำแบบสอบถามความรู้สึกผิดชอบที่ได้วิเคราะห์ทางสถิติแล้ว มาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง โดยเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมในระดับสูงและครอบคลุมนิยามปฏิบัติการ จำนวน 20 ข้อ ได้ค่าสหสัมพันธ์ตั้งแต่ .424 ถึง .705 (รายละเอียดดูในภาคผนวก ข ตาราง 34) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) เท่ากับ .8874 แล้วจึงนำไปใช้ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างจริง

ตัวอย่างแบบสอบถามความรู้สึกผิดชอบ

ตาราง 4 ตัวอย่างแบบสอบถามความรู้สึกผิดชอบ

คำถาม	จริงที่สุด	ค่อนข้างจริง	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริงเลย
1. ดีใจถ้าพูดโกหกแล้วไม่มีใครจับได้				✓
2. ละอายใจหลังจากพูดคำหยาบออกไปด้วยความโมโห		✓		

เกณฑ์การให้คะแนน

สำหรับข้อคำถามเชิงบวก

ผู้ที่ตอบว่าจริงที่สุด จะได้ 4 คะแนน

ผู้ที่ตอบว่าค่อนข้างจริง จะได้ 3 คะแนน

ผู้ที่ตอบว่าไม่ค่อยจริง	จะได้ 2 คะแนน
ผู้ที่ตอบว่าไม่จริงเลย	จะได้ 1 คะแนน
สำหรับข้อคำถามเชิงลบ	
ผู้ที่ตอบว่าจริงที่สุด	จะได้ 1 คะแนน
ผู้ที่ตอบว่าค่อนข้างจริง	จะได้ 2 คะแนน
ผู้ที่ตอบว่าไม่ค่อยจริง	จะได้ 3 คะแนน
ผู้ที่ตอบว่าไม่จริงเลย	จะได้ 4 คะแนน

เกณฑ์การจัดระดับความรู้สึกผิดชอบ

แบบสอบถามความรู้สึกผิดชอบที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ มีพิสัยคะแนนอยู่ระหว่าง 20 – 80 คะแนน มีรายละเอียดในการจัดระดับความรู้สึกผิดชอบของผู้ตอบด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) ดังนี้

ผู้ที่ได้คะแนนระหว่าง 1.0 – 2.0 คะแนน จัดเป็นผู้ที่มีความรู้สึกผิดชอบในระดับต่ำ

ผู้ที่ได้คะแนนระหว่าง 2.1 – 3.0 คะแนน จัดเป็นผู้ที่มีความรู้สึกผิดชอบในระดับปานกลาง

ผู้ที่ได้คะแนนระหว่าง 3.1 – 4.0 คะแนน จัดเป็นผู้ที่มีความรู้สึกผิดชอบในระดับสูง

3. แบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดู

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบวัดวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรของดวงเดือน พันธุมนาวิน อรพินทร์ ชูชม และงามตา วนินทานนท์ (2528) และแบบสอบถามการฝึกให้ฟังตนเอง กับการยับยั้งการฟังตนเองของมาลา วิรุณานนท์ (2515) มาปรับปรุงใช้ โดยในส่วนแบบวัดวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรของดวงเดือน พันธุมนาวิน อรพินทร์ ชูชม และงามตา วนินทานนท์ (2528) นั้นประกอบด้วยแบบวัดปริมาณการใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร 4 วิธี จำนวน 40 ข้อ (ได้แก่ 1. แบบรักสนับสนุน 2. แบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ 3. แบบลงโทษทางกายมากกว่าทางจิต 4. แบบควบคุม) และความเร็วในการฝึกให้เด็กฟังตนเอง จำนวน 10 ข้อ รวมทั้งหมด 50 ข้อ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำมาปรับปรุงใช้เฉพาะแบบวัดปริมาณการใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร 4 วิธี เพราะเป็นการวัดปริมาณการรับรู้เกี่ยวกับวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร ส่วนแบบวัดความเร็วในการฝึกให้ฟังตนเองนั้นเป็นการวัดรายละเอียดข้อมูลการปฏิบัติจริงในช่วงเวลาที่ผ่านมา ซึ่งอาจมีความคลาดเคลื่อนในการทบทวนความจำเกี่ยวกับระดับอายุแท้จริงที่ฝึกให้เด็กฟังตนเอง ผู้วิจัยจึงไม่ได้นำมาปรับปรุงใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากผู้วิจัยได้นำแบบวัดวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรของดวงเดือน พันธุมนาวิน อรพินทร์ ชูชม และงามตา วนินทานนท์ (2528) ในตอนความเร็วในการฝึกให้ฟังตนเอง มาทดลองใช้กับเด็กและเยาวชนอายุ 16 ปีที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดพร้อมทั้งมารดาของพวกเขา ทั้งหมดจำนวน 10 คู่ แล้วพบว่าคำตอบของเด็กและเยาวชนกับมารดาของพวกเขา นั้นไม่ตรงกัน แสดงว่าผู้ตอบเกิดปัญหาในการทบทวนความจำเกี่ยวกับระดับอายุที่ได้รับการฝึกให้ฟังตนเอง ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เลือกแบบสอบถามการฝึกให้ฟังตนเอง กับการยับยั้งการฟังตนเองของมาลา วิรุณานนท์ (2515) ซึ่งเป็นการวัดปริมาณการรับรู้เกี่ยวกับการฝึกให้ฟังตนเองน้อย – มากมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ โดยลักษณะของแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ คือ จริงที่สุด ค่อนข้างจริง ไม่ค่อยจริง และไม่จริงเลย จำนวน 35 ข้อ แบ่งออกเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย - มาก จำนวน 7 ข้อ ข้อคำถามเกี่ยวกับการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย - มาก จำนวน 7 ข้อ ข้อคำถามเกี่ยวกับการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกาย - จิต จำนวน 7 ข้อ ข้อคำถามเกี่ยวกับการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล - อารมณ์ จำนวน 7 ข้อ

และข้อคำถามเกี่ยวกับการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองน้อย - มาก จำนวน 7 ข้อ โดยแต่ละข้อคำถามจะมีข้อความให้อ่านเกี่ยวกับการปฏิบัติของพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูต่อตัวผู้อ่าน แล้วให้ผู้อ่านพิจารณาว่าข้อความนั้น ๆ เป็นจริงสำหรับตนเองมากน้อยเพียงใด และเลือกตอบให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงของตนเองมากที่สุด

ขั้นตอนการปรับปรุงแบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดู

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดนิยามปฏิบัติการของการได้รับการอบรมเลี้ยงดู
3. นำข้อคำถามจากแบบวัดวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรของดวงเดือน พันธุมนาวิน

อรพินท์ ชูชม และงามตา วนิทานนท์ (2528) ซึ่งเป็นมาตรฐานค่า 6 ระดับ จำนวน 40 ข้อ แบ่งออกเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน จำนวน 10 ข้อ ข้อคำถามเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม จำนวน 10 ข้อ ข้อคำถามเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกายมากกว่าทางจิต จำนวน 10 ข้อ และข้อคำถามเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ จำนวน 10 ข้อ โดยแต่ละข้อจะมีข้อความให้อ่าน แล้วให้ผู้ตอบพิจารณาว่าข้อความนั้นเป็นจริงสำหรับตนเองมากน้อยเพียงใด มาปรับปรุงถ้อยคำของข้อคำถามให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง และให้ครอบคลุมนิยามปฏิบัติการที่ได้กำหนดไว้

4. นำแบบสอบถามการฝึกให้พึ่งตนเอง กับการยับยั้งการพึ่งตนเองของมาลา วิรุณานนท์ (2515) ซึ่งเป็นมาตรฐานค่า 5 ระดับ จำนวน 28 ข้อ แต่ละข้อจะมีข้อความสั้น ๆ บรรยายการกระทำของแม่คนใดคนหนึ่งที่มีต่อลูก เพื่อใช้วัดทัศนคติของแม่ที่มีต่อบทบาทของตนเองและต่อบทบาทของแม่คนอื่น ๆ ในการฝึกลูกให้รู้จักพึ่งตนเองและยับยั้งไม่ให้ลูกพึ่งตนเอง มาคัดเลือกให้เหลือเพียง 10 ข้อ จาก 28 ข้อ แล้วปรับปรุงเนื้อหาและถ้อยคำของข้อคำถามให้มีความเหมาะสมกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง และให้ครอบคลุมนิยามปฏิบัติการที่ได้กำหนดไว้

5. นำแบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่ได้ปรับปรุงแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 4 ท่าน ได้แก่ รศ. ดร. ดวงเดือน ศาสตราภักดิ์ อาจารย์สมเกียรติ กิพยทัศน์ ผศ. ประณต เค้าฉิม และอาจารย์ ดร. วิลาศลักษณ์ ชั่ววัลลี ตรวจสอบเพื่อหาความเที่ยงตรงในเนื้อหา และความเหมาะสมในการใช้ภาษา

6. นำแบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจแล้ว มาแก้ไข ปรับปรุงเนื้อหาและภาษาให้เหมาะสม

7. นำแบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่แก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปทดลองใช้กับเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร เขตธนบุรี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีลักษณะและคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 คน

8. นำแบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่ได้จากข้อ 7 มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด แล้วนำมาวิเคราะห์รายข้อเพื่อหาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามปรากฏผลดังนี้

8.1 แบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย - มาก จำนวน 10 ข้อ ได้ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมตั้งแต่ .429 ถึง .829 (รายละเอียดดูในภาคผนวก ข ตาราง 35) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) เท่ากับ .8278 ปรับปรุงแก้ไข

อีกครั้ง โดยเลือกข้อที่มีค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมในระดับสูงและครอบคลุมนิยามปฏิบัติการ จำนวน 7 ข้อ ได้ค่าสหสัมพันธ์ตั้งแต่ .532 ถึง .829 (รายละเอียดดูในภาคผนวก ข ตาราง 36) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) เท่ากับ .8373

8.2 แบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย – มาก จำนวน 10 ข้อ ได้ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมตั้งแต่ .189 ถึง .717 (รายละเอียดดูในภาคผนวก ข ตาราง 35) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) เท่ากับ .5866 ปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง โดยเลือกข้อที่มีค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมในระดับสูงและครอบคลุมนิยามปฏิบัติการ จำนวน 7 ข้อ ได้ค่าสหสัมพันธ์ตั้งแต่ .421 ถึง .717 (รายละเอียดดูในภาคผนวก ข ตาราง 36) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) เท่ากับ .6616

8.3 แบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกาย – จิต จำนวน 10 ข้อ ได้ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมตั้งแต่ .083 ถึง .673 (รายละเอียดดูในภาคผนวก ข ตาราง 35) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) เท่ากับ .2558 ปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง โดยเลือกข้อที่มีค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมในระดับสูงและครอบคลุมนิยามปฏิบัติการ จำนวน 7 ข้อ ได้ค่าสหสัมพันธ์ตั้งแต่ .331 ถึง .673 (รายละเอียดดูในภาคผนวก ข ตาราง 36) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) เท่ากับ .6290

8.4 แบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล – อารมณ์ จำนวน 10 ข้อ ได้ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมตั้งแต่ .255 ถึง .692 (รายละเอียดดูในภาคผนวก ข ตาราง 35) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) เท่ากับ .7539 ปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง โดยเลือกข้อที่มีค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมในระดับสูงและครอบคลุมนิยามปฏิบัติการ จำนวน 7 ข้อ ได้ค่าสหสัมพันธ์ตั้งแต่ .535 ถึง .692 (รายละเอียดดูในภาคผนวก ข ตาราง 36) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) เท่ากับ .7546

8.5 แบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองน้อย – มาก จำนวน 10 ข้อ ได้ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมตั้งแต่ .236 ถึง .648 (รายละเอียดดูในภาคผนวก ข ตาราง 35) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) เท่ากับ .3512 ปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง โดยเลือกข้อที่มีค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมในระดับสูงและครอบคลุมนิยามปฏิบัติการ จำนวน 7 ข้อ ได้ค่าสหสัมพันธ์ตั้งแต่ .302 ถึง .648 (รายละเอียดดูในภาคผนวก ข ตาราง 36) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) เท่ากับ .5361

สำหรับแบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดูทั้งฉบับ จำนวน 50 ข้อ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) เท่ากับ .7733 ซึ่งเมื่อปรับปรุงแก้ไข แล้วคัดเลือกให้เหลือเพียง 35 ข้อ จะได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) เท่ากับ .8305

9. นำแบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว (จากข้อ 8) ไปใช้ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างจริง

ตัวอย่างแบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดู

ตาราง 5 ตัวอย่างแบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย – มาก

คำถาม	จริงที่สุด	ค่อนข้างจริง	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริงเลย
1. พ่อแม่แสดงให้เห็นว่าท่านรักฉันมาก	✓			

ตาราง 6 ตัวอย่างแบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย – มาก

คำถาม	จริงที่สุด	ค่อนข้างจริง	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริงเลย
1. พ่อแม่ปล่อยให้ฉันตัดสินใจเองในเรื่องส่วนตัว		✓		

ตาราง 7 ตัวอย่างแบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกาย – จิต

คำถาม	จริงที่สุด	ค่อนข้างจริง	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริงเลย
1. พ่อแม่ลงโทษฉันด้วยวิธีที่ทำให้ฉันเจ็บปวดตามร่างกาย				✓

ตาราง 8 ตัวอย่างแบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล – อารมณ์

คำถาม	จริงที่สุด	ค่อนข้างจริง	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริงเลย
1. พ่อแม่จะอธิบายถึงเหตุผลในการลงโทษฉัน			✓	

ตาราง 9 ตัวอย่างแบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองน้อย – มาก

คำถาม	จริงที่สุด	ค่อนข้างจริง	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริงเลย
1. พ่อแม่ให้ฉันอยู่บ้านคนเดียวในเวลากลางวันได้			✓	

เกณฑ์การให้คะแนน

สำหรับข้อคำถามเชิงบวก

ผู้ที่ตอบว่าจริงที่สุด จะได้ 4 คะแนน

ผู้ที่ตอบว่าค่อนข้างจริง จะได้ 3 คะแนน

ผู้ที่ตอบว่าไม่ค่อยจริง จะได้ 2 คะแนน

ผู้ที่ตอบว่าไม่จริงเลย จะได้ 1 คะแนน

สำหรับข้อคำถามเชิงลบ

ผู้ที่ตอบว่าจริงที่สุด จะได้ 1 คะแนน

ผู้ที่ตอบว่าค่อนข้างจริง จะได้ 2 คะแนน

ผู้ที่ตอบว่าไม่ค่อยจริง จะได้ 3 คะแนน

ผู้ที่ตอบว่าไม่จริงเลย จะได้ 4 คะแนน

เกณฑ์การจัดรูปแบบการได้รับการอบรมเลี้ยงดู

แบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 5 ตอน ตอนละ 7 ข้อ รวมทั้งหมด 35 ข้อ แต่ละตอนจะมีพิสัยคะแนนอยู่ระหว่าง 7 – 28 คะแนน และมีรายละเอียดในการจัดรูปแบบการได้รับการอบรมเลี้ยงดูด้วยการแจกแจงโค้งปกติ (The Normal Curve) ดังนี้

ตอนที่ 1 การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย – มาก

ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากับหรือต่ำกว่า $\bar{X} - 1 \text{ S.D.}$ จัดเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย

ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากับหรือสูงกว่า $\bar{X} + 1 \text{ S.D.}$ จัดเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก

ตอนที่ 2 การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย – มาก

ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากับหรือต่ำกว่า $\bar{X} - 1 \text{ S.D.}$ จัดเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมาก

ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากับหรือสูงกว่า $\bar{X} + 1 \text{ S.D.}$ จัดเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย

ตอนที่ 3 การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกาย – จิต

ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากับหรือต่ำกว่า $\bar{X} - 1 \text{ S.D.}$ จัดเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกาย

ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากับหรือสูงกว่า $\bar{X} + 1 \text{ S.D.}$ จัดเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิต

ตอนที่ 4 การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล – อารมณ์

ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากับหรือต่ำกว่า $\bar{X} - 1 \text{ S.D.}$ จัดเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อารมณ์

ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากับหรือสูงกว่า $\bar{X} + 1 \text{ S.D.}$ จัดเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล

ตอนที่ 5 การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองน้อย – มาก

ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากับหรือต่ำกว่า $\bar{X} - 1 \text{ S.D.}$ จัดเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองน้อย

ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากับหรือสูงกว่า $\bar{X} + 1 \text{ S.D.}$ จัดเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองมาก

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาทำการวิเคราะห์ ผู้วิจัยดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

1. นำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยไปยังประธานคณะกรรมการชุมชนวัดใหญ่ศรีสุพรรณ และชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการประสานงานไปยังเด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนวัดใหญ่ศรีสุพรรณและชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ เพื่อกำหนดวันและเวลาในการดำเนินการรวบรวมข้อมูล

2. นำแบบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม แบบสอบถามความรู้สึกผิดชอบ และแบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดู ไปทดสอบกับเด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยก่อนที่จะลงมือทำการทดสอบต้องอธิบายให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจวัตถุประสงค์ และประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำแบบวัดและแบบสอบถาม ตลอดจนให้เข้าใจในวิธีการตอบแบบทดสอบที่ถูกต้องเสียก่อน จึงเริ่มทำการทดสอบ

3. คัดเลือกเฉพาะแบบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม แบบสอบถามความรู้สึกผิดชอบ และแบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่มีความสมบูรณ์ในการตอบ มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และนำไปวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบ ของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร

2. ทดสอบความสัมพันธ์ของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ค่า r)

3. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ระหว่างเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ที่มีอายุ 10 , 13 และ 16 ปี โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทิศทางเดียว

4. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนความรู้สึกผิดชอบ ระหว่างเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ที่มีอายุ 10 , 13 และ 16 ปี โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทิศทางเดียว

5. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ระหว่างเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน โดยใช้การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสองค่า (t - test)

6. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนความรู้สึกผิดชอบ ระหว่างเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน โดยใช้การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสองค่า (t - test)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติสำหรับการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS 10.0.7 for Windows ในการวิเคราะห์

1.1 ค่าอำนาจจำแนก โดยการหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม

แบบ Pearson Product Moment Correlation

1.2 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient)

2. สถิติสำหรับทดสอบสมมติฐาน

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS 10.0.7 for Windows ในการวิเคราะห์

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ค่า r)

2.2 ความแตกต่างของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ระหว่างเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ที่มีอายุ 10 , 13 และ 16 ปี โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทิศทางเดียว

2.3 ความแตกต่างของคะแนนความรู้สึกผิดชอบ ระหว่างเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ที่มีอายุ 10 , 13 และ 16 ปี โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทิศทางเดียว

2.4 ความแตกต่างของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ระหว่างเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน โดยใช้การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสองค่า (t - test)

2.5 ความแตกต่างของคะแนนความรู้สึกผิดชอบ ระหว่างเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน โดยใช้การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสองค่า (t - test)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ได้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร จำนวน 300 คน และนำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS⁺ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม

ตอนที่ 6 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

N	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t - distribution
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน F - distribution
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนน (Sum of Square)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยผลบวกกำลังสองของคะแนน (Mean Square)
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
***	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม ดังที่ได้แสดงไว้ในตาราง 10

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม

ตัวแปร	ประเภทชุมชน	อายุ (ปี)	N	$\bar{X}$	S.D.
การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ชุมชนไทยพุทธ	10	50	3.8333	1.1354
		13	50	4.0200	.8314
		16	50	4.1867	.9480
		รวม	150	4.0133	.9837
	ชุมชนไทยมุสลิม	10	50	3.8467	.8363
		13	50	4.0067	.8947
		16	50	4.4133	.8743
		รวม	150	4.0889	.8955
	รวม	10	100	3.8400	.9921
		13	100	4.0133	.8593
		16	100	4.3000	.9144
		รวม	300	4.0511	.9398

ตาราง 10 (ต่อ)

ตัวแปร	ประเภทชุมชน	อายุ (ปี)	N	$\bar{X}$	S.D.
ความรู้สึกลึกซึ้ง	ชุมชนไทยพุทธ	10	50	2.8310	.4479
		13	50	2.8640	.3320
		16	50	2.8810	.4599
		รวม	150	2.8587	.4150
	ชุมชนไทยมุสลิม	10	50	2.8290	.4372
		13	50	2.6960	.4014
		16	50	2.8970	.4125
		รวม	150	2.8073	.4229
	รวม	10	100	2.8300	.4403
		13	100	2.7800	.3761
		16	100	2.8890	.4347
		รวม	300	2.8330	.4190

ผลการวิเคราะห์จากตาราง 10 แสดงให้เห็นว่า

ในกลุ่มรวม

เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร มีคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 4 (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.0511) และเมื่อแยกพิจารณาตามระดับอายุ พบว่า เด็กและเยาวชนที่มีอายุ 10 และ 13 ปี มีคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 4 (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8400 และ 4.0133 ตามลำดับ) ส่วนเด็กและเยาวชนที่มีอายุ 16 ปี มีคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 5 (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.3000)

เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร มีคะแนนความรู้สึกลึกซึ้งอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.8330) และเมื่อแยกพิจารณาตามระดับอายุ พบว่า เด็กและเยาวชนที่มีอายุ 10 , 13 และ 16 ปี มีคะแนนความรู้สึกลึกซึ้งอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.8300 , 2.7800 และ 2.8890 ตามลำดับ)

ในกลุ่มไทยพุทธ

เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร มีคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 4 (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.0133) และเมื่อแยกพิจารณาตามระดับอายุ พบว่า เด็กและเยาวชนที่มีอายุ 10 และ 13 ปี มีคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 4 (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8333 และ 4.0200 ตามลำดับ) ส่วนเด็กและเยาวชนที่มีอายุ 16 ปี มีคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 5 (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.1867)

เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร มีคะแนนความรู้สึกลึกซึ้งอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.8587) และเมื่อแยกพิจารณาตามระดับอายุ พบว่า เด็กและเยาวชนที่มีอายุ 10 , 13 และ 16 ปี มีคะแนนความรู้สึกลึกซึ้งอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.8310 , 2.8640 และ 2.8810 ตามลำดับ)

ในกลุ่มไทยมุสลิม

เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร มีคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 5 (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.0889) และเมื่อแยกพิจารณาตามระดับอายุ พบว่า เด็กและเยาวชนที่มีอายุ 10 และ 13 ปี มีคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 4 (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8467 และ 4.0067 ตามลำดับ) ส่วนเด็กและเยาวชนที่มีอายุ 16 ปี มีคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 5 (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.4133)

เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร มีคะแนนความรู้สึกผิดชอบอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.8073) และเมื่อแยกพิจารณาตามระดับอายุ พบว่า เด็กและเยาวชนที่มีอายุ 10 , 13 และ 16 ปี มีคะแนนความรู้สึกผิดชอบอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.8290 , 2.6960 และ 2.8970 ตามลำดับ)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ว่า : การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กัน ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม ดังที่ได้แสดงไว้ในตาราง 11

ตาราง 11 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม

ประเภทชุมชน	N	r
ชุมชนไทยพุทธ	150	.503***
ชุมชนไทยมุสลิม	150	.710***
รวม	300	.598***

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ผลการวิเคราะห์จากตาราง 11 แสดงให้เห็นว่า

การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มรวม กลุ่มไทยพุทธ และกลุ่มไทยมุสลิม มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .598 , .503 และ .710 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ว่า : การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชน ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร มีการพัฒนาตามระดับอายุที่เพิ่มขึ้น ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม ดังที่ได้แสดงไว้ในตาราง 12 ถึง 19

3.1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มรวม ดังที่ได้แสดงไว้ใน ตาราง 12 ถึง 14

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชน อายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มรวม

ระดับอายุ	N	$\bar{X}$	S.D.
10 ปี	100	3.8400	.9921
13 ปี	100	4.0133	.8593
16 ปี	100	4.3000	.9144
รวม	300	4.0511	.9398

ตาราง 13 วิเคราะห์ความแปรปรวนของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มรวม

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2	10.794	5.397	6.328	.002
ภายในกลุ่ม	297	253.311	.853		
รวม	299	264.105			

ผลการวิเคราะห์จากตาราง 13 แสดงให้เห็นว่า

เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มรวม ที่มีอายุต่างกัน มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงนำผลการวิเคราะห์ที่ได้ไปตรวจสอบค่าความแตกต่างเป็นรายคู่ เพื่อดูว่าเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มรวม ที่มีอายุต่างกันทั้ง 3 ระดับนี้ มีคู่ใดบ้างที่มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกัน โดยใช้วิธีการ Tukey HSD ผลที่ได้แสดงไว้ในตาราง 14 ดังนี้

ตาราง 14 เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มรวม ที่มีอายุต่างกัน

อายุ	N	$\bar{X}$	10 ปี 3.8400	13 ปี 4.0133	16 ปี 4.3000
10 ปี	100	3.8400		-	0.4600*
13 ปี	100	4.0133			-
16 ปี	100	4.3000			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์จากตาราง 14 แสดงให้เห็นว่า

เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มรวม ที่มีอายุ 16 ปี มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า เด็กและเยาวชนที่มีอายุ 10 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานบางส่วน ส่วนเด็กและเยาวชนที่มีอายุ 10 ปี และ 13 ปี กับอายุ 13 ปี และ 16 ปี มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานบางส่วน

3.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มไทยพุทธ ดังที่ได้แสดงไว้ในตาราง 15 และ 16

ตาราง 15 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชน อายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มไทยพุทธ

ระดับอายุ	N	$\bar{X}$	S.D.
10 ปี	50	3.8333	1.1354
13 ปี	50	4.0200	.8314
16 ปี	50	4.1867	.9480
รวม	150	4.0133	.9837

ตาราง 16 วิเคราะห์ความแปรปรวนของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มไทยพุทธ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2	3.124	1.562	1.628	.200
ภายในกลุ่ม	147	141.071	.960		
รวม	149	144.196			

ผลการวิเคราะห์จากตาราง 16 แสดงให้เห็นว่า

เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มไทยพุทธ ที่มีอายุต่างกัน มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน

3.3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มไทยมุสลิม ดังที่ได้แสดงไว้ในตาราง 17 ถึง 19

ตาราง 17 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชน อายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มไทยมุสลิม

ระดับอายุ	N	$\bar{X}$	S.D.
10 ปี	50	3.8467	.8363
13 ปี	50	4.0067	.8947
16 ปี	50	4.4133	.8743
รวม	150	4.0889	.8955

ตาราง 18 วิเคราะห์ความแปรปรวนของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มไทยมุสลิม

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2	8.535	4.267	5.654	.004
ภายในกลุ่ม	147	110.947	.755		
รวม	149	119.481			

ผลการวิเคราะห์จากตาราง 18 แสดงให้เห็นว่า

เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มไทยมุสลิม ที่มีอายุต่างกัน มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงนำผลการวิเคราะห์ที่ได้ไปตรวจสอบค่าความแตกต่างเป็นรายคู่ เพื่อดูว่าเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มไทยมุสลิม ที่มีอายุต่างกันทั้ง 3 ระดับนี้ มีคู่ใดบ้างที่มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกัน โดยใช้วิธีการ Tukey HSD ผลที่ได้แสดงไว้ในตาราง 19 ดังนี้

ตาราง 19 เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของ เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มไทยมุสลิม ที่มีอายุต่างกัน

อายุ	N	$\bar{X}$	10 ปี	13 ปี	16 ปี
			3.8467	4.0067	4.4133
10 ปี	50	3.8467		-	0.5667*
13 ปี	50	4.0067			-
16 ปี	50	4.4133			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์จากตาราง 19 แสดงให้เห็นว่า

เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มไทยมุสลิม ที่มีอายุ 16 ปี มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า เด็กและเยาวชนที่มีอายุ 10 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานบางส่วน ส่วนเด็กและเยาวชนที่มีอายุ 10 ปี และ 13 ปี กับอายุ 13 ปี และ 16 ปี มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานบางส่วน

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความรู้สึกลึกซึ้งของเด็กและเยาวชนอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ว่า : ความรู้สึกลึกซึ้งของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร มีการพัฒนาตามระดับอายุที่เพิ่มขึ้น ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม ดังที่ได้แสดงไว้ในตาราง 20 ถึง 25

4.1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความรู้สึกลึกซึ้งของเด็กและเยาวชนอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มรวม ดังที่ได้แสดงไว้ในตาราง 20 และ 21

ตาราง 20 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มรวม

ระดับอายุ	N	$\bar{X}$	S.D.
10 ปี	100	2.8300	.4403
13 ปี	100	2.7800	.3761
16 ปี	100	2.8890	.4347
รวม	300	2.8330	.4190

ตาราง 21 วิเคราะห์ความแปรปรวนของความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มรวม

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2	.595	.298	1.704	.184
ภายในกลุ่ม	297	51.903	.175		
รวม	299	52.498			

ผลการวิเคราะห์จากตาราง 21 แสดงให้เห็นว่า เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มรวม ที่มีอายุต่างกัน มีความรู้สึกผิดชอบไม่แตกต่างกัน

4.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มไทยพุทธ ดังที่ได้แสดงไว้ในตาราง 22 และ 23

ตาราง 22 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มไทยพุทธ

ระดับอายุ	N	$\bar{X}$	S.D.
10 ปี	50	2.8310	.4479
13 ปี	50	2.8640	.3320
16 ปี	50	2.8810	.4599
รวม	150	2.8587	.4150

ตาราง 23 วิเคราะห์ความแปรปรวนของความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มไทยพุทธ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2	6.463E-02	3.232E-02	.186	.831
ภายในกลุ่ม	147	25.594	.174		
รวม	149	25.659			

ผลการวิเคราะห์จากตาราง 23 แสดงให้เห็นว่า

เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มไทยพุทธ ที่มีอายุต่างกัน มีความรู้สึกผิดชอบไม่แตกต่างกัน

4.3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มไทยมุสลิม ดังที่ได้แสดงไว้ในตาราง 24 และ 25

ตาราง 24 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มไทยมุสลิม

ระดับอายุ	N	$\bar{X}$	S.D.
10 ปี	50	2.8290	.4372
13 ปี	50	2.6960	.4014
16 ปี	50	2.8970	.4125
รวม	150	2.8073	.4229

ตาราง 25 วิเคราะห์ความแปรปรวนของความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มไทยมุสลิม

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2	1.045	.523	3.001	.053
ภายในกลุ่ม	147	25.597	.174		
รวม	149	26.642			

ผลการวิเคราะห์จากตาราง 25 แสดงให้เห็นว่า

เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มไทยมุสลิม ที่มีอายุต่างกัน มีความรู้สึกผิดชอบไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ว่า : การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน มีความแตกต่างกัน ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม ดังที่ได้แสดงไว้ในตาราง 26 ถึง 28

5.1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน ในกลุ่มรวม ดังที่ได้แสดงไว้ในตาราง 26

ตาราง 26 เปรียบเทียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน ในกลุ่มรวม

รูปแบบการได้รับการอบรมเลี้ยงดู	N	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
1. รักสนับสนุนมาก	39	4.3248	.7433	2.176	.033
รักสนับสนุนน้อย	41	3.9187	.9122		
2. ควบคุมน้อย	41	4.3740	.7645	2.120	.037
ควบคุมมาก	54	3.9938	.9350		
3. ลงโทษทางจิต	57	4.4795	.8286	5.619	.000
ลงโทษทางกาย	47	3.4752	.9945		
4. ใช้เหตุผล	51	4.4314	.7924	3.824	.000
ใช้อารมณ์	55	3.7879	.9282		
5. ฝึกให้พึ่งตนเองมาก	44	4.3561	.7415	3.566	.001
ฝึกให้พึ่งตนเองน้อย	44	3.7273	.9044		

ผลการวิเคราะห์จากตาราง 26 แสดงให้เห็นว่า

1. เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย – มาก มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย
2. เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย – มาก มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมาก
3. เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกาย – จิต มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 กล่าวคือ เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิต มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกาย

4. เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล - อารมณ์ มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 กล่าวคือ เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อารมณ์

5. เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้ฟังตนเองน้อย - มาก มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 กล่าวคือ เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้ฟังตนเองมาก มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้ฟังตนเองน้อย

5.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน ในกลุ่มไทยพุทธ ดังที่ได้แสดงไว้ในตาราง 27

ตาราง 27 เปรียบเทียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน ในกลุ่มไทยพุทธ

รูปแบบการได้รับการอบรมเลี้ยงดู	N	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
1. รักสนับสนุนมาก	24	4.3056	.7797	1.474	.147
รักสนับสนุนน้อย	23	3.9420	.9082		
2. ควบคุมน้อย	22	4.3333	.8668	1.458	.151
ควบคุมมาก	29	3.9540	.9584		
3. ลงโทษทางจิต	31	4.2366	.8441	2.831	.007
ลงโทษทางกาย	23	3.5072	1.0487		
4. ใช้เหตุผล	17	4.3333	.8498	1.291	.204
ใช้อารมณ์	25	3.9565	.9551		
5. ฝึกให้ฟังตนเองมาก	23	4.1159	.7220	2.333	.024
ฝึกให้ฟังตนเองน้อย	22	3.5455	.9117		

ผลการวิเคราะห์จากตาราง 27 แสดงให้เห็นว่า

1. เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสับสนุนน้อย – มาก มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกัน
2. เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย – มาก มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกัน
3. เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกาย – จิต มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือ เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิต มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกาย
4. เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล – อารมณ์ มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกัน
5. เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองน้อย – มาก มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองมาก มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองน้อย

5.3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน ในกลุ่มไทยมุสลิม ดังที่ได้แสดงไว้ในตาราง 28

ตาราง 28 เปรียบเทียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน ในกลุ่มไทยมุสลิม

รูปแบบการได้รับการอบรมเลี้ยงดู	N	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
1. รักสนับสนุนมาก	15	4.3556	.7067	1.569	.126
รักสนับสนุนน้อย	22	3.8636	1.0624		
2. ควบคุมน้อย	19	4.4211	.6464	1.532	.133
ควบคุมมาก	25	4.0400	.9246		
3. ลงโทษทางจิต	26	4.7692	.7228	5.535	.000
ลงโทษทางกาย	24	3.4444	.9614		
4. ใช้เหตุผล	26	4.7051	.6061	5.411	.000
ใช้อารมณ์	22	3.5000	.8834		
5. ฝึกให้พึ่งตนเองมาก	21	4.6190	.6854	2.942	.005
ฝึกให้พึ่งตนเองน้อย	22	3.9091	.8800		

ผลการวิเคราะห์จากตาราง 28 แสดงให้เห็นว่า

1. เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย – มาก มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกัน
2. เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย – มาก มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกัน
3. เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกาย – จิต มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 กล่าวคือ เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิต มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกาย
4. เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล – อารมณ์ มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 กล่าวคือ เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อารมณ์

5. เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองน้อย - มาก มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือ เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองมาก มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองน้อย

ตอนที่ 6 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ว่า : ความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน มีความแตกต่างกัน ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม ดังที่ได้แสดงไว้ในตาราง 29 ถึง 31

6.1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน ในกลุ่มรวม ดังที่ได้แสดงไว้ในตาราง 29

ตาราง 29 เปรียบเทียบความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน ในกลุ่มรวม

รูปแบบการได้รับการอบรมเลี้ยงดู	N	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
1. รักสนับสนุนมาก	39	3.0603	.4040	4.369	.000
รักสนับสนุนน้อย	41	2.6573	.4201		
2. ควบคุมน้อย	41	2.8707	.4323	-.182	.856
ควบคุมมาก	54	2.8870	.4320		
3. ลงโทษทางจิต	57	3.0035	.4176	4.138	.000
ลงโทษทางกาย	47	2.6511	.4495		
4. ใช้เหตุผล	51	3.1294	.3326	6.612	.000
ใช้อารมณ์	55	2.6409	.4192		
5. ฝึกให้พึ่งตนเองมาก	44	2.8955	.4184	2.683	.009
ฝึกให้พึ่งตนเองน้อย	44	2.6705	.3665		

ผลการวิเคราะห์จากตาราง 29 แสดงให้เห็นว่า

1. เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย – มาก มีความรู้สึกผิดชอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 กล่าวคือ เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้สึกผิดชอบสูงกว่า เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย
2. เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย – มาก มีความรู้สึกผิดชอบไม่แตกต่างกัน
3. เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกาย – จิต มีความรู้สึกผิดชอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 กล่าวคือ เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิต มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้สึกผิดชอบสูงกว่า เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกาย
4. เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล – อารมณ์ มีความรู้สึกผิดชอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 กล่าวคือ เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้สึกผิดชอบสูงกว่า เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อารมณ์
5. เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองน้อย – มาก มีความรู้สึกผิดชอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือ เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองมาก มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้สึกผิดชอบสูงกว่า เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองน้อย

6.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน ในกลุ่มไทยพุทธ ดังที่ได้แสดงไว้ในตาราง 30

ตาราง 30 เปรียบเทียบความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน ในกลุ่มไทยพุทธ

รูปแบบการได้รับการอบรมเลี้ยงดู	N	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
1. รักสนับสนุนมาก	24	3.0458	.4038	2.919	.005
รักสนับสนุนน้อย	23	2.6935	.4238		
2. ควบคุมน้อย	22	2.7841	.5144	-1.136	.261
ควบคุมมาก	29	2.9293	.3988		
3. ลงโทษทางจิต	31	2.9210	.4453	.827	.412
ลงโทษทางกาย	23	2.8304	.3218		
4. ใช้เหตุผล	17	3.0794	.3921	2.319	.026
ใช้อารมณ์	23	2.8109	.3384		
5. ฝึกให้พึ่งตนเองมาก	23	2.7609	.4312	.613	.543
ฝึกให้พึ่งตนเองน้อย	22	2.6864	.3808		

ผลการวิเคราะห์จากตาราง 30 แสดงให้เห็นว่า

1. เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย – มาก มีความรู้สึกผิดชอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือ เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้สึกผิดชอบสูงกว่า เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย
2. เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย – มาก มีความรู้สึกผิดชอบไม่แตกต่างกัน
3. เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกาย – จิต มีความรู้สึกผิดชอบไม่แตกต่างกัน
4. เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล – อารมณ์ มีความรู้สึกผิดชอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้สึกผิดชอบสูงกว่า เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อารมณ์
5. เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองน้อย – มาก มีความรู้สึกผิดชอบไม่แตกต่างกัน

6.3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน ในกลุ่มไทยมุสลิม ดังที่ได้แสดงไว้ในตาราง 31

ตาราง 31 เปรียบเทียบความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน ในกลุ่มไทยมุสลิม

รูปแบบการได้รับการอบรมเลี้ยงดู	N	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
1. รักสนับสนุนมาก	15	3.0833	.4173	3.518	.001
รักสนับสนุนน้อย	22	2.5886	.4217		
2. ควบคุมน้อย	19	2.9711	.2945	1.080	.287
ควบคุมมาก	25	2.8380	.4711		
3. ลงโทษทางจิต	26	3.1019	.3662	5.104	.000
ลงโทษทางกาย	24	2.4792	.4919		
4. ใช้เหตุผล	26	3.1769	.2875	6.128	.000
ใช้อารมณ์	22	2.4523	.4876		
5. ฝึกให้พึ่งตนเองมาก	21	3.0429	.3582	3.545	.001
ฝึกให้พึ่งตนเองน้อย	22	2.6545	.3599		

ผลการวิเคราะห์จากตาราง 31 แสดงให้เห็นว่า

1. เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย – มาก มีความรู้สึกผิดชอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 กล่าวคือ เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้สึกผิดชอบสูงกว่า เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย

2. เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย – มาก มีความรู้สึกผิดชอบไม่แตกต่างกัน

3. เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกาย – จิต มีความรู้สึกผิดชอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 กล่าวคือ เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิต มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้สึกผิดชอบสูงกว่า เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกาย

4. เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล – อารมณ์ มีความรู้สึกผิดชอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 กล่าวคือ เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้สึกผิดชอบสูงกว่า เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อารมณ์

5. เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้ฟังตนเองน้อย – มาก มีความรู้สึกผิดชอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 กล่าวคือ เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้ฟังตนเองมาก มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้สึกผิดชอบสูงกว่า เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้ฟังตนเองน้อย

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายในการวิจัย

1. เพื่อหาระดับของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม
3. เพื่อศึกษาพัฒนาการของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม
4. เพื่อศึกษาพัฒนาการของความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม
5. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม
6. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม

สมมติฐานในการวิจัย

1. การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กัน ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม
2. การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร มีการพัฒนาตามระดับอายุที่เพิ่มขึ้น ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม
3. ความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร มีการพัฒนาตามระดับอายุที่เพิ่มขึ้น ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม
4. การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน มีความแตกต่างกัน ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม
5. ความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน มีความแตกต่างกัน ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้เป็เด็กและเยาวชน อายุ 10 , 13 และ 16 ปีที่กำล้งศึกษาอยู่และอาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ขนาดกลาง ซึ่งมีจำนวนหลังคาเรือน เท่ากับ 141 – 499 หลังคาเรือนต่อพื้นที่ 1 ชุมชน ทั้งชุมชนไทยพุทธและชุมชนไทยมุสลิมในพื้นที่ 7 เขต ซึ่งแต่ละพื้นที่เขตจะมีทั้งชุมชนไทยพุทธและชุมชนไทยมุสลิมอยู่ในพื้นที่เขตเดียวกัน ได้แก่ เขตจอมทอง เขตธนบุรี เขตบึงกุ่ม เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตราชเทวี เขตวังทองหลาง และเขตสวนหลวง

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้เป็เด็กและเยาวชน อายุ 10 , 13 และ 16 ปีที่กำล้งศึกษาอยู่และอาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ขนาดกลาง ซึ่งมีจำนวนหลังคาเรือน เท่ากับ 141 – 499 หลังคาเรือนต่อพื้นที่ 1 ชุมชน ในพื้นที่ 7 เขต ได้แก่ เขตจอมทอง เขตธนบุรี เขตบึงกุ่ม เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตราชเทวี เขตวังทองหลาง และเขตสวนหลวง โดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) มา 1 เขต ได้เขตธนบุรี แล้วสุ่มชุมชนไทยพุทธมา 1 ชุมชน โดยวิธี การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) สำหรับชุมชนไทยมุสลิมมีเพียงชุมชนเดียวจึงได้ใช้เป็น ชุมชนตัวอย่าง ต่อจากนั้นได้สุ่มกลุ่มตัวอย่างมาศึกษาในทั้งชุมชนไทยพุทธกับชุมชนไทยมุสลิม โดยการสุ่ม อย่างง่าย (Simple Random Sampling) จนครบ 300 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้างนี้ ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว

ตอนที่ 2 แบบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม จำนวน 3 เรื่อง

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความรู้สึกผิดชอบ จำนวน 20 ข้อ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดู จำนวน 35 ข้อ

3. วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาทำการวิเคราะห์ ผู้วิจัยดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

1. นำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยไปยังประธานคณะกรรมการชุมชนวัดใหญ่ศรีสุพรรณ และชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการประสานงานไปยัง เด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนวัดใหญ่ศรีสุพรรณและชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ เพื่อกำหนดวันและเวลาในการดำเนินการรวบรวมข้อมูล

2. นำแบบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม แบบสอบถามความรู้สึกผิดชอบ และแบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดู ไปทดสอบกับเด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยก่อนที่จะลงมือทำการทดสอบ ต้องอธิบายให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจวัตถุประสงค์และประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำแบบวัดและแบบสอบถาม ตลอดจนให้เข้าใจในวิธีการตอบแบบทดสอบที่ถูกต้องเสียก่อน จึงเริ่มทำการทดสอบ

3. คัดเลือกเฉพาะแบบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม แบบสอบถามความรู้สึกผิดชอบ และแบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่มีความสมบูรณ์ในการตอบ มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้และนำไปวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ มีสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. สถิติสำหรับการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ค่าอำนาจจำแนก โดยการหา

ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม แบบ Pearson Product Moment Correlation

และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient)

3. สถิติสำหรับการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่

3.1 ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ค่า r)

3.2 ทดสอบความแตกต่างของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ระหว่างเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ที่มีอายุ 10 , 13 และ 16 ปี โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทิศทางเดียว

3.3 ทดสอบความแตกต่างของคะแนนความรู้สึกผิดชอบ ระหว่างเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ที่มีอายุ 10 , 13 และ 16 ปี โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทิศทางเดียว

3.4 ทดสอบความแตกต่างของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ระหว่างเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน โดยใช้การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสองค่า (t - test)

3.5 ทดสอบความแตกต่างของคะแนนความรู้สึกผิดชอบ ระหว่างเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน โดยใช้การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสองค่า (t - test)

สรุปผลการวิจัย

1. เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ทั้ง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มรวม และกลุ่มไทยพุทธ มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 4 ส่วนเด็กและเยาวชนในกลุ่มไทยมุสลิม มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 5 และเมื่อพิจารณาตามระดับอายุพบว่า เด็กและเยาวชนที่มีอายุ 10 และ 13 ปี ทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มรวม กลุ่มไทยพุทธ และกลุ่มไทยมุสลิม มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 4 ส่วนเด็กและเยาวชนที่มีอายุ 16 ปี ทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มรวม กลุ่มไทยพุทธ และกลุ่มไทยมุสลิม มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 5 สำหรับความรู้สึกผิดชอบนั้นพบว่า เด็กและเยาวชนทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มรวม กลุ่มไทยพุทธ และกลุ่มไทยมุสลิม มีความรู้สึกผิดชอบอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาตามระดับอายุพบว่า เด็กและเยาวชนที่มีอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มรวม กลุ่มไทยพุทธ และกลุ่มไทยมุสลิม มีความรู้สึกผิดชอบอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน

2. พบความสัมพันธ์ระหว่างการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ในเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร และเมื่อแยกเป็นกลุ่มไทยพุทธ และไทยมุสลิม ก็พบความสัมพันธ์ระหว่างการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เช่นกัน

3. พบความแตกต่างของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ระหว่างอายุ 10 , 13 และ 16 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ทั้ง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มรวม และกลุ่มไทยมุสลิม โดยเด็กและเยาวชนที่มีอายุ 16 ปี มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าอายุ 10 ปี ส่วนในกลุ่มไทยพุทธ พบว่า อายุที่แตกต่างกัน มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกัน

4. ไม่พบความแตกต่างของความรู้สึกผิดชอบ ระหว่างอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ในเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มรวม กลุ่มไทยพุทธ และกลุ่มไทยมุสลิม

5. เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มรวมกลุ่มไทยพุทธ และกลุ่มไทยมุสลิม ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกัน กล่าวคือ

5.1 การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย - มาก พบว่า
ในกลุ่มรวม เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบ
รักสนับสนุนน้อย - มาก มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
โดยเด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า
แบบรักสนับสนุนน้อย เมื่อแยกเป็นกลุ่มไทยพุทธ และไทยมุสลิม ไม่พบความแตกต่างของการให้เหตุผล
เชิงจริยธรรม

5.2 การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย – มาก พบว่า
ในกลุ่มรวม เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบ
ควบคุมน้อย – มาก มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
โดยเด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า
แบบควบคุมมาก เมื่อแยกเป็นกลุ่มไทยพุทธ และไทยมุสลิม ไม่พบความแตกต่างของการให้เหตุผลเชิง
จริยธรรม

5.3 การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบหลงโทษทางกาย - จิต พบว่า ทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มรวม กลุ่มไทยพุทธ และกลุ่มไทยมุสลิม เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบหลงโทษทางกาย - จิต มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 .01 และ .001 ตามลำดับ โดยเด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบหลงโทษทางจิต มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า แบบหลงโทษทางกาย

5.4 การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล – อารมณ์ พบว่าในกลุ่มรวม และกลุ่มไทยมุสลิม เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล – อารมณ์ มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยเด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า แบบใช้อารมณ์ ส่วนในกลุ่มไทยพุทธ ไม่พบความแตกต่างของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

5.5 การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองน้อย – มาก พบว่า ทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มรวม กลุ่มไทยพุทธ และกลุ่มไทยมุสลิม เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองน้อย – มาก มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 .05 และ .01 ตามลำดับ โดยเด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองมาก มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า แบบฝึกให้พึ่งตนเองน้อย

6. เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มรวม กลุ่มไทยพุทธ และกลุ่มไทยมุสลิม ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน มีความรู้สึกผิดชอบแตกต่างกัน กล่าวคือ

6.1 การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย – มาก พบว่า ทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มรวม กลุ่มไทยพุทธ และกลุ่มไทยมุสลิม เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย – มาก มีความรู้สึกผิดชอบแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 .01 และ .001 ตามลำดับ โดยเด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก มีความรู้สึกผิดชอบสูงกว่า แบบรักสนับสนุนน้อย

6.2 การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย – มาก พบว่า ทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มรวม กลุ่มไทยพุทธ และกลุ่มไทยมุสลิม เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย – มาก มีความรู้สึกผิดชอบไม่แตกต่างกัน

6.3 การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกาย – จิต พบว่า ในกลุ่มรวม และกลุ่มไทยมุสลิม เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกาย – จิต มีความรู้สึกผิดชอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยเด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิต มีความรู้สึกผิดชอบสูงกว่า แบบลงโทษทางกาย ส่วนในกลุ่มไทยพุทธ ไม่พบความแตกต่างของความรู้สึกผิดชอบ

6.4 การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล – อารมณ์ พบว่า ทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มรวม กลุ่มไทยพุทธ และกลุ่มไทยมุสลิม เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล – อารมณ์ มีความรู้สึกผิดชอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 .05 และ .001 ตามลำดับ โดยเด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มีความรู้สึกผิดชอบสูงกว่า แบบใช้อารมณ์

6.5 การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองน้อย – มาก พบว่า ในกลุ่มรวม และกลุ่มไทยมุสลิม เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองน้อย – มาก มีความรู้สึกผิดชอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .001 ตามลำดับ โดยเด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองมาก มีความรู้สึกผิดชอบสูงกว่า แบบฝึกให้พึ่งตนเองน้อย ส่วนในกลุ่มไทยพุทธ ไม่พบความแตกต่างของความรู้สึกผิดชอบ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ทั้งในกลุ่มรวม ในกลุ่มไทยพุทธ และในกลุ่มไทยมุสลิม ผลการศึกษาที่ได้สามารถอธิบายถึงการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบ ได้ดังนี้

ระดับและพัฒนาการของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

จากการศึกษาพัฒนาการของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร พบว่า เด็กและเยาวชนทั้ง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มรวม และกลุ่มไทยมุสลิม

ที่มีอายุแตกต่างกัน มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ผู้วิจัยตั้งขึ้นเพียงบางส่วน กล่าวคือ เด็กและเยาวชนที่มีอายุ 16 ปี มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า อายุ 10 ปี ซึ่งผลการวิจัยในส่วนนี้ สอดคล้องกับการวิจัยในต่างประเทศของโคลเบอร์กและเรสท์ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่น ๆ. 2520 : 15 – 16 ; อ้างอิงจาก Kohlberg. 1964. *Review of child development research* ; เกศศิริ บุญญะอดิชาติ. 2541 : 47 ; อ้างอิงจาก Rest. 1975 : 738 – 748) กับการวิจัยในประเทศของนันทิยา ทิพวรรณ และเกศศิริ (นันทิยา ยิ่งเจริญ. 2527 ; ทิพวรรณ ลิ้มสุนันท์. 2535 ; เกศศิริ บุญญะอดิชาติ. 2541) ที่พบว่า บุคคลที่มีอายุมากกว่า จะมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่สูงกว่าบุคคลที่มีอายุน้อยกว่า หรืออาจกล่าวได้ว่า บุคคลจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมในระดับที่สูงขึ้นตามอายุที่เพิ่มมากขึ้น แต่ในเด็กและเยาวชนกลุ่มรวม และกลุ่มไทยมุสลิมที่มีอายุ 10 และ 13 ปี กับ 13 และ 16 ปี มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของวิรัช จาปนอม (2520 : 57) ที่ศึกษาเปรียบเทียบการคิดหาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนระดับอายุ 13 และ 15 ปี ในกรุงเทพมหานครและในชนบท แล้วพบความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติของการคิดหาเหตุผลเชิงจริยธรรม ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ เมื่อผู้วิจัยพิจารณาระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนทั้ง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มรวมและกลุ่มไทยมุสลิมจะพบว่า เด็กและเยาวชนในกลุ่มรวมที่มีอายุ 10 และ 13 ปี จะมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 4 (ค่าเฉลี่ยของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมเท่ากับ 3.8400 และ 4.0133 ตามลำดับ) ขณะที่เด็กและเยาวชนในกลุ่มรวมที่มีอายุ 16 ปี มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่ 5 (ค่าเฉลี่ยของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมเท่ากับ 4.3000) เช่นเดียวกับเด็กและเยาวชนในกลุ่มไทยมุสลิมที่มีอายุ 10 และ 13 ปี มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 4 (ค่าเฉลี่ยของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมเท่ากับ 3.8467 และ 4.0067 ตามลำดับ) ขณะที่เด็กและเยาวชนในกลุ่มไทยมุสลิมที่มีอายุ 16 ปี มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่ 5 (ค่าเฉลี่ยของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมเท่ากับ 4.4133) จะเห็นได้ว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนทั้ง 2 กลุ่ม ที่มีอายุ 10 และ 16 ปี มีความแตกต่างกันชัดเจนมากกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนทั้ง 2 กลุ่ม ที่มีอายุ 10 และ 13 ปี กับ 13 และ 16 ปี ซึ่งเป็นช่วงอายุที่สั้นกว่าช่วงอายุ 10 และ 16 ปี ด้วยเหตุผลดังกล่าว อาจทำให้การศึกษาพัฒนาการของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในเด็กและเยาวชนทั้ง 2 กลุ่ม ปรากฏผลดังกล่าวข้างต้น และผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก (ทิพวรรณ ลิ้มสุนันท์. 2535 : 27 ; อ้างอิงจาก Kohlberg. 1964. *Review of child development research*. p. 405) ที่กำหนดช่วงอายุ 16 ปี ว่าอาจอยู่ในขั้นที่ 4 หรือ ขั้นที่ 5 คือ อาจอยู่ในกลุ่มของช่วงปลายวัยรุ่นตอนต้น หรือช่วงต้นวัยรุ่นตอนปลาย (Sullivan. 1892 – 1949)

สำหรับการศึกษาพัฒนาการของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในเด็กและเยาวชนกลุ่มไทยพุทธ พบว่า เด็กและเยาวชนที่มีอายุแตกต่างกัน มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า เมื่อผู้วิจัยพิจารณาระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนในกลุ่มไทยพุทธ จะพบว่า เด็กและเยาวชนที่มีอายุ 10 และ 13 ปี มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 4 (ค่าเฉลี่ยของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมเท่ากับ 3.8333 และ 4.0200 ตามลำดับ) ส่วนเด็กและเยาวชนที่มีอายุ 16 ปี มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 5 (ค่าเฉลี่ยของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

เท่ากับ 4.1867) ซึ่งจะเห็นได้ว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนทั้ง 3 ระดับอายุ มีการพัฒนาขึ้นเพียงเล็กน้อย ไม่อาจทำให้พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้ นอกจากนี้ ยังอาจเป็นเพราะชาวไทยพุทธไม่ค่อยเคร่งครัดในศาสนา เพราะถือว่าการศึกษาลัทธิคำสอนต่าง ๆ ในศาสนาไม่ใช่หน้าที่ของคน แต่เป็นหน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์ที่จะต้องศึกษาและเผยแพร่แก่นแท้ของศาสนา (อัมพลิกา ปัทมานนท์. 2516 : 49) สิ่งนี้อาจทำให้ชาวไทยพุทธขาดความเป็นปึกแผ่นของสังคม ขาดจิตสำนึกที่จะร่วมรับผิดชอบและพัฒนาสังคมร่วมกัน ซึ่งต่างจากชาวไทยมุสลิมที่ทุกคนมีหน้าที่ศึกษาลัทธิคำสอนทางศาสนา อีกทั้งมีคัมภีร์อัล-กุรอานเป็นบทบัญญัติแนวทางในการดำเนินชีวิต และกำหนดให้มุสลิมทุกคนบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเพื่อรักษาความเป็นปึกแผ่นด้วยการอยู่เพื่อกันและกัน มิใช่อยู่เพื่อตัวเอง ทำให้สภาพสังคมของมุสลิมมีความเป็นปึกแผ่น (กัญญิกา พรหมณไพฑักร. 2530 : 56) จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น อาจทำให้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ไม่พบการพัฒนาของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามระดับอายุ ในเด็กและเยาวชนไทยพุทธ

ระดับและการพัฒนาการของความรู้สึกผิดชอบ

จากการศึกษาพัฒนาการของความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร พบว่า เด็กและเยาวชนทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มรวม กลุ่มไทยพุทธ และกลุ่มไทยมุสลิม มีความรู้สึกผิดชอบไม่แตกต่างกัน แสดงว่าความรู้สึกผิดชอบไม่พัฒนาตามระดับอายุที่เพิ่มขึ้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 3 ที่ผู้วิจัยตั้งขึ้นจากผลการวิจัยของโคแชนสกา (Kochanska. 1997 : 228 – 240) ที่พบว่า สภาวะทางจิตใจของเด็กและการขัดเกลาทางสังคมของแม่ ในช่วงแรก (อายุ 2 – 3 ปี) เป็นตัวทำนายที่ได้รับพิจารณาเกี่ยวกับความรู้สึกผิดชอบในช่วงที่ 2 (อายุ 4 ปี) และในช่วงที่ 3 (อายุ 5 ปี) และผลการวิจัยของโคแชนสกา , เมอร์เรย์ และคอย (Kochanska , Murray & Coy. 1997 : 263 – 277) ที่พบว่า การควบคุมยับยั้งในฐานะของสิ่งที่มีผลต่อความรู้สึกผิดชอบ จะมีความมั่นคงและมีกำลังมากขึ้นตามอายุที่เพิ่มขึ้น ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ประการแรก พัฒนาการทางความรู้สึกผิดชอบเป็นกระบวนการที่ค่อยเป็นค่อยไป เมื่อเข้าสู่วัยอนุบาล เกณฑ์ของการควบคุมโดยความรู้สึกผิดชอบจะค่อย ๆ ชัดเจนขึ้น จนเมื่อเด็กย่างเข้าสู่ขวบปีที่ 6 เด็กจะเข้าสู่กระบวนการพัฒนาการควบคุมภายในเรียบร้อยแล้ว ในช่วงอายุ 6 – 10 ปีนั้น เด็กจะมีการเรียนรู้อย่างมากเกี่ยวกับการควบคุมภายใน อันเป็นการสร้างขอบเขตที่ความรู้สึกผิดชอบจะดำเนินต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิต (Sears , Maccoby & Levin. 1976 : 365 – 368) แต่เมื่อเด็กย่างเข้าสู่ระยะวัยรุ่น (Puberty) อารมณ์จะมีความเข้มข้นมาก เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและจากปัจจัยทางสังคม เป็นเหตุให้ในบางครั้งเด็กจะเสียการควบคุมพฤติกรรม และการแสดงออกทางอารมณ์อย่างรุนแรงได้ และในระยะวัยรุ่นตอนต้น เด็กจะขาดการควบคุมในการแสดงออก มีลักษณะการแสดงออกของอารมณ์เช่นเดียวกับเด็กเล็ก ๆ คือ ขาดการควบคุม ทั้ง ๆ ที่ระยะวัยเด็กตอนปลายเริ่มมีการควบคุมอารมณ์ได้บ้างแล้ว แต่การควบคุมนี้จะเสียไปในวัยแรก ๆ ของวัยรุ่น (นาวลละอสุภาพ. 2523 : 30) แต่เมื่อเด็กเข้าสู่วัยรุ่นตอนปลาย คือ มีอายุประมาณ 16 ปีขึ้นไป เด็กจะรู้จักยับยั้งอารมณ์หรือควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ และเป็นที่ยอมรับของสังคมมากกว่าวัยรุ่นตอนต้น อีกทั้งมีความสนใจในศาสนามากขึ้น เกิดความรู้สึกสำนึกต่อความผิด รู้ดีชั่ว สามารถที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมตามเหตุและผล (เปรมจิต เอกธรรมชลาลัย. 2531 : 192 , 199) ด้วยเหตุผลดังกล่าว อาจทำให้ความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ซึ่งจัดอยู่ในช่วงวัยเด็กตอนปลายถึงวัยรุ่นตอนต้น ไม่พัฒนาตามระดับอายุที่เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัย

ของนางนุช โรจนเลิศ (2533 : 115) ที่ทำการศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตนเองของนักเรียนวัยรุ่น ในระดับอายุ 12 – 22 ปี แล้วพบว่า นักเรียนวัยรุ่นที่มีอายุแตกต่างกันมีการควบคุมตนเองไม่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับผลการวิจัยของวิวัฒน์ อัคราณิชย์ (2523 : 55) ที่ทำการศึกษาเปรียบเทียบวินัยในตนเองของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มัธยมศึกษาปีที่ 2 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 แล้วพบว่า เด็กที่มีระดับชั้นเรียนแตกต่างกัน (นั่นก็คือ มีอายุแตกต่างกัน) มีวินัยในตนเองไม่แตกต่างกัน ซึ่งการควบคุมตนเองและวินัยในตนเองนั้นเทียบได้กับความรู้สึกผิดชอบ เพราะความรู้สึกผิดชอบจัดเป็นการควบคุมภายในหรือการควบคุมตนเองประเภทหนึ่ง (Sears , Maccoby & Levin. 1976 : 364)

ประการที่สอง เมื่อพิจารณาระดับความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มรวม กลุ่มไทยพุทธ และกลุ่มไทยมุสลิม ผู้วิจัยพบว่า เด็กและเยาวชนในกลุ่มรวม ที่มีอายุ 10 , 13 และ 16 ปี มีความรู้สึกผิดชอบอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้สึกผิดชอบเท่ากับ 2.8300 , 2.7800 และ 2.8890 ตามลำดับ) ส่วนเด็กและเยาวชนในกลุ่มไทยพุทธ ที่มีอายุ 10 , 13 และ 16 ปี มีความรู้สึกผิดชอบอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้สึกผิดชอบเท่ากับ 2.8310 , 2.8640 และ 2.8810 ตามลำดับ) เช่นเดียวกับเด็กและเยาวชนในกลุ่มไทยมุสลิม ที่มีอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ซึ่งพบว่ามีความรู้สึกผิดชอบอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน (ค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้สึกผิดชอบเท่ากับ 2.8290 , 2.6960 และ 2.8970 ตามลำดับ) จะเห็นได้ว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนทั้ง 3 กลุ่ม ที่มีอายุ 10 , 13 และ 16 ปี มีความใกล้เคียงกันมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เด็กและเยาวชนทั้ง 3 กลุ่ม มีการพัฒนาความรู้สึกผิดชอบช้ามาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเกิดจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่ใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล และควบคุมในปริมาณน้อย – มาก ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความรู้สึกผิดชอบ เพราะในการศึกษาครั้งนี้พบว่า เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อารมณ์ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้สึกผิดชอบต่ำที่สุด ส่วนรูปแบบการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย – มาก ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า ไม่มีผลต่อความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนทั้ง 3 กลุ่ม ด้วยเหตุผลทั้ง 2 ประการข้างต้น อาจทำให้ความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนทั้ง 3 กลุ่ม ไม่มีการพัฒนาตามระดับอายุที่เพิ่มขึ้น

การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับรูปแบบการได้รับการอบรมเลี้ยงดู

รูปแบบการได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร โดยเรียงลำดับจากรูปแบบที่มีความเกี่ยวข้องมากที่สุดไปน้อย คือ 1. แบบลงโทษทางกาย – จิต 2. แบบฝึกให้พึ่งตนเองน้อย – มาก 3. แบบใช้เหตุผล – อารมณ์ 4. แบบรักสนับสนุนน้อย – มาก และ 5. แบบควบคุมน้อย – มาก ซึ่งแต่ละแบบมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แบบลงโทษทางกาย – จิต

จากผลการศึกษาพบว่า เด็กและเยาวชนทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มรวม กลุ่มไทยพุทธ และกลุ่มไทยมุสลิมที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกาย – จิต มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 .01 และ .001 ตามลำดับ โดยเด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิต มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า แบบลงโทษทางกาย ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า การลงโทษทางจิต คือ การว่ากล่าวอบรม เป็นการชี้แจงให้เห็นถึงความเหมาะสมของ

พฤติกรรม ทำให้เด็กได้หลักในการปฏิบัติ และการแสดงความเจียมใจของผู้เลี้ยงดู จะทำให้เด็กมีความวิตกกังวลอยู่นาน พยายามทำตนเป็นคนดี เพื่อลบเลือนความรู้สึกไม่พอใจของผู้เลี้ยงดูได้มากกว่าการลงโทษทางกายที่ใช้เวลาสั้น ๆ แล้วเลิกไป ทำให้เด็กเกิดความวิตกกังวลและแรงจูงใจที่จะทำดีในระยะสั้น ๆ แล้วยุติลง (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524 : 21) อีกทั้งการลงโทษทางกายยังทำให้เด็กมีพฤติกรรมต่อต้าน ขัดขืน ก้าวร้าว อันจะนำมาสู่การมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่ไม่ดีได้ (บัญญัติ แก้วส่อง. 2522 : 16) นอกจากนี้ การลงโทษทางจิตยังมีการรื้อถอนสิทธิที่เด็กและเยาวชนพึงได้รับ ทำให้เด็กและเยาวชนต้องใช้ความเพียรพยายามเพื่อให้ได้สิ่งนั้น เพราะเป็นสิ่งที่พวกเขาพึงประสงค์ ส่งผลให้การลงโทษทางจิตให้ผลเหนือกว่าการลงโทษทางกาย ซึ่งเมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวโน้มค่าเฉลี่ยของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ระหว่างการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ ทั้ง 5 แบบ พบว่า เด็กและเยาวชนทั้ง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มรวมและกลุ่มไทยมุสลิมที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิต มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงที่สุด ในทางกลับกัน เด็กและเยาวชนทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มรวม กลุ่มไทยพุทธ และกลุ่มไทยมุสลิมที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกาย มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำที่สุด สอดคล้องกับประมวลผลการวิจัยเปรียบเทียบลักษณะต่าง ๆ ทางจริยธรรมของเด็กที่ถูกลงโทษทางกายและทางจิต ในบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 4 – 20 ปี แล้วพบว่า การลงโทษทางกายนั้น ยิ่งใช้มากเท่าใดก็จะทำให้เด็กขาดลักษณะต่าง ๆ ทางจริยธรรมมากยิ่งขึ้น (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524 : 290 – 292) ด้วยเหตุผลดังกล่าวอาจทำให้เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิต มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า แบบลงโทษทางกาย

2. แบบฝึกให้ฟังตนเองน้อย – มาก

จากผลการศึกษาพบว่า เด็กและเยาวชนทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มรวม กลุ่มไทยพุทธ และกลุ่มไทยมุสลิมที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้ฟังตนเองน้อย – มาก มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 .05 และ .01 ตามลำดับ โดยเด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้ฟังตนเองมาก มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า แบบฝึกให้ฟังตนเองน้อย ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า เมื่อเด็กย่างเข้าสู่วัยเด็กตอนปลายเป็นต้นไป โดยเฉพาะในช่วงวัยรุ่น พวกเขาต้องการทำอะไรให้สำเร็จด้วยตนเอง ต้องการอิสรภาพ ต้องการเป็นตัวของตัวเอง สามารถตัดสินใจวางแผนและลงมือทำด้วยตนเอง ไม่ชอบถูกปฏิบัติเหมือนสมัยเด็กเล็ก (เปรมจิต เอกธรรมชลาสัย. 2531 : 159 , 197) ซึ่งเด็กที่ได้รับการฝึกให้ฟังตนเองมาก จะมีความเป็นตัวของตัวเอง สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ทำให้เขามีความรู้สึกเป็นอิสระ ไม่สับสน และมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ อย่างราบรื่น ผิดกับเด็กที่ได้รับการฝึกให้ฟังตนเองน้อย ซึ่งไม่เป็นตัวของตัวเอง ไม่สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง แต่มีความต้องการเป็นอิสระตามธรรมชาติแห่งวัย ทำให้เด็กมีความสับสน และอาจส่งผลกระทบต่อความราบรื่นของพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ได้ พ่อแม่ หรือผู้เลี้ยงดูจึงควรฝึกให้เด็กฟังตนเองด้วยการเปิดโอกาสให้เด็กกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันด้วยตนเอง ภายใต้อาณัติการแนะนำอยู่ห่าง ๆ ดังผลงานวิจัยในต่างประเทศของวินเทอร์บัททอม ในปี 1952 ที่อ้างโดยแอทคินสัน (จารณี บางวิวัฒนา. 2537 : 41 ; อ้างอิงจาก Atkinson. 1966. *Motives in Fantasy , Action , and Society*. p. 453 - 478) และผลงานวิจัยในประเทศของมาลา วิรุณานนท์ (2515 : 144) ที่พบว่า เด็กที่ได้รับการฝึกให้ฟังตนเองมากจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ซึ่งเด็กที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงนั้นเป็นเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงด้วย (วันชัย ดนัยดโมณฑ. 2536 : 80 ; อรุณพันธ์ ชูชม. 2523 : บทคัดย่อ) และเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงนั้นเป็นเด็กที่มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงด้วย (ทิพวรรณ ลิ้มสุชนิรันดร์. 2535 : 127 และนันทิยา

ยิ่งเจริญ. 2527 : บทคัดย่อ) ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า เด็กที่มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงจะมีการพึ่งตนเองสูง ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น อาจเป็นผลให้เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองมาก มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า แบบฝึกให้พึ่งตนเองน้อย

3. แบบใช้เหตุผล - อารมณ์

จากการศึกษาพบว่า เด็กและเยาวชนทั้ง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มรวม และกลุ่มไทยมุสลิมที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล - อารมณ์ มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยเด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า แบบใช้อารมณ์ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า การให้เหตุผลแก่เด็กเป็นการให้ความรู้แก่เด็กเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ และขนบธรรมเนียมประเพณีทางสังคมต่าง ๆ เพื่อเด็กจะได้ใช้เป็นหลักปฏิบัติต่อไป (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่น ๆ. 2520 : 28) แต่การใช้อารมณ์ ซึ่งแสดงถึงการใช้อำนาจข่มเด็กนั้น ทำให้เด็กขาดประสบการณ์ในการมีปฏิสัมพันธ์ด้านการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันอย่างมากมาย ทำให้เด็กบางคนไม่สามารถพัฒนาจริยธรรมไปสู่ขั้นที่สูงขึ้นได้ (ทิพวรรณ กิตติวิบูลย์. 2522 : 29 ; อ้างอิงจาก Hoffman. 1970. *Carmichael's Manual of Child Development*. p. 268) ส่งผลให้การให้เหตุผลให้ผลเหนือกว่าการใช้อารมณ์ ซึ่งเมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวโน้มค่าเฉลี่ยของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ ทั้ง 5 แบบ พบว่า เด็กและเยาวชนในกลุ่มไทยพุทธที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงที่สุด สอดคล้องกับประมวลผลการวิจัยของฮอฟแมน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524 : 20 ; อ้างอิงจาก Hoffman. 1970. *Carmichael's Manual of Child Development*. p. 291) ที่พบว่า วิธีให้เหตุผลในการอบรมสั่งสอนเด็กมีความสัมพันธ์ทางบวกกับลักษณะทางจริยธรรมของเด็ก โดยเฉพาะในเด็กที่มีอายุมากกว่า 5 ปี และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยในประเทศ ของดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่น ๆ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่น ๆ. 2520 : 98 - 100) ที่ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับการอบรมเลี้ยงดู 4 แบบ คือ แบบรัก แบบควบคุม แบบใช้เหตุผล และแบบการลงโทษทางกายหรือจิต ในเยาวชนไทยที่มีอายุตั้งแต่ 11 - 25 ปี ในกรุงเทพมหานคร พบว่า การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและแบบใช้เหตุผล มีความสัมพันธ์กับการมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงของกลุ่มตัวอย่างในทุกระดับอายุ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉิน (2524 : 134) ที่ทำการศึกษาความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับสุขภาพจิตและจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่นไทยทั้งชายและหญิง ที่มีอายุระหว่าง 13 - 17 ปี โดยได้ศึกษาเฉพาะการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผล พบว่า เด็กวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากและแบบใช้เหตุผลมาก มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า แบบรักสนับสนุนน้อยและแบบใช้เหตุผลน้อย และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของชมพูนุท ศรีเสาวลักษณ์ (2530 : 45) ที่ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูซึ่งแบ่งออกเป็นแบบใช้เหตุผลและแบบไม่ใช้เหตุผล กับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนที่มีอายุ 12 , 14 และ 16 ปี พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในนักเรียนที่มีอายุ 12 และ 14 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ .379* และ .496* ตามลำดับ) แต่ที่ในการศึกษาครั้งนี้ปรากฏผลเฉพาะในกลุ่มรวม และกลุ่มไทยมุสลิม อาจเป็นเพราะศาสนาอิสลามไม่มีพระทำหน้าที่สั่งสอนศาสนา เพราะถือว่าเป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคนที่จะต้องศึกษาคัมภีร์ของศาสนาอย่างแท้จริง (อัมพิกา ปัทมานนท์. 2516 : 49 ; อ้างอิงจาก บัรกัต สยามวาสา. 1972) ทำให้

ทุกคนเกิดความตระหนักว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องศึกษาและเผยแพร่ศาสนาเพื่อให้ดำรงอยู่ ดังนั้นจึงทำให้ชาวไทยมุสลิมทุกคนมีหน้าที่สัมพันธ์ต่อกันโดยแน่นแฟ้น และต้องปรับปรุงสังคมระหว่างกันด้วยดี (ญะญิดา พรหมณพิทักษ์. 2530 : 56) อาจทำให้การใช้เหตุผลในการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับกฎเกณฑ์และขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของชาวไทยมุสลิม เป็นเหตุผลเพื่อการดำรงอยู่ของสังคม เพื่อเอกภาพของสังคมมากกว่าชาวไทยพุทธ ซึ่งถือว่าการศึกษาศาสนาเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ (อัมพิกา ปัทมานนท์. 2516 : 49 ; อ้างอิงจาก บัรกัต สยามวาลา. 1972) นอกจากนี้ศาสนาอิสลามยังห้ามทำมาหาเลี้ยงชีพที่ต้องอาศัยโหราศาสตร์ทุกชนิด เช่น การเป็นหมอดูทำนายทายทัก การปลุกเสกเครื่องรางของขลัง รวมทั้งการตั้งตนเป็นผู้วิเศษ รดน้ำมนต์ ปัดรังควาน สะเดาะเคราะห์ ทรงเจ้าเข้าผี ซึ่งมุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติตามด้วยความเคร่งครัด (วนิตา ขำเขียว. 2543 : 368) ต่างจากพุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่ที่มักจะประพาดิด้วงมลายไปกับพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ต่าง ๆ ที่ไม่ได้ตั้งอยู่บนหลักของเหตุและผลที่สามารถพิสูจน์ได้ ซึ่งนับเป็นพฤติกรรมที่สวนทางกับแก่นแท้ของพุทธศาสนาที่มีรากฐานอยู่บนหลักของเหตุผล และหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าที่มุ่งเน้นการฝึกปฏิบัติทางจิตใจ เช่น การนั่งสมาธิและการฝึกจิตภาวนา เพื่อให้เกิดความตั้งมั่นแห่งจิต ไม่ใช่พิธีกรรมทางไสยศาสตร์ที่พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่กำลังเดินทางผิดอยู่ในขณะนี้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น อาจทำให้เด็กและเยาวชนในกลุ่มรวมและกลุ่มไทยมุสลิมที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า แบบใช้อารมณ์

4. แบบรักสนับสนุนน้อย - มาก

จากผลการศึกษาพบว่า เด็กและเยาวชนในกลุ่มรวมที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย - มาก มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า แบบรักสนับสนุนน้อย ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า การที่บิดามารดาให้ความรัก ความอบอุ่นแก่ลูกอย่างเพียงพอ จะทำให้ลูกมีความมั่นคงทางอารมณ์ เกิดความรู้สึกมั่นใจในความดีงามของโลกนี้ อันจะเป็นรากฐานของการอาหารในความต้องการของบุคคลอื่นต่อไป (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524 : 16) เช่นเดียวกับที่เบเนเดค (ประมวล คิดค้นสัน. 2512 : 8 ; อ้างอิงจาก Benedek. 1949) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักไว้ว่า กระบวนการซึ่งเป็นแรงหนุนให้เกิดพัฒนาการทางจิตใจนั้นต้องอาศัยความรักเป็นสำคัญ นอกจากนี้เซียร์และคณะ ก็ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนอีกเช่นกันว่า ความรักของพ่อแม่เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาจริยธรรมในเด็ก (Sears , Maccoby & Levin. 1976 : 372) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของปีเตอร์สัน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉนิก. 2524 : 67 ; อ้างอิงจาก Peterson. 1977. *Dissertation Abstract International*) ที่พบว่า วัยรุ่นที่มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับเหนือกฎเกณฑ์ รายงานว่าตนเองได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนจากพ่อแม่ของตนมากกว่าวัยรุ่นอายุเท่ากันที่มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่ต่ำกว่า และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยในประเทศของดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่น ๆ ในปี 2520 กับผลงานวิจัยของดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉนิก ในปี 2524 ที่ได้กล่าวไปแล้วในข้อที่ 3 (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่น ๆ. 2520 : 98 - 100 ; ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉนิก. 2524 : 134) ด้วยเหตุผลดังกล่าว อาจทำให้เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าแบบรักสนับสนุนน้อย

5. แบบควบคุมน้อย – มาก

จากการศึกษาพบว่า เด็กและเยาวชนในกลุ่มรวมที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย – มาก มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า แบบควบคุมมากที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า การที่พ่อแม่ควบคุมเด็กมากเกินไป จะทำให้เด็กขาดความเชื่อมั่น ขาดความสามารถในการปกครองตนเอง ไม่เชื่อถือตนเอง แต่ถ้าควบคุมในระดับที่เหมาะสม จะเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็ก (วารินทร์ ม่วงสุวรรณ. 2517 : 10 ; อ้างอิงจาก Mussen. 1969. *Child Development and Personality*. p. 513 - 514) ซึ่งเมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวโน้มค่าเฉลี่ยของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ระหว่างการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ ทั้ง 5 แบบ พบว่า เด็กและเยาวชนในกลุ่มไทยพุทธที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่สูง สอดคล้องกับผลการวิจัยของมิลเลอร์ที่พบว่า พ่อแม่เข้มงวดกับเด็กมากขึ้นเท่าไร เด็กจะเกิดความหงุดหงิด คับแค้นใจมากขึ้นเท่านั้น และยังทำให้มีความก้าวร้าวมากขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่พฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่ไม่ดีได้ (บัญชร แก้วส่อง. 2522 : 16) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของแจนเซนส์ (Janssens. 1997 : 509 – 527) ที่ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่เอื้อต่อสังคม และพฤติกรรมที่เอื้อต่อสังคม ของเด็กที่มีอายุระหว่าง 6 – 11 ปี แล้วพบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่เอื้อต่อสังคมและพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่เอื้อต่อสังคมอยู่ในระดับสูง ด้วยเหตุผลดังกล่าวอาจเป็นผลให้เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า แบบควบคุมมาก

สรุปแล้วรูปแบบการได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่มีความเหมาะสมกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ แบบรักษาสันติสนุนมาก แบบควบคุมน้อย แบบลงโทษทางจิต แบบใช้เหตุผล และแบบฝึกให้พึ่งตนเองมาก

ความรู้สึกผิดชอบกับรูปแบบการได้รับการอบรมเลี้ยงดู

รูปแบบการได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร มีทั้งหมด 4 แบบ โดยเรียงลำดับจากรูปแบบที่มีความเกี่ยวข้องมากไปน้อย คือ 1. แบบใช้เหตุผล – อารมณ์ 2. แบบรักษาสันติสนุนน้อย – มาก 3. แบบลงโทษทางกาย – จิต 4. แบบฝึกให้พึ่งตนเองน้อย – มาก สำหรับรูปแบบการได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความรู้สึกผิดชอบ ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ แบบควบคุมน้อย – มาก รวมทั้งหมดเป็น 5 แบบ ซึ่งแต่ละแบบมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. แบบใช้เหตุผล – อารมณ์

จากผลการศึกษาพบว่า เด็กและเยาวชนทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มรวม กลุ่มไทยพุทธ และกลุ่มไทยมุสลิมที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล – อารมณ์ มีความรู้สึกผิดชอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 .05 และ .001 ตามลำดับ โดยเด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มีความรู้สึกผิดชอบสูงกว่า แบบใช้อารมณ์ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า การให้เหตุผลแก่เด็ก เป็นการให้เด็กรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์และขนบธรรมเนียมประเพณีทางสังคมต่าง ๆ เป็นการตีแผ่ความคิด ความเชื่อ และลักษณะต่าง ๆ ของผู้เลี้ยงดู ทำให้เด็กเลียนแบบได้ง่าย (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524 : 19) ซึ่งแบนดูรา (Bandura. 1977 : 22) พบว่า พัฒนาการในการควบคุมตนเองได้รับอิทธิพล

อย่างมากจากการสังเกตตัวแบบ ซึ่งตัวแบบจะทำให้เด็กเกิดความเชื่อ และค่อย ๆ เพิ่มคุณค่าและความสามารถในการควบคุมตนเองทีละน้อย (ดวงเดือน ศาสตราจารย์. 2535 : 395 – 396) ซึ่งเมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวโน้มค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้สึกผิดชอบ ระหว่างการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ ทั้ง 5 แบบ พบว่า เด็กและเยาวชนทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มรวม กลุ่มไทยพุทธ และกลุ่มไทยมุสลิม ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้สึกผิดชอบสูงที่สุด ในทางกลับกัน เด็กและเยาวชนทั้ง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มรวมและกลุ่มไทยมุสลิมที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อารมณ์ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้สึกผิดชอบต่ำที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของเซียร์และเลวิน (สุนารี เทชะโชควิวัฒน์. 2527 : 18 ; อ้างอิงจาก Sears & Levin. 1957 : 339) ที่ได้จากการสัมภาษณ์พ่อแม่ของเด็กอนุบาลจำนวน 379 คน เกี่ยวกับการฝึกอบรมเด็ก ปรากฏว่า การฝึกวินัยให้กับเด็กโดยใช้เหตุผลจะช่วยให้เด็กทำตามที่พ่อแม่ต้องการและมีพัฒนาการด้านความรู้สึกผิดชอบสูง และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของวอลเตอร์และปาร์ต (ดวงเดือน พันธมนาวิน และคนอื่น ๆ. 2520 : 29 ; อ้างอิงจาก Walters & Parke. 1976. *Progress in experimental personality research*. p. 207 - 217) ที่พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล เป็นเด็กที่ไม่ก้าวร้าว รู้จักผิดชอบชั่วดี และมีพัฒนาการทางความรู้สึกละเอียดละออ สำหรับงานวิจัยในประเทศของสุนารี เทชะโชควิวัฒน์ (2527 : 63) ที่ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลและแบบใช้อารมณ์กับวินัยในตนเอง ของเด็กชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 , 2 และ 3 ก็พบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มีวินัยในตนเอง (ซึ่งก็คือความรู้สึกผิดชอบ เพราะความรู้สึกผิดชอบจัดเป็นการควบคุมภายในหรือการควบคุมตนเองประเภทหนึ่ง ; Sears , Maccoby & Levin. 1976 : 364) สูงกว่าแบบใช้อารมณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น อาจเป็นผลให้เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มีความรู้สึกผิดชอบสูงกว่า แบบใช้อารมณ์

2. แบบรักสนับสนุนน้อย – มาก

จากผลการศึกษาพบว่า เด็กและเยาวชนทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มรวม กลุ่มไทยพุทธ และกลุ่มไทยมุสลิมที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย – มาก มีความรู้สึกผิดชอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 .01 และ .001 ตามลำดับ โดยเด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก มีความรู้สึกผิดชอบสูงกว่า แบบรักสนับสนุนน้อย ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า พฤติกรรมของแม่ที่แสดงถึงความอบอุ่น ความรักและความเมตตา นั้น จะเป็นตัวเพิ่มแรงจูงใจในการปฏิบัติตามบทบาทของแม่ ซึ่งการที่เด็กปฏิบัติตามบทบาทของแม่เป็นสิ่งช่วยเสริมให้เขามีความรู้สึกผิดชอบมากขึ้น (Sears , Maccoby & Levin. 1976 : 375) เช่นเดียวกับที่เลียวนาร์ด (วิวัฒน์ มุลสถาน. 2523 : 17 ; อ้างอิงจาก Leonard. 1952. *Why Children Misbehave*. p. 26) ให้ข้อคิดไว้ว่า การที่พ่อแม่ ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กไม่สร้างบรรยากาศของความรัก และไม่ได้อภัยช่วยเหลือเด็ก จะเป็นการสร้างปัญหาและยับยั้งพัฒนาการในการบังคับตนเองของเด็ก ซึ่งเมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวโน้มค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้สึกผิดชอบ ระหว่างการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ ทั้ง 5 แบบ พบว่า เด็กและเยาวชนในกลุ่มไทยพุทธที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้สึกผิดชอบต่ำที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของเพคและซีคาร์ด (บัญญัติ แก้วส่อง. 2522 : 15 ; อ้างอิงจาก Peck. 1958. *Journal of Abnormal and Social Psychology*. p. 374 ; Secard. 1964. *Social Psychology*. p. 557 - 559) ที่พบว่า การที่เด็กจะมีความรู้สึกผิดชอบสูงขึ้นอยู่กับความเอาใจใส่ซึ่งกันและกันระหว่างพ่อแม่กับลูก และการฝึกฝนวินัยโดยอาศัยความรัก และยังสอดคล้องกับผลการวิจัย

ของฮอฟแมน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่น ๆ. 2520 : 23 ; อ้างอิงจาก Hoffman. 1970. *Carmichael's manual of child development*. p. 291) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับการเลี้ยงดูแบบให้ความรัก คือ รัก เข้าใจ ให้การสนับสนุนกับลักษณะที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม 4 ประการ อันได้แก่ การยึดหลักภายในตน การมีความรู้สึกผิด การต้านทานสิ่งยั่วยวนใจ และการยอมรับและสารภาพผิด ในเด็กที่มีอายุระหว่าง 4 – 13 ปี แล้วพบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบได้รับความรักและการสนับสนุนมาก มีลักษณะที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม 4 ประการ คือ การยึดหลักภายในตน การมีความรู้สึกผิด การต้านทานสิ่งยั่วยวนใจ และการยอมรับและสารภาพผิด สูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบได้รับความรักและการสนับสนุนน้อย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของเซียร์ แมคโคบี และเลวิน (Sears, Maccoby & Levin. 1976 : 382) ที่พบว่า สหสัมพันธ์ระหว่างความอบอุ่นกับปริมาณของความรู้สึกผิดชอบมีค่าเท่ากับ .10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น อาจเป็นผลให้เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก มีความรู้สึกผิดชอบสูงกว่า แบบรักสนับสนุนน้อย

3. แบบลงโทษทางกาย – จิต

จากการศึกษาพบว่า เด็กและเยาวชนทั้ง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มรวมและกลุ่มไทยมุสลิมที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกาย – จิต มีความรู้สึกผิดชอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยเด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิต มีความรู้สึกผิดชอบสูงกว่า แบบลงโทษทางกาย ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า การที่แม่แสดงการเพิกถอนความรักต่อการกระทำที่ไม่ดีของเด็ก ซึ่งเปรียบเสมือนการลงโทษทางจิตต่อพฤติกรรมที่ไม่ดีของเด็ก เป็นการควบคุมพฤติกรรมของเด็ก อันจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่จะกระทำการต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความรักจากแม่อีกครั้ง สิ่งนี้จะส่งผลต่อการพัฒนาการมีความรู้สึกผิดชอบสูงได้อย่างรวดเร็ว (Sears, Maccoby & Levin. 1976 : 387 – 389) และการลงโทษทางจิตนั้นก็เป็นการกระตุ้นให้เด็กรู้จักใช้หลักจริยธรรมในการควบคุมความประพฤติของตนเอง (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524 : 21 ; อ้างอิงจาก Hoffman. 1970. *Carmichael's manual of child development*. p. 283 - 285) สอดคล้องกับผลการวิจัยของฮอฟแมน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524 : 21 ; อ้างอิงจาก Hoffman. 1970. *Carmichael's manual of child development*. p. 291) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับการเลี้ยงดูแบบให้ความรักกับลักษณะที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม 4 ประการ อันได้แก่ การยึดหลักภายในตน การมีความรู้สึกผิด การต้านทานสิ่งยั่วยวนใจ และการยอมรับและสารภาพผิด พบว่า เด็กที่ได้รับการลงโทษให้เจ็บกายแต่น้อย จะมีลักษณะที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม 4 ประการ คือ การยึดหลักภายในตน การมีความรู้สึกผิด การต้านทานสิ่งยั่วยวนใจ และการยอมรับและสารภาพผิด สูงกว่า สำหรับผลการวิจัยในประเทศของวิวาห์วัน มุลสถาน (2523 : 109) ที่ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในตนเอง เทียบได้กับความรู้สึกผิดชอบ เพราะความรู้สึกผิดชอบจัดเป็นการควบคุมภายในหรือการควบคุมตนเองประเภทหนึ่ง (Sears, Maccoby & Levin. 1976 : 364) กับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย เทียบได้กับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้วิธีการลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524 : 22) แล้วพบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แต่ที่ปรากฏผลเฉพาะในกลุ่มรวม และกลุ่มไทยมุสลิม อาจเป็นเพราะในศาสนาพุทธได้เสนอแนะแนวทางในการปฏิบัติตามหลักคำสอนไว้เท่านั้น ไม่มีการบังคับให้ต้องประพฤติปฏิบัติ เพราะถือเป็นเรื่องของหัวใจ เสรีภาพทางพระพุทธศาสนา ที่ให้พุทธศาสนิกชนสมัครใจหรือปรับเปลี่ยนไปปฏิบัติเอาเองตามความพอใจ (สุธิดา ไทยถนันทน์. 2533 : 35) ต่างจากศาสนาอิสลามที่มีคัมภีร์อัล-กุรอานเป็นธรรมนูญแห่งชีวิตที่กำหนด

แนวทางปฏิบัติไว้ครบถ้วน เปรียบเสมือนกฎหมายควบคุมความประพฤติ ตลอดจนถึงวัตรในการดำรงชีวิตประจำวัน รวมทั้งสิ่งที่อนุญาตให้กระทำและสิ่งที่ห้ามกระทำ ซึ่งมุสลิมทุกคนต้องมีความเชื่อถือ เคารพ และปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด (วิวรรณ รองนุชิต. 2530 : 3 ; อ้างอิงจาก ชำเลียง วุฒิจันทร์. 2523 : 33) จะแก้ไข เปลี่ยนแปลงอย่างใดไม่ได้ เพราะเป็นสิ่งที่พระเจ้าประทานมาให้แก่มุสลิม ซึ่งถ้ามุสลิมคนใดไม่ปฏิบัติตามหรือประพฤติขัดกับหลักคำสอนทางศาสนา ก็จะถูกมุสลิมคนอื่น ๆ ถัดค้านหรือแสดงปฏิกริยาให้รู้ทันว่าเขาผู้นั้นไม่เป็นที่ต้องการของสังคมชาวมุสลิม (อัมพลิกา ปัทมานนท์. 2516 : 4 – 5 , 48) เปรียบเสมือนการลงโทษทางจิต ชาวยุโรปมุสลิมจึงมีความเคร่งครัดในการปฏิบัติศาสนกิจของตน มีความเชื่อมั่นและศรัทธาในศาสนาและจารีตประเพณีอย่างแน่นแฟ้น (สุวัฒน์ บิลอับดุลลาห์. 2529 : 6 ; อ้างอิงจาก ประสงค์ สุ่นศิริ. 2526 : 14) ซึ่งการปฏิบัติศาสนกิจของชาวยุโรปมุสลิมเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดในเรื่องการมีวินัยแห่งตน (สุวัฒน์ บิลอับดุลลาห์. 2529 : 10) ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น อาจทำให้เด็กและเยาวชนในกลุ่มรวมและกลุ่มไทยมุสลิมที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิต มีความรู้สึกผิดชอบสูงกว่า แบบลงโทษทางกาย

4. แบบฝึกให้พึ่งตนเองน้อย – มาก

จากการศึกษาพบว่า เด็กและเยาวชนทั้ง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มรวมและกลุ่มไทยมุสลิมที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองน้อย – มาก มีความรู้สึกผิดชอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .001 ตามลำดับ โดยเด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองมาก มีความรู้สึกผิดชอบสูงกว่า แบบฝึกให้พึ่งตนเองน้อย ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ตั้งแต่เด็กเข้าสู่วัยเด็กตอนปลายเป็นต้นไป เด็กจะเริ่มออกจากบ้านไปสู่หน่วยสังคมอื่น โดยเฉพาะในช่วงวัยรุ่น เด็กจะมีแรงผลักดันที่จะแสวงหาความจริงและพึ่งตนเองมากขึ้น จึงต้องการแสดงความสามารถว่าเป็นผู้สามารถนำตนเอง แก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเองและควบคุมพฤติกรรมของตนได้ ซึ่งเด็กที่ได้รับการฝึกให้พึ่งตนเองมาก จะมีความสามารถในการคิดตัดสินใจและกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ผิดกับเด็กที่ได้รับการฝึกให้พึ่งตนเองน้อย ซึ่งไม่สามารถคิดตัดสินใจและกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ดังนั้นพ่อแม่ควรเข้าใจและเปิดโอกาสให้เด็กได้กระทำการกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง เปรียบเสมือนการเปิดโอกาสให้เขาได้เรียนรู้ระเบียบ ความประพฤติที่ต้องปฏิบัติในสังคม บทบาทต่าง ๆ ที่ต้องกระทำในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ และได้เรียนรู้ที่จะควบคุมพฤติกรรมของตนเองว่าจะแสดงออกตามความต้องการของตนโดยไม่คำนึงถึงสถานที่ เวลา และบุคคลไม่ได้ อันจะทำให้เขาสามารถยึดมั่นในหลักประจำใจของตนแทนการพึ่งสิ่งควบคุมจากภายนอก (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524 : 18) ซึ่งเมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวโน้มนำค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้สึกผิดชอบ ระหว่างการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ ทั้ง 5 แบบ พบว่าเด็กและเยาวชนในกลุ่มไทยพุทธที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองน้อย มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้สึกผิดชอบต่ำที่สุด ดังผลงานวิจัยในต่างประเทศของวินเทอร์บัททอม ในปี 1952 ที่อ้างโดยเอทคินสัน (คารณิ บางวัฒนา. 2537 : 41 ; อ้างอิงจาก Atkinson. 1966. *Motive in Fantasy , Action , and Society*. p. 453 – 478) และผลงานวิจัยในประเทศของมาลา วิรุณานนท์ (2515 : 144) ที่พบว่า เด็กที่ได้รับการฝึกให้พึ่งตนเองมากจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ซึ่งเด็กที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงนั้นเป็นเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง (วันชัย ฉันทโมทน. 2536 : 80 ; อรพินท์ ชูชม. 2523 : บทคัดย่อ) และเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงนั้นเป็นเด็กที่มีการควบคุมตนเองสูงด้วย (นงนุช โรจนเลิศ. 2533 : 115) ซึ่ง

การควบคุมตนเองนั้นเทียบได้กับความรู้สึกผิดชอบ เพราะความรู้สึกผิดชอบจัดเป็นการควบคุมภายในหรือการควบคุมตนเองประเภทหนึ่ง (Sears, Maccoby & Levin, 1976 : 364) ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า เด็กที่มีความรู้สึกผิดชอบสูงจะมีการพึ่งตนเองสูง แต่ที่ปรากฏผลเฉพาะในกลุ่มรวม และกลุ่มไทยมุสลิม ก็อาจเป็นเพราะในศาสนาอิสลาม การฝึกวินัยแห่งตนให้แก่เด็กไทยมุสลิมเป็นหน้าที่รับผิดชอบของผู้ปกครอง โดยเมื่อเด็กไทยมุสลิมมีอายุประมาณ 10 ปีขึ้นไป พ่อแม่ ผู้ปกครองต้องสั่งสอน อบรมให้เด็กฝึกปฏิบัติศาสนกิจ เช่น การทำละหมาด การเรียนศาสนา การถือศีลอด ซึ่งการปฏิบัติดังกล่าวนี้จะต้องอาศัยการมีวินัยแห่งตนจึงจะสามารถบังคับใจตนเองได้ (สุพจน์ บิลอับดุลลาห์, 2529 : 6 – 7) ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น อาจทำให้เด็กและเยาวชนในกลุ่มรวมและกลุ่มไทยมุสลิมที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองมาก มีความรู้สึกผิดชอบสูงกว่า แบบฝึกให้พึ่งตนเองน้อย

5. แบบควบคุมน้อย – มาก

จากการศึกษาพบว่า เด็กและเยาวชนทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มรวม กลุ่มไทยพุทธ และกลุ่มไทยมุสลิมที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย – มาก มีความรู้สึกผิดชอบไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ชีวิตเริ่มต้นในวัยเด็ก การเปลี่ยนแปลงการกระทำไปในทางที่ดีเกิดจากการควบคุมโดยตรงของพ่อแม่ โดยพ่อแม่จะเป็นผู้เฝ้าดูการกระทำของลูก และเป็นผู้ตัดสินด้วยว่าพึงพอใจในการกระทำนั้น ๆ ของลูกหรือไม่ เพราะเด็กยังไม่มีโอกาสที่จะค้นพบว่าสังคมต้องการอะไรจากพวกเขา ยังไม่รู้เรื่องเกี่ยวกับมาตรฐานของผู้ใหญ่ และยังไม่ได้เรียนรู้ว่าจะกระทำสิ่งใดถูกต้องอย่างไร การควบคุมโดยตรงของพ่อแม่จึงมีความจำเป็นมากในระยะแรกของชีวิต แต่ในความเป็นจริง พ่อแม่ไม่สามารถใช้เวลาทั้งหมดในการเฝ้าดูและปกป้องลูกได้ (Sears, Maccoby & Levin, 1976 : 362) โดยเฉพาะเมื่อเด็กเติบโตขึ้นสู่วัยเด็กตอนปลาย ลักษณะพัฒนาการที่เด่น คือ เด็กจะเริ่มออกจากบ้านไปสู่หน่วยสังคมอื่น และจุดศูนย์กลางทางสังคมของเด็กก็คือโรงเรียน เด็กจะได้เรียนรู้บทบาทใหม่ ระเบียบ กฎเกณฑ์ ความประพฤติที่ต้องปฏิบัติในสังคม จะเห็นความสำคัญของสังคมในบ้านลดน้อยลง แต่กลุ่มจะมีอิทธิพลต่อเด็กในด้านอารมณ์ ความนึกคิด ทศนคติ ความมุ่งหวัง ความปรารถนา การประพฤติตนตามบทบาททางเพศ ค่านิยม อะไรเหมาะสม ดี ควร ไม่ควร เด็กจะพยายามประพฤติปฏิบัติตามวัฒนธรรมกลุ่ม เพื่อเป็นสมาชิกของกลุ่มและให้เพื่อนยอมรับเข้ากลุ่ม (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2518 : 62 – 64) เด็กจึงต้องเรียนรู้ที่จะควบคุมตนเอง ต้องพัฒนามาตรฐานความประพฤติของตน และต้องรู้จักสร้างบทลงโทษเพื่อควบคุมพฤติกรรมของตนเอง โดยในช่วงที่เด็กย่างเข้าสู่ขวบปีที่ 6 เด็กจะเข้าสู่กระบวนการพัฒนาการควบคุมภายในเรียบร้อยแล้ว และในช่วง 6 – 10 ปี จะมีการเรียนรู้อย่างมากเกี่ยวกับการควบคุมภายใน อันเป็นการสร้างขอบเขตที่ความรู้สึกผิดชอบจะดำเนินต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิต (Sears, Maccoby & Levin, 1976 : 362, 366) จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น อาจเป็นผลให้การควบคุมภายนอกจากพ่อแม่ในปริมาณน้อยหรือมาก ไม่ได้มีผลกระทบบนที่ชัดเจนในทางสร้างเสริมหรือยับยั้งพัฒนาการทางการควบคุมภายในตนเอง หรือความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ ที่จัดอยู่ในช่วงวัยเด็กตอนปลายถึงวัยรุ่นตอนต้น ซึ่งได้เข้าสู่กระบวนการควบคุมภายในเรียบร้อยแล้ว อนึ่งผู้วิจัยได้พยายามแสวงหาผลงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่จะนำมาสนับสนุนผลการศึกษานี้ แต่ยังไม่ปรากฏ ที่ใกล้เคียงที่สุดก็คือ งานวิจัยของดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่น ๆ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่น ๆ, 2520 : 121) ที่ทำการศึกษาลักษณะสัมพันธ์ระหว่างการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับการอบรมเลี้ยงดู 4 แบบ คือ แบบรัก แบบควบคุม แบบใช้เหตุผล และแบบการลงโทษทางกายหรือจิต ในเยาวชนไทยที่มีอายุตั้งแต่ 11 – 25 ปี ในกรุงเทพมหานคร

พบว่า การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมไม่มีความสัมพันธ์กับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างในทุกระดับอายุ ซึ่งในผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบมีความสัมพันธ์กัน จึงอาจทำให้เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย – มาก มีความรู้สึกผิดชอบไม่แตกต่างกัน

สรุปแล้วรูปแบบการได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่มีความเหมาะสมกับความรู้สึกผิดชอบในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ แบบรักสนับสนุนมาก แบบลงโทษทางจิต แบบใช้เหตุผล และแบบฝึกให้พึ่งตนเองมาก ส่วนแบบควบคุมน้อย – มาก ไม่มีผลต่อความรู้สึกผิดชอบในการศึกษาครั้งนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบ

จากการศึกษาพบว่า การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร ทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มรวม กลุ่มไทยพุทธ และกลุ่มไทยมุสลิมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ผู้วิจัยตั้งขึ้น แสดงว่าเด็กและเยาวชนที่มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูง ย่อมมีความรู้สึกผิดชอบสูงด้วย ในทางตรงข้ามเด็กและเยาวชนที่มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำ ย่อมมีความรู้สึกผิดชอบต่ำด้วย ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ความรู้สึกผิดชอบ เป็นความรู้สึกเกี่ยวกับความประพฤติหรือแรงจูงใจที่ถูกต้องหรือที่ผิดของบุคคล ซึ่งจะกระตุ้นให้บุคคลมุ่งไปสู่การกระทำที่ถูกต้อง (Columbia Encyclopedia. 1993 : 630) ส่วนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม เป็นการให้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำ หรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง อันแสดงให้เห็นถึงแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่าง ๆ ของบุคคล ดังนั้น เมื่อบุคคลมีความรู้สึกเกี่ยวกับแรงจูงใจที่ถูกต้องหรือที่ผิด อันกระตุ้นให้บุคคลมุ่งไปสู่การกระทำที่ถูกต้องในระดับสูง ก็น่าจะส่งผลให้บุคคลมีเหตุผลอันแสดงให้เห็นถึงแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำในระดับสูงเช่นกัน ดังที่ซีคาร์ด (บัญญัติ แก้ว-ส่อง. 2522 : 15 ; อ้างอิงจาก Secard. 1964. *Social Psychology*. p. 557 - 559) กล่าวไว้ว่า เด็กที่มีพัฒนาการด้านความรู้สึกผิดชอบสูง จะนำไปสู่การมีพัฒนาการด้านจริยธรรมสูงด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเคลาส์ (Klaus. 1993 : บทคัดย่อ) ที่มุ่งศึกษาในแง่ของการทำหน้าที่ของความรู้สึกผิดชอบใน 2 ประเด็น คือ ความรู้สึกไวต่อจริยธรรม (Moral Sensitivity) และการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม (Moral Reasoning) ปรากฏว่า การฝึกความไวต่อความรู้สึกผิดชอบจะช่วยปรับปรุงให้การตัดสินใจทางจริยธรรมของบุคคลมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้โคแคนสกา (Kochanska. 1994 : 20 – 22) ยังพบว่า แม่มีบทบาทต่าง ๆ ทาง การสร้างกฎเกณฑ์ให้กับตนเองของความรู้สึกผิดชอบในระยะแรกเริ่มนั้น แสดงให้เห็นสภาวะทางจิตใจของเด็กในฐานะส่วนร่วมสำคัญที่จะนำไปสู่พัฒนาการทางจริยธรรมในระยะแรกเริ่ม ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น อาจส่งผลให้การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบมีความสัมพันธ์กัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า เด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบในระดับปานกลาง ซึ่งหน่วยงานต่าง ๆ หรือบุคลากรที่มีความเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน สามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวางแผนพัฒนาให้เด็กและเยาวชนมีจิตลักษณะทั้งสองประการนี้ในระดับสูงต่อไป เพราะการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพตั้งอยู่บน

รากฐานการรับรู้ธรรมชาติและจุดยืนของผู้รับการพัฒนา และยังพบว่า การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบมีความสัมพันธ์กัน แสดงว่าถ้าบุคคลมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับสูง ก็จะมีความรู้สึกผิดชอบในระดับสูงด้วย ในทางกลับกันถ้าบุคคลมีความรู้สึกผิดชอบในระดับสูง ก็จะมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับสูงด้วย ทำให้นักการศึกษาวิจัยสามารถนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับจิตลักษณะสองประการนี้ในกลุ่มตัวอย่างอื่น หรือในด้านความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่น ๆ ต่อไป อันจะทำให้มีกรอบแนวคิดและความเข้าใจในจิตลักษณะทั้งสองประการนี้ได้ลึกซึ้ง กว้างขวาง และครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ยังพบว่าการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กและเยาวชนในกลุ่มรวมและกลุ่มไทยมุสลิม มีการพัฒนาตามระดับอายุที่เพิ่มขึ้น ซึ่งหมายความว่า การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลสามารถพัฒนาสู่ระดับที่สูงขึ้นได้ เมื่อบุคคลได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เป็นประสบการณ์ชีวิตเพิ่มมากขึ้น แต่ในส่วนความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มรวม กลุ่มไทยพุทธ และกลุ่มไทยมุสลิมนั้น ในการศึกษาค้นคว้าพบว่าการพัฒนาตามระดับอายุที่เพิ่มขึ้น ซึ่งสิ่งนี้เป็นประเด็นสำคัญที่จะกระตุ้นให้พ่อแม่ ครู นักการศึกษา นักจิตวิทยา และผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ได้ตระหนักร่วมกันว่าเพราะเหตุใดความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนทั้ง 3 กลุ่ม จึงไม่มีการพัฒนาตามประสบการณ์ชีวิตที่เพิ่มมากขึ้น เพื่อจะได้เร่งตรวจสอบว่ามีสิ่งใดที่เป็นอุปสรรคขัดขวางพัฒนาการของความรู้สึกผิดชอบ อีกทั้งเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยเชิงทดลองเพื่อหาวิธีการที่มีความเหมาะสมในการช่วยเร่งรัดพัฒนาต่อไป

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบของเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร จะเห็นได้ว่า เด็กและเยาวชนในกลุ่มไทยพุทธไม่มีการพัฒนาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบเลย สิ่งนี้น่าจะเป็นข้อตระหนักให้พ่อแม่ ผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนไทยพุทธ เร่งปรับบทบาทของตนในการส่งเสริมให้ตนเองและบุตรหลานศึกษาหลักคำสอนที่เป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา มากกว่าการให้ความสำคัญในพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การรดน้ำมนต์เพื่อเป็นสิริมงคล การสะเดาะเคราะห์ และการบนบานศาลกล่าว เป็นต้น นอกจากนี้ ควรปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนเกิดความสำนึกว่าเป็นหน้าที่โดยตรงของพุทธศาสนิกชนทุกคน ที่จะต้องศึกษาหลักธรรมคำสอนในศาสนา ไม่ใช่หมอบหมายหน้าที่นี้ให้กับพระสงฆ์ ดังเช่นชาวมุสลิมทุกคนที่มีหน้าที่ศึกษาคัมภีร์ศาสนาอย่างแท้จริง เพราะศาสนาอิสลามไม่มีพระทำหน้าที่สั่งสอนศาสนา (อัมพลิกา ปัทมานนท์, 2516 : 49 ; อ้างอิงจาก บัรกัต สยามวาลา, 1972) และพ่อแม่ชาวมุสลิมก็มีหน้าที่ชัดเจนในการให้การศึกษารื่องศาสนาแก่บุตรควบคู่กับการศึกษาด้านอาชีพ ให้ทำตนเป็นประโยชน์แก่สังคม รู้จักให้บริการแก่สังคมมากกว่าการรับ ตลอดจนให้เด็กปฏิบัติศาสนกิจโดยการถือปฏิบัติเป็นแบบอย่างและสอนให้เด็กปฏิบัติตาม เพื่อดำรงรักษาเอกลักษณ์ของความเป็นมุสลิม ไม่ถูกกลืนโดยวัฒนธรรมอื่น (สุวัฒน์ บิลอับดุลลาห์, 2529 : 32 – 35 ; อ้างอิงจาก มุณีเราะฮ บินดู อับดุลเลาะฟุร, 2525. อิสลาม-ธรรมเนียมแห่งชีวิต. หน้า 114 – 115)

ผลการศึกษาครั้งนี้ยังชี้ให้เห็นความสำคัญของรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่มีความเหมาะสมกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบ เพื่อเป็นข้อตระหนักแก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู นักการศึกษา นักจิตวิทยา ตลอดจนบุคคลต่าง ๆ ที่มีความใกล้ชิดกับเด็กและเยาวชน ได้เข้าใจว่ารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะที่เป็นธรรมชาติตามวัยของเด็ก รวมถึงการเกิดและการพัฒนาของจิตลักษณะนั้น ๆ ที่ต้องการปลูกฝังและส่งเสริม จึงควรที่จะมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่มีความเหมาะสม เช่น ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร จะมีบริการด้านอนามัยโดยอาสาสมัครสาธารณสุข

(อสส.) ที่จะเข้ามาช่วยดูแลสุขภาพของคนในชุมชนเป็นประจำทุกเดือน จึงควรที่จะมีการสอดแทรกความรู้ทางด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานให้กับผู้ที่มารับบริการสุขภาพด้วย โดยเฉพาะสตรีมีครรภ์ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างเหมาะสม นอกจากพ่อแม่ ผู้ปกครองแล้ว ครูก็นับเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญสำหรับเด็กและเยาวชน เพราะเมื่อเด็กเข้าโรงเรียน ศูนย์กลางทางสังคมที่สำคัญของเด็กก็คือ โรงเรียน ครู และเพื่อน เพราะฉะนั้นครูควรจะต้องปฏิบัติต่อเด็กตามแนวทางการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมที่เด็กพึงได้รับ เพื่อสร้างความต่อเนื่องจากสังคมในบ้าน ให้เด็กรับรู้ถึงความรักและความปรารถนาดี นอกจากนี้ครูควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทางสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น กิจกรรมการโต้วาที เพื่อครูจะได้รับรู้และเข้าใจในความคิด ความเชื่อ ค่านิยมต่าง ๆ ของเด็ก แล้วจะได้สอดแทรกสิ่งที่ดีงาม เหมาะสม และเป็นที่พึงปรารถนาของสังคมต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบ ในเด็กและเยาวชนที่มีอายุ 10 , 13 และ 16 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร จึงน่าจะมีการศึกษาเพิ่มเติมในระดับอายุอื่น ๆ ต่อไป โดยเฉพาะความรู้สึกผิดชอบในการศึกษาครั้งนี้ ที่พบว่าไม่มีการพัฒนาตามระดับอายุที่เพิ่มขึ้น จึงควรมีการศึกษาให้ครบทุกช่วงวัย เช่น ในช่วงวัยเด็กตอนต้น วัยรุ่นตอนปลาย ตลอดจนวัยผู้ใหญ่ เพื่อจะได้มองเห็นภาพพัฒนาการของจิตลักษณะนี้ได้อย่างชัดเจนขึ้น และควรจะมีการศึกษาวิจัยในเชิงทดลอง เพื่อแสวงหาวิธีการในการพัฒนาความรู้สึกผิดชอบของบุคคลตั้งแต่อายุ 10 ปี ขึ้นไป

2.2 งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบ ในเด็กและเยาวชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด กรุงเทพมหานคร จึงน่าจะมีการศึกษาเพิ่มเติมในเด็กและเยาวชนกลุ่มอื่น เช่น เด็กกำพร้า เด็กด้อยโอกาส หรือเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เด็กและเยาวชนประเภทต่าง ๆ ได้รับสิทธิเท่าเทียมกันในการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

2.3 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความรู้สึกผิดชอบตามตัวแปรทางจิตวิทยา หรือตัวแปรทางชีวสังคมอื่น ๆ เช่น สติปัญญา สุขภาพจิต ประสบการณ์ทางสังคม เพศ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น ทั้งในเชิงความสัมพันธ์และในเชิงเปรียบเทียบ เพื่อให้จิตลักษณะสำคัญสองประการนี้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะความรู้สึกผิดชอบ ซึ่งเป็นตัวแปรที่ในประเทศไทยไม่ค่อยมีผู้สนใจการศึกษา

2.4 ข้อคำถามของแบบสอบถามความรู้สึกผิดชอบที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ มีลักษณะเป็นข้อคำถามในเรื่องทั่ว ๆ ไป จึงอาจไม่มีความไวเพียงพอที่จะจำแนกผู้ตอบตามระดับอายุ ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรสร้างข้อคำถามในเรื่องที่ทำให้มีความแตกต่างกันของผู้ตอบตามระดับอายุ เช่น ข้อคำถามในเรื่องที่เด็กซึ่งมีอายุน้อยกว่ามีแนวโน้มว่าจะตอบได้คะแนนน้อยกว่าเด็กซึ่งมีอายุมากกว่า เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กาญจนา ควรสุม. (2516). ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแสดงตัว – เก็บตัว ความรู้สึกผิดชอบ และคุณธรรมแห่งพลเมืองดี. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ ฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา. ถ่ายเอกสาร.
- เกศศิริ บุญญะอดิชาติ. (2541). รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวและการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ ฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- กัญนิภา พรหมณพิทักษ์. (2530). บทบาทของโรงเรียน ครอบครัวและมัสยิดในการปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา ในชุมชนมุสลิม : การศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลลุมพลี อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (สารัตถศึกษา). กรุงเทพฯ ฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ฉวีวรรณ กิณาวงศ์. (2533). การศึกษาเด็ก. กรุงเทพฯ ฯ : โอเดียนสโตร์.
- ชมพูนุท ศรีเสาวลักษณ์. (2530). การอบรมเลี้ยงดูกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนกลางที่ 11/7 กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ ฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2524). พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 2 : จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา. กรุงเทพฯ ฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉิก. (2524). รายงานการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับสุขภาพจิตและจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่น. กรุงเทพฯ ฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน , อรพันธ์ ชูชม และงามตา วณิชานนท์. (2528). รายงานการวิจัยฉบับที่ 23 ปัจจัยทางจิตวิทยานิเวศที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาไทย. กรุงเทพฯ ฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่น ๆ. (2520). รายงานการวิจัยเรื่องจริยธรรมของเยาวชนไทย. กรุงเทพฯ ฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ดวงเดือน ศาสตราจารย์. (2535). การเปรียบเทียบทฤษฎีพัฒนาการเด็ก. กรุงเทพฯ ฯ : ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ดารณี บางวัฒนา. (2537). การทดลองใช้รูปแบบการแข่งขันเพื่อพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และความมีน้ำใจนักกีฬาของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองในปริมาณต่างกัน. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ ฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ดุขฎิ โยเหลา. (2535). รายงานการวิจัยฉบับที่ 47 การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กในประเทศไทยโดยใช้การวิเคราะห์เมตา. กรุงเทพฯ ฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

นงนุช โรจนเลิศ. (2533). การศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตนเองของนักเรียนวัยรุ่น.

ปริญญาณิพนธ์ กต.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

นวลละอ อสุภามล. (2523). จิตวิทยาพัฒนาการเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยา

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

นิลวรรณ ศิริอังกุล. (2535). สุขภาพจิตของนักเรียนในชุมชนแออัดเขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร.

ปริญญาณิพนธ์ กต.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

นันทยา ยิ่งเจริญ. (2527). การศึกษาพัฒนาการการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ศึกษา ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วิทยานิพนธ์ กษ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

บัญญัติ แก้วส่อง. (2522). การเปรียบเทียบเหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กวัยรุ่นในสังคมเมืองและชนบท

ที่มีการอบรมเลี้ยงดูและแบบการคิดแตกต่างกัน. ปริญญาณิพนธ์ กต.ม. กรุงเทพฯ :

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

ประมวล ดิลกสิน. (2512). ความรักตามความหมายทางจิตวิทยา. เอกสารทางวิชาการฉบับที่ 2

วิทยาลัยครูมหาสารคามและวิทยาลัยวิชาการศึกษามหาสารคาม. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.

ประยูรศักดิ์ ชลาชนเดชะ. (2539). มุสลิมในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : โครงการหอสมุดกลาง อิสลาม.

เปรมจิต เอกธรรมชลาลัย. (2531). จิตวิทยาพัฒนาการ. ลำปาง : ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว

คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูลำปาง สหวิทยาลัยล้านนา.

พระเทพเวที. (2536). จะพัฒนาคนกันได้อย่างไร ?. กรุงเทพฯ : บริษัทสหธรรมิก จำกัด.

พุทธทาสภิกขุ. (2521). การเสริมสร้างจริยธรรมแก่เด็กวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : สมชายการพิมพ์.

ทิพวรรณ กิตติวิบูลย์. (2522). การอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กก่อนวัยเรียน

ในกรุงเทพมหานคร. ปริญญาณิพนธ์ กต.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

ทิพวรรณ ลิ้มสุนันต์. (2535). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียน.

ปริญญาณิพนธ์ กต.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

มาลา วิรุณานนท์. (2515). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แบบการรับรู้ และการเลี้ยงดูลูกใน

ด้านการฝึกให้พึ่งตนเองกับในด้านการยับยั้งการพึ่งตนเอง เปรียบเทียบเด็กในนครหลวงกับเด็กใน

ต่างจังหวัด ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. ปริญญาณิพนธ์ กต.ม. กรุงเทพฯ : วิทยาลัย

วิชาการศึกษา. ถ่ายเอกสาร.

มาโนช ดันชวนิช. (2523, กันยายน). "ปัญหาการถ่ายทอดจริยธรรมกับอนาคตของชาติ," *ครูปริทัศน์*.

9 : 41 - 48.

วนิดา ขำเขียว. (2543). ศาสนาเปรียบเทียบ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พรานนกการพิมพ์.

วราภรณ์ รักวิชัย. (2529). การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- วารินทร์ ม่วงสุวรรณ. (2517). ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูลูกแบบให้ความรักและแบบควบคุมความเอื้อเฟื้อ และวินัยทางสังคม. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ ฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา. ถ่ายเอกสาร.
- วิวาทวัน มูลสถาน. (2523). ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและความมีวินัยในตนเอง. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ ฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- วิรัช จามถนนอม. (2520). เปรียบเทียบการคิดหาเหตุผลตามหลักตรรกศาสตร์และการคิดหาเหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักเรียนระดับอายุ 13 และ 15 ปี ในกรุงเทพมหานครและในชนบท. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ ฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- วิวรรณ รอนนุชิต. (2530). การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับเพศศึกษาระหว่างนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามกับโรงเรียนสังกัด กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (พลศึกษา). กรุงเทพฯ ฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- วิวัฒน์ อัสวานิชย์. (2523). ความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในตนเองกับความซื่อสัตย์ของเด็กไทย. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ ฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- วันชัย ดนัยโตโมนุท. (2536). คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดปทุมธานี. ปรินญาณพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ ฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สาโรช บัวศรี. (2527). จริยธรรมศึกษา. กรุงเทพฯ ฯ : ม.ป.พ.
- สิริลักษณ์ แก้วคงยศ. (2533). ชุมชนแออัด : ตะกอนบางกอก. กรุงเทพฯ ฯ : ม.ป.พ.
- สุจิตรา ธรรัตน์. (2527). ศาสนาเปรียบเทียบ. กรุงเทพฯ ฯ : อักษรบัณฑิต.
- สุชา จันท์น้อม และสุรางค์ จันท์น้อม. (2518). จิตวิทยาวัยรุ่น. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ ฯ : แพร่พิทยา.
- สุธิดา ไทยถนันทน์. (2533). ศาสนากับการวางแผนครอบครัว : ศึกษาทัศนคติของผู้นำทางพุทธศาสนาและอิสลาม ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ศาสนาเปรียบเทียบ). กรุงเทพฯ ฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- สุนารี เดชะโชควิวัฒน์. (2527). ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู วินัยในตนเอง และความภาคภูมิใจในตนเอง. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ ฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สุรศักดิ์ ศรีไพบุณย์สินธ์. (2528). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเมือง. กรุงเทพฯ ฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุพัฒน์ บิลอับดุลลาห์. (2529). การรับรู้ของผู้ปกครองไทยมุสลิมในการส่งเสริมวินัยแห่งตนของนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดภูเก็ต. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (ประถมศึกษา). กรุงเทพฯ ฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สุพัตรา สุภาพ. (2521). ปัญหาสังคม. กรุงเทพฯ ฯ : ม.ป.พ.

- สมน อมรวิวัฒน์ และคณะ. (2534). *การอบรมเลี้ยงดูเด็กตามวิธีชีวิตไทย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวรรณี ทองรัมย์กุล. (2539). *การอบรมเลี้ยงดู การส่งเสริมประสบการณ์ทางสังคมจากครอบครัวและลักษณะทางชีวสังคมที่มีผลต่อความสามารถในการหยั่งลึกทางสังคมของเด็กวัยรุ่น (10 – 12 ปี)*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักพัฒนาชุมชน. (2537). *การสำรวจข้อมูลชุมชน กรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนาชุมชน กองการพัฒนารัฐบาล กรุงเทพมหานคร.
- โสภา ชูพิกุลชัย ขปิลมณีน. (2533). *การศึกษาการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อในเด็กและเยาวชนย่านชุมชนแออัด : ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการพัฒนาชุมชน สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย.
- . (2541). “วิกฤตสังคมไทยยุคโลกาภิวัตน์ และทางออก,” *ต่อต้านยาเสพติด*. 14 (1) : 9 – 24.
- เสถียรพงษ์ วรรณปก. (2540, สิงหาคม – กันยายน). “ความหมายของจริยธรรม,” *วารสารการศึกษาแห่งชาติ*. 28 (6) : 15.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2518). *จิตวิทยาพัฒนาการ*. กรุงเทพฯ : แพรวพิน.
- อวยชัย โรจนนิรันดร์กิจ. (2526). *ผลของการฝึกอานาปานสติสมาธิในพุทธศาสนาต่อการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- อานนท์ อาภาภิรม. (2517). *ปัญหาสังคม*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- อารี รังสินันท์. (2527). *รวมบทความการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก*. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- อรพินทร์ ชูชม. (2523). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพื้นความรู้เดิม สภาพแวดล้อมทางบ้าน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทักษะทางการเรียน กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (วิจัยการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- อัมพลิกา บัณฑิตานนท์. (2516). *การศึกษาเปรียบเทียบและหาความสัมพันธ์ของขบวนการสังคมประจักษ์และความเกรงใจระหว่างเด็กไทยพุทธกับเด็กไทยมุสลิม*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา. ถ่ายเอกสาร.
- Bandura, Albert. (1977). *Social Learning Theory*.
- Chernow, Barbara A. & Vallasi, George A. (1993). *The Columbia Encyclopedia*. 5th ed. The United States of America : Houghton Mifflin.
- Faw, Terry & Belkin, Gary S. (1989). *Child Psychology*. Singapore : McGraw – Hill.
- Good, Carter V. (1973). *Dictionary of Education*.
- Hurlock, Elizabeth B. (1956). *Child Development*. New York : McGraw – Hill Book.
- Janssens, Jan M. (1997). “Child rearing, prosocial moral reasoning, and prosocial behavior,” *International Journal of Behavioral Development*. 20 (3) : 509 – 527.

- Kochanska , Grazyna. (1994). " Beyond Cognition : Expanding the Search for the Early Roots of Internalization and Conscience ," *Developmental Psychology*. 30 (1) : 20 – 22.
- . (1997). " Multiple Pathways to Conscience for Children With Different Temperaments ," *Developmental Psychology*. 33 (2) : 228 – 240.
- Kochanska , Grazyna , Murray , Kathleen & Coy , Katherine C. (1997). " Inhibitory Control as a Contributor To Conscience in Childhood : From Toddler to Early School Age ," *Child Development*. 68 (2) : 263 – 277.
- Klaus , Issler. (1993). " Conscience : Moral sensitivity and moral reasoning ," *A multidisciplinary approach to integration*.
- Sears , Robert R. , Maccoby , Eleanor E. & Levin , Harry. (1976). *Patterns of Child Rearing*. Evanston , Ill. : Row , Peterson.
- Webster 's Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language*. (1994). 3rd ed. The United States of America : Gramercy Books.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว
- แบบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม
- แบบสอบถามความรู้สึกผิดชอบ
- แบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดู

ชุดที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว

1. ชื่อ _____ นามสกุล _____
2. เพศ ☐ ชาย
☐ หญิง
3. วันที่ / เดือน / ปี พ.ศ.ที่เกิด _____ / _____ / _____
4. นับถือศาสนา ☐ พุทธ
☐ อิสลาม
☐ คริสต์
☐ อื่น ๆ _____
5. ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ชั้น _____ โรงเรียน / สถานศึกษา _____
6. อาศัยอยู่ในชุมชน (ชื่อชุมชน) _____
7. อาศัยอยู่ร่วมกับ ☐ บิดาและมารดา
☐ บิดาหรือมารดา
☐ อื่น ๆ _____

ชุดที่ 2 แบบสอบถามการให้เหตุผล

คำแนะนำในการตอบ

แบบวัดนี้จะถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่อาจจะพบได้ในชีวิตประจำวัน โดยจะเป็นเรื่องสมมติสั้น ๆ ของบุคคลต่าง ๆ ซึ่งพบกับปัญหาที่ต้องตัดสินใจทั้งหมด 4 เรื่อง ให้นักเรียนอ่านช้า ๆ และสมมติว่าตัวเองเป็นตัวละครในแต่ละเรื่อง จากนั้นให้นักเรียนตัดสินใจเลือกว่าจะกระทำเช่นนั้นเพราะเหตุผลใด โดยให้ขีดเครื่องหมาย ✓ ไว้หน้าคำตอบที่ต้องการเลือกเพียงคำตอบเดียว คำตอบของนักเรียนจะไม่มีผิดหรือถูก เพราะแต่ละคนย่อมมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

เรื่องที่ 1 “อุบัติเหตุเป็นเหตุ”

รินดาและเพื่อน ๆ นัดกันว่าจะไปออกค่ายพักแรมกับชมรมอาสาในช่วงปิดภาคเรียนนี้ แต่เมื่ออยู่ในวันก่อนที่จะเดินทาง แม่ของรินดาหกล้มกระดูกขาหักต้องเข้าเฝือกไว้ ส่วนแม่ของรินดารู้ว่าลูกสาวอยากไปออกค่ายพักแรมมานานแล้ว จึงบอกให้รินดาไปกับเพื่อน ๆ และไม่ต้องเป็นห่วง ถ้านักเรียนเป็นรินดานักเรียนจะ

- _____ ไม่ไปออกค่ายพักแรม เพราะกลัวแม่จะโกรธ
- _____ ไม่ไปออกค่ายพักแรม เพราะแม่ขาหักไม่มีใครดูแล ถ้าเราไปค่ายก็ไม่สนุกอยู่ดี
- _____ ไม่ไปออกค่ายพักแรม เพราะอาจจะถูกว่าเป็นลูกอกตัญญู
- _____ ไม่ไปออกค่ายพักแรม เพราะเป็นหน้าที่ของลูกที่จะต้องดูแลบุพการีในยามที่ท่านไม่สบาย
- _____ ไม่ไปออกค่ายพักแรม เพราะแม่สำคัญกว่าสิ่งอื่นใด และความกตัญญูทดแทนก็คือสิ่งที่ลูกที่ดีควรกระทำ
- _____ ไม่ไปออกค่ายพักแรม เพราะรู้สึกเหนื่อยใจที่จะไปสนุกสนานโดยแม่ต้องลำบาก ไม่มีคนคอยดูแล

เรื่องที่ 2 “ทำไมต้องดีกัน”

วันหนึ่งขณะที่มนตรีกลับจากโรงเรียนยืนเล่นอยู่หน้าบ้าน ลักพิกเห็นกลุ่มนักเรียนวัยรุ่น 2 โรงเรียนซึ่งไม่ถูกกันยกพวกตีกันซุลมุนวุ่นวาย มนตรีเห็นดังนั้นจึงรีบปิดประตูบ้าน ในขณะที่เดียวกันนั้นมีนักเรียนคนหนึ่งซึ่งถูกรุมตีจนบาดเจ็บสาหัสวิ่งหนีมาหวังจะขอหลบในบ้านของมนตรี และในระยะไม่ไกลกันก็มีนักเรียนของโรงเรียนที่ไม่ถูกกันวิ่งตามมาเพื่อจะทำร้ายอีก ถ้านักเรียนเป็นมนตรีนักเรียนจะ

- _____ ให้นักเรียนที่บาดเจ็บเข้ามาหลบในบ้าน เพราะถ้าไม่ช่วยเหลือเขา เขาอาจ
    แค้นใจแล้วกลับมาทำร้ายเราในภายหลังได้
- _____ ให้นักเรียนที่บาดเจ็บเข้ามาหลบในบ้าน เพราะบุญจากการช่วยชีวิตนี้อาจมา
    ช่วยเราภายหลังก็ได้
- _____ ให้นักเรียนที่บาดเจ็บเข้ามาหลบในบ้าน เพราะมันเป็นเหตุการณ์ที่คับขันจริง ๆ
    เป็นใครก็จะต้องช่วยเหมือนกับเรา
- _____ ให้นักเรียนที่บาดเจ็บเข้ามาหลบในบ้าน เพราะเป็นหน้าที่ของพลเมืองดี
- _____ ให้นักเรียนที่บาดเจ็บเข้ามาหลบในบ้าน เพราะถ้าไม่ช่วยเขาอาจตายได้ และยัง
    เป็นการช่วยนักเรียนวัยรุ่นที่โชติไม่ให้ทำความผิดในการทำร้ายผู้อื่นด้วย
- _____ ให้นักเรียนที่บาดเจ็บเข้ามาหลบในบ้าน เพราะชีวิตทุกชีวิตมีความสำคัญเท่า ๆ กัน
    และเป็นการช่วยเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

เรื่องที่ 3 “ ความจำเป็นบังคับ ”

พ่อของสมชายพยายามหาเงินทุกวิถีทางแล้ว แต่ยังไม่พอลำไยให้ลูกซึ่งเรียนอยู่ปีสุดท้าย เมื่อหมดหนทางจริง ๆ จึงตัดสินใจไปขโมยของคนอื่น แต่โชคร้ายที่เกิดการต่อสู้กันจนกระทั่งเจ้าของบ้าน เสียชีวิตและเขาถูกตำรวจจับได้ ศาลพิพากษาให้จำคุก 10 ปี แต่หลังจากติดคุกได้ 8 ปี มีคนหนึ่งถูก พ่อของสมชายจึงหนีออกมาด้วยแล้วส่งข่าวให้สมชายทราบ ส่วนทางตำรวจก็ออกติดตามตัวไปที่บ้านของ สมชาย และบอกว่าถ้าพ่อของเขาติดต่อมาให้แจ้งทางตำรวจด้วย ถ้านักเรียนเป็นสมชาย นักเรียนจะ

- _____ ไม่แจ้งให้ตำรวจทราบ เพราะกลัวพ่อจะโกรธ
- _____ แจ้งให้ตำรวจทราบ เพราะยังไม่ว่าตำรวจก็ต้องจับได้ ถ้ามอบตัวอาจจะออกจากคุกเร็วขึ้นก็ได้
- _____ ไม่แจ้งให้ตำรวจทราบ เพราะพ่อมีพระคุณต่อเรา และลูกทุกคนก็ต้องรักพ่อของตัวเอง
- _____ แจ้งให้ตำรวจทราบ เพราะการแหกคุกเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ไม่สมควรทำ
- _____ ไม่แจ้งให้ตำรวจทราบ เพราะพ่อคือผู้มีพระคุณ ที่พ่อทำไปเพราะความจำเป็น และหมดหนทาง ไม่เช่นนั้นคงไม่ทำผิดเป็นอันขาด
- _____ แจ้งให้ตำรวจทราบ เพราะพ่อควรจะได้แรงบันดาลใจในคำพิพากษาของศาล

ชุดที่ 3 แบบสอบถามความรู้สึก

คำแนะนำในการตอบ

แบบสอบถามนี้จะถามเกี่ยวกับความรู้สึกของนักเรียน โดย ให้นักเรียนอ่านข้อความช้าๆ แล้วพิจารณาว่านักเรียนมีลักษณะนิสัย ความรู้สึก เหมือนข้อเท็จจริงในข้อความนั้น ๆ มากน้อยเพียงใด แล้วให้เลือกตอบจาก จริงที่สุด ก่อนข้างจริง ไม่ค่อยจริง ไม่จริงเลย โดยให้ขีดเครื่องหมาย ✓ ไว้หน้าคำตอบที่ต้องการเลือก คำตอบของนักเรียนจะไม่มีผิดหรือถูก เพราะแต่ละคนย่อมมีลักษณะนิสัย ความรู้สึกที่แตกต่างกัน

ตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม

ข้อที่	คำถาม	จริงที่สุด	ค่อนข้างจริง	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริงเลย
00	ฉันชอบว่ายน้ำ	✓			

ข้อที่	คำถาม	จริงที่สุด	ค่อนข้างจริง	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริงเลย
1.	ดีใจถ้าพูดโกหกแล้วไม่มีใครจับได้				
2.	ชอบแอบอ่านหนังสือการ์ตูนในขณะที่ครูกำลังสอนหนังสือ				
3.	ละอายใจหลังจากพูดคำหยาบออกไปด้วยความโมโห				
4.	รำคาญเวลาที่พ่อแม่ให้ช่วยทำงานบ้าน				
5.	ดีใจถ้าเห็นเพื่อนที่ชอบรังแกเรา ลื่นหกล้ม				
6.	ชอบฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ และปฏิบัติตาม				
7.	สนุกถ้าได้ล้อให้เพื่อนโกรธ				
8.	รำคาญถ้าต้องร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน				
9.	เสียใจถ้าผลพูดเถียงพ่อแม่อย่างไร้เหตุผล				
10.	ดีใจถ้าได้แก้แค้นรุ่นพี่ที่มารังแกเพื่อนของเรา				
11.	กลัวบาปถ้าทำให้สิ่งมีชีวิตตาย				
12.	ชอบลอกการบ้านจากเพื่อน ถ้าลอกแล้วครูจับไม่ได้				
13.	รำคาญถ้าต้องคอยฟังผู้ใหญ่สอน				
14.	เสียใจถ้าพูดโกหกพ่อแม่				
15.	สนุกถ้าได้ล้อเลียนให้เพื่อนรู้สึกอับอาย				
16.	ชอบกลับบ้านตรงเวลา ไม่ไกลไปเล่นที่อื่น				
17.	ไม่ชอบทำการบ้านตามที่ครูสั่ง				
18.	ชอบพูดแต่ความจริง ไม่เคยพูดเท็จ				
19.	รำคาญเวลาเพื่อน ๆ มาขอความช่วยเหลือจากเราน้อยครั้ง				
20.	เต็มใจยอมรับการถูกลงโทษ เมื่อเวลาที่ได้ทำสิ่งที่ผิดพลาดไป				

ชุดที่ 4 แบบสอบถามประสบการณ์ทางบ้าน

คำแนะนำในการตอบ

แบบสอบถามนี้จะถามเกี่ยวกับการปฏิบัติของบิดามารดาต่อตัวนักเรียน ถ้าบิดามารดาของนักเรียนไม่ใช่ผู้เลี้ยงดูนักเรียนมาตั้งแต่เด็ก ก็ให้ตอบโดยนึกถึงผู้ที่เลี้ยงดูใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด โดย ให้นักเรียนอ่านข้อความซ้ำ ๆ แล้วพิจารณาว่าข้อความนั้นเป็นจริงสำหรับนักเรียนมากน้อยเพียงไร หรือไม่จริงเลย แล้วให้เลือกตอบจาก จริงที่สุด ก่อนข้างจริง ไม่ค่อยจริง ไม่จริงเลย โดยให้ขีดเครื่องหมาย ✓ ไว้หน้าคำตอบที่ต้องการเลือก

ตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม

ข้อที่	คำถาม	จริงที่สุด	ค่อนข้างจริง	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริงเลย
00	พ่อแม่พาฉันไปเที่ยวสวนสัตว์		✓		

ข้อที่	คำถาม	จริงที่สุด	ค่อนข้างจริง	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริงเลย
1.	พ่อแม่แสดงให้ฉันรู้ว่าท่านรักฉันมาก				
2.	พ่อแม่ชอบพูดคุยหยอกล้อฉันที่เพื่อนกับฉัน				
3.	พ่อแม่เอาใจใส่ทุกข์สุขของฉัน				
4.	พ่อแม่แสดงให้ฉันรู้ว่าท่านภูมิใจในตัวฉันมาก				
5.	พ่อแม่ให้คำปรึกษาหรือคำแนะนำแก่ฉัน				
6.	พ่อแม่พูดคุยกับฉันด้วยเสียงอันไพเราะ นุ่มนวล				
7.	พ่อแม่ช่วยผ่อนคลายความทุกข์ ความกังวล ใจของฉัน				
8.	พ่อแม่ปล่อยให้ฉันตัดสินใจเองในเรื่องส่วนตัว				
9.	พ่อแม่ไม่ชอบให้ฉันออกจากบ้านโดยไม่มี ผู้ใหญ่คอยควบคุม				
10.	พ่อแม่ให้ฉันเลือกแบบและสีเสื้อผ้าเอง				
11.	พ่อแม่ปล่อยให้ฉันไปเที่ยวกับเพื่อน ๆ โดยที่ ท่านไม่ห่วงกังวลเลย				
12.	พ่อแม่ต้องการให้ฉันเล่าอย่างละเอียดถึงการ ไปเที่ยวข้างนอกทุกครั้ง				
13.	เมื่อฉันไม่ทำตามที่คุณแม่บอก ท่านจะโกรธ ฉันมาก				
14.	พ่อแม่เชื่อว่าฉันดูแลรักษาตัวเองได้ เมื่ออยู่ ไกลสายตาท่าน				
15.	พ่อแม่ลงโทษฉันด้วยวิธีที่ทำให้ฉันเจ็บปวด ตามร่างกาย				
16.	พ่อแม่ลงโทษฉันด้วยการดุด่า				
17.	เวลาที่ฉันทำผิด พ่อแม่จะไม่พูดกับฉัน จนกว่าฉันจะรู้ว่าผิดแล้วไปขอโทษ				
18.	เมื่อฉันทำให้พ่อแม่โมโห ท่านจะทุบตีฉัน				
19.	ฉันมักจะเจ็บตัวเมื่อถูกพ่อแม่ลงโทษ				
20.	เมื่อฉันไม่ทำตามที่คุณแม่สั่ง ท่านจะใช้วิธีขู่ แต่ไม่ได้ลงโทษฉันจริง ๆ				

ข้อที่	คำถาม	จริงที่สุด	ค่อนข้างจริง	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริงเลย
21.	เมื่อฉันทำผิด พ่อแม่มักจะตีฉัน				
22.	พ่อแม่จะอธิบายถึงเหตุผลในการลงโทษฉัน				
23.	พ่อแม่จะลงโทษฉันรุนแรงแค่ไหนขึ้นอยู่กับอารมณ์ของท่าน				
24.	เมื่อพ่อแม่อารมณ์เสีย ท่านจะพาลดุด่าหรือลงโทษฉัน				
25.	พ่อแม่เปิดโอกาสให้ฉันอธิบาย ก่อนที่จะดูหรือลงโทษฉัน				
26.	พ่อแม่จะลงโทษฉันตามปริมาณความผิดของฉัน				
27.	พ่อแม่มักจะเพิกเฉยไม่ชมเชยฉันเมื่อทำความดี				
28.	พ่อแม่ไม่เคยกล่าวขอโทษฉัน เมื่อท่านดูว่าฉันโดยเข้าใจผิด				
29.	พ่อแม่ให้ฉันอยู่บ้านคนเดียวในเวลากลางวันได้				
30.	พ่อแม่ไม่ให้ฉันออกไปเล่นนอกบ้าน โดยไม่บอกให้ท่านรู้				
31.	พ่อแม่ให้ฉันรู้จักดูแลรักษาสิ่งของของตัวเอง				
32.	พ่อแม่สอนให้ฉันรู้จักถนนหนทางและอาณาบริเวณใกล้เคียงบ้าน เพื่อไม่ให้หลงทาง				
33.	พ่อแม่ไม่ให้ฉันเล่นกับเด็กที่ไม่รู้จัก หรือเด็กที่ท่านไม่ชอบ				
34.	พ่อแม่ให้ฉันทำสิ่งที่ยากด้วยตนเอง โดยไม่ขอความช่วยเหลือจากคนอื่น				
35.	พ่อแม่ให้ฉันทำกิจวัตรประจำวันด้วยตัวฉันเอง				

ภาคผนวก ข

- ตาราง 32

ค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

- ตาราง 33

ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามความรู้สึกลึกซึ้ง จำนวน 40 ข้อ

- ตาราง 34

ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามความรู้สึกลึกซึ้ง จำนวน 20 ข้อ

- ตาราง 35

ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดู จำนวน 50 ข้อ

- ตาราง 36

ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดู จำนวน 35 ข้อ

ตาราง 32 ค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

สถานการณ์สมมติ	ค่าอำนาจจำแนก (ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม)
เรื่องที่ 1 “ ความกลัวของกนกพร ”	.634**
เรื่องที่ 2 “ อุบัติเหตุเป็นเหตุ ”	.674**
เรื่องที่ 3 “ ทำไมต้องตีกัน ”	.710**
เรื่องที่ 4 “ ความจำเป็นบังคับ ”	.792**

ตาราง 33 ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามความรู้สึกผิดชอบ จำนวน 40 ข้อ

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม)
1	.425**
2	.562**
3	.424**
4	.235
5	.527**
6	.232
7	.506**
8	.051
9	.471**
10	.450**
11	.474**
12	.509**
13	.257*
14	.700**
15	.474**
16	.413**
17	.611**
18	.386**
19	.325*
20	.513**
21	.641**
22	.705**
23	.373**
24	.331**
25	.328*
26	.414**
27	.338**
28	.590**
29	.414**
30	.665**

ตาราง 33 (ต่อ)

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม)
31	.373**
32	.421**
33	.487**
34	.581**
35	.515**
36	.222
37	.288*
38	.522**
39	.345**
40	.412**

ตาราง 34 ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามความรู้สึกผิดชอบ จำนวน 20 ข้อ

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม)
1	.562**
2	.527**
3	.424**
4	.700**
5	.487**
6	.506**
7	.641**
8	.513**
9	.471**
10	.522**
11	.509**
12	.705**
13	.611**
14	.515**
15	.665**
16	.474**
17	.590**
18	.474**
19	.581**
20	.450**

ตาราง 35 ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดู จำนวน 50 ข้อ

แบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดู	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม)
ด้านที่ 1 แบบรักสับสนุนน้อย - มาก	1	.692**
	2	.532**
	3	.429**
	4	.760**
	5	.689**
	6	.829**
	7	.767**
	8	.616**
	9	.526**
	10	.467**
ด้านที่ 2 แบบควบคุมน้อย - มาก	11	.189
	12	.544**
	13	.717**
	14	.428**
	15	.281*
	16	.510**
	17	.377**
	18	.513**
	19	.595**
	20	.421**
ด้านที่ 3 แบบลงโทษทางกาย - จิต	21	.469**
	22	.366**
	23	.331**
	24	.111
	25	.470**
	26	.083
	27	.222
	28	.673**
	29	.367**
	30	.569**

ตาราง 35 (ต่อ)

แบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดู	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม)
ด้านที่ 4 แบบใช้เหตุผล - อารมณ์	31	.567**
	32	.692**
	33	.497**
	34	.649**
	35	.672**
	36	.535**
	37	.652**
	38	.576**
	39	.468**
	40	.255*
ด้านที่ 5 แบบฝึกให้พึ่งตนเองน้อย - มาก	41	.471**
	42	.648**
	43	.488**
	44	.368**
	45	.346**
	46	.302*
	47	.256*
	48	.236
	49	.292*
	50	.505**

ตาราง 36 ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดู จำนวน 35 ข้อ

แบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดู	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม)
ด้านที่ 1 แบบรักสันนิบาสนุนน้อย - มาก	1	.692**
	2	.532**
	3	.760**
	4	.689**
	5	.829**
	6	.767**
	7	.616**
ด้านที่ 2 แบบควบคุมน้อย - มาก	8	.544**
	9	.717**
	10	.428**
	11	.510**
	12	.513**
	13	.595**
	14	.421**
ด้านที่ 3 แบบลงโทษทางกาย - จิต	15	.469**
	16	.366**
	17	.331**
	18	.470**
	19	.673**
	20	.367**
	21	.569**
ด้านที่ 4 แบบใช้เหตุผล - อารมณ์	22	.567**
	23	.692**
	24	.649**
	25	.672**
	26	.535**
	27	.652**
	28	.576**

ตาราง 36 (ต่อ)

แบบสอบถามการได้รับการอบรมเลี้ยงดู	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม)
ด้านที่ 5 แบบฝึกให้ฟังตนเองน้อย – มาก	29	.471**
	30	.648**
	31	.488**
	32	.368**
	33	.346**
	34	.302**
	35	.505**

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวดวงพร
ชื่อสกุล	พิณรุักษ์
เกิด	31 พฤษภาคม 2519
ที่อยู่ปัจจุบัน	941 หมู่บ้านศิवालย์ ถ.อิสราภาพ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร 10600
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2531	ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนราชินี
พ.ศ. 2534	มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนราชินี
พ.ศ. 2536	มัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนราชินี
พ.ศ. 2540	ครุศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พ.ศ. 2545	การศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาพัฒนาการ) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ